

Ovi vai kilpi? Rajat ja pakolaisuus globaaleissa uutisdiskursseissa

Sara Kezia Katarina Heinonen

Valtiotieteellinen tiedekunta

Sosiologia

Helsingin yliopisto

Maisterintutkielma

Elokuu 2021

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Tiedekunta – Fakultet – Faculty Valtiotieteellinen tiedekunta		Koulutusohjelma – Utbildningsprogram – Degree Programme Sosiaalitieteiden maisteriohjelma	
Tekijä – Författare – Author Sara Kezia Katarina Heinonen			
Työn nimi – Arbetets titel – Title Ovi vai kilpi? Rajat ja pakolaisuus globaaleissa uutisdiskursseissa			
Oppiaine/Opintosuunta – Läroämne/Studieinriktning – Subject/Study track Sosiologia			
Työn laji – Arbetets art – Level Maisterintutkielma		Aika – Datum – Month and year Elokuu 2021	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 61
Tiivistelmä – Referat – Abstract			
<p>Tutkielma tarkastelee Al Jazeera Englishin ja BBC Newsin tuottamia uutisdiskursseja Välimeren pakolaistilanteesta ja rajojen rakentumisesta sen kontekstissa. Tutkielmani taustalla on EU:n viime vuosikymmeninä harjoittama rajapolitiikka sen ulkorajoilla, joka on ollut vahvasti mediatisoitu tapahtuma myös globaalisti. Unioni on myös ottanut konkreettisia askeleita turvapaikanhakijoiden tulon estämiseksi. Näistä yksi on EU:n ja Turkin yhteinen pakolaissopimus, jonka mukaan jokainen pakolainen, joka ylittää rajan Turkista Kreikkaan sääntöjen vastaisten keinoin, tullaan palauttamaan Turkkiin. Sopimus joutui koetukselle helmikuussa 2020, kun Turkki päätti olla estämättä turvapaikanhakijoiden pääsyä EU:n alueelle. Koska pakolaisuus ja siirtolaisuus ovat transnationaaleja ilmiöitä, ja koska kyse on ihmisistä maantieteellisten ja kulttuuristen alueiden rajoilla, haluan selvittää sitä, kenen ääni uutisoinnista kuuluu ja millaisia representaatioita se synnyttää? Tutkielmani pyrkii tuomaan kriittistä keskustelunavausta siihen, jääkö turvapaikan- hakijoiden ääni globaalin median tuottavuuden, eurooppalaisen syrjivän politiikan ja turvallistetun maailmanpolitiikan puristukseen. Tutkimuskysymyksen muodostuu tämän perusteella seuraavasti: Miten EU:n rajat ja Välimeren pakolaistilanne rakentuvat globaaleissa uutisdiskursseissa?</p> <p>Avaan tutkielmani teoreettista taustaa representaation ja diskurssin käsitteiden kautta. Nykyiset representaatiot mediassa ovat historiallisen prosessin tulos, jolle länsimainen imperialismi ja orientalismi on asettanut ehdot. Aineistoni puolestaan rajautuu yllä mainittuun uutistapahtumaan keväältä 2020: Turkin rajojen avaamiseen ja sitä seuranneisiin tapahtumiin. Se koostuu Al Jazeeraan ja BBC Newsin uutisartikkeleista sekä niihin liitetystä kuvista. Analyysimenetelmäksi valitsin diskurssianalyysin, jossa hyödynnän pääosin Carol Bacchin (2009) WPR-analyysimenetelmää ("mikä ongelman representoidaan olevan?"). WPR-analyysi perustuu ajatukseen siitä, että meitä ohjataan problematisointien kautta ja näitä problematisointeja tulee kyseenalaistaa ja tutkia niiden tuottamien vaikutusten ja representaatioiden kautta.</p> <p>Analyysini perusteella keskeinen "ongelman" representaatio, jota WPR-analyysi pyrkii selvittämään, on rajakontrollin poistuminen. Pakolaisuuden näkeminen ongelmana kohdemaille sekä rajan suojelun tärkeys eurooppalaisille viranomaisille, jotka olivat aineiston pinnan alla piilevät oletukset, johtivat siihen, että koko ilmiön "ongelmaksi" muodostui rajakontrollin poistuminen ja siihen liitetty turvallistamiskurssi. Aineiston "ongelma" ja sen ratkaisuehdotukset keskittyivät siten miltei yksinomaan siihen, miten pakolaisten tulo saadaan estettyä, ja hiljaisuudeksi jäi näin ollen se, että turvapaikanhakijat otettaisiin EU:hun.</p> <p>Sekä Al Jazeeraan että BBC:n uutisdiskurssit ja niiden kautta syntyneet representaatiot ovat loppujen lopuksi samanlaisia, joskin ne rakennetaan eri keinoin kummassakin mediassa. Vallan vaikutus aineistossani vallitseviin diskursseihin ja niistä syntyneisiin representaatioihin on moniulotteinen. Ensinnäkin, turvapaikanhakijoiden oma ääni jää mediassa kuulumattomiin ja muodostaa heille ahtaan subjektinposition, jonka kautta heidät nähdään mediassa vain uhrina tai uhkana. Toiseksi, rajat näyttäytyvät turvallistettuina, valtaa tuottavina paikkoina, jossa väkivalta marginalisoituja vastaan normalisoituu. Viimeiseksi, uutisten tuottama koventunut rajadiskurssi naamioi alleen vakavia ihmisoikeusloukkauksia ja valtioille kuuluvan vastuun oikeudesta hakea turva- paikkaa sekä inhimillisestä kohtelusta rajalla.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords pakolaisuus, media, siirtolaisuus, Euroopan Unioni, raja, representaatio, diskurssi, diskurssianalyysi, mediatutkimus, rajatutkimus			
Ohjaaja tai ohjaajat –Handledare – Supervisor or supervisors Lena Näre, Camilla Haavisto			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited Helsingin yliopiston kirjasto, Helsingfors universitets bibliotek, Helsinki University Library			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

Sisällysluettelo

1. Johdanto	3
2. Aiempi tutkimus	6
2.1. Euroopan ulkorajat: Välimeri väestöllisenä ja poliittisena jakolinjana	6
2.2. Rajatutkimuksen kenttä	8
2.3. Globaalin median valtasuhteet: Al Jazeera English ja BBC	11
3. Teoreettinen viitekehys	16
3.1. Representaatio	16
3.2. Diskurssien valta	19
4. Aineisto ja menetelmät	21
4.1. Aineiston esittely	21
4.2. Metodi: "Ongelman" diskurssi ja representaatio WPR-analyysissä	23
5. EU:n rajat ja Välimeren pakolaistilanne globaaleissa uutisdiskursseissa	25
5.1. Pakolaisesta siirtolaiseksi: kuka "kelpaa" median silmissä pakolaiseksi?	25
5.2. Mikä on representoitu "ongelma" aineistossa?	27
<i>"Ongelma": Rajakontrollin poistuminen ja turvallistamisen diskurssi</i>	28
5.3. Mitkä edellytykset tai oletukset löytyvät representoidun "ongelman" takaa?	31
<i>Pakolaisuus taakkana ja rajan suojelun diskurssi</i>	32
5.4. Mikä on jätetty kyseenalaistamattomaksi "ongelman" representaatiossa?	35
<i>Pakolaisten poissulkeminen Euroopasta ja väkivallan normalisointi</i>	36
5.5. Mitä vaikutuksia tuotetaan "ongelman" representaatiosta?	38
<i>Diskursiiviset vaikutukset: ongelman representaatio ja koventunut rajadiskurssi</i>	39
<i>Uhri vai uhka? Subjektifioivat vaikutukset ja turvapaikanhakijoiden ristiriitaiset positiot mediassa</i>	42
<i>Kuva-analyysi: rajan ja pakolaisuuden visuaaliset järjestykset kuva-aineistossa</i>	43
5.6. Missä ja miten "ongelman" representaatiota levitetään, tuotetaan ja puolustetaan? Miten ongelman voisi kyseenalaistaa ja korvata?	47
5.7. Analyysin yhteenveto	49
6. Pohdinta ja johtopäätökset	51
6.1. Johtopäätökset: globaalien uutisdiskurssien murros	51
6.2. Lopuksi	53
Kirjallisuusluettelo	54
Liitteet	59

Johdanto

*"Sorrettujen ihmisten erikoinen kohtalo kaikkialla on, että kun heidät tapetaan, heidät tapetaan kahdesti: ensin luodilla tai pommilla ja seuraavaksi kielellä, jota käytetään kuvaamaan heidän kuolemaansa."*¹ – Moustafa Bayoumi, *The Guardian* 16.5.2018

Bayoumin lausuma viittasi Gazan rajalla tapahtuviin Israelin asevoimien iskuihin palestiinalaisia siviilejä vastaan vuonna 2018. Tarkastellakseen valtioiden harjoittamaa väkivaltaa raja-alueilla ei kuitenkaan tarvitse aina lähteä edes Palestiinaan asti, vaan katseen voi suunnata Välimeren pohjoiselle puolelle ja Euroopan ulkorajoille.

Jo vuoden 1957 Euroopan talousyhteisön perustamissopimuksesta (ETY) Schengen-sopimukseen (1985, yleissopimus astui voimaan vuonna 1995), Euroopan Unioni on toteuttanut erinäisiä toimenpiteitä kontrolloidakseen ei-haluttua muuttoliikettä. Schengenin sopimuksen poistaessa monia EU:n sisäisiä rajoja, toimi se myös välineenä vahvistamaan Unionin ulkoisia rajoja (Karakayali & Rigo, 2010). Balibar (2002) näkee kehityksen prosessina, joka rakentaa eurooppalaista kansalaisuutta poissulkevuuden kautta.

Vuosi 2015, jolloin EU:n alueelle saapui suuri määrä epävakaita oloja ja sotaa pakenevia pakolaisia ja siirtolaisia, laittoi Unionin rajavalvonnan jaloilleen (Näre, 2018). Euroopan perusoikeusviraston (FRA, 2018) mukaan, vaikka saapuvien turvapaikanhakijoiden määrä on sittemmin laskenut, monet ulkoiset ja sisäiset rajat on pidetty joko poikkeustilassa vuodesta 2015 lähtien, tai niiden valvontaa on jopa tiukennettu.

Välimeren alueesta on muodostunut mediassa eräänlainen "rajaspektaakkelin" näyttämö, jossa rajalla tapahtuvat, usein dramaattiset tapahtumat, tarjoavat valtiolle mahdollisuuden tuottaa rajaspektaakkelia, jonka puitteissa luodaan kuva "laittomista ihmisistä" (de Genova, 2002). EU on ollut julkisen keskustelun keskiössä rajoista ja liikkuvuudesta käydyssä keskustelussa (Kettunen, 2020). Etenkin viimeisen viiden vuoden aikana uutiset ovat täyttyneet Välimerellä ajelehtivien täpötäysien pakolaisveneiden kuvista sekä reportaaseista Euroopan eteläisillä rajoilla sijaitsevien pakolaisleirien epäinhimillisistä oloista. Vuoden 2015 jälkeen EU otti myös konkreettisia askeleita turvapaikanhakijoiden tulon estämiseksi: maaliskuussa 2016 EU ja Turkki sopivat yhteisestä pakolaissopimuksesta, jonka mukaan jokainen pakolainen, joka ylittää rajan Turkista Kreikkaan sääntöjen vastaisten keinoin, tullaan palauttamaan Turkkiin. Jokaista palautettavaa

¹ Alkuperäinen käännös: "It is the peculiar fate of oppressed people everywhere that when they are killed, they are killed twice: first by a bullet or a bomb and next by the language used to describe their deaths." Bayomi M., *The Guardian* 16.5.2018.

kohden Turkista otetaan EU:hun YK:n haavoittuvuuskriteerien mukaisesti yksi syyrialainen pakolainen (Euroopan komissio, 2016).

Sopimus joutui koetukselle helmikuussa 2020, kun Turkin viranomaiset ilmoittivat, ettei Turkki aio enää estää turvapaikanhakijoiden pääsyä EU:n alueelle. Uutinen tuli miltei heti sen jälkeen, kun taistelut Syyrian Idlibissä kiihtyivät ja sadat siviilit joutuivat pakenemaan Syyriasta Turkkiin taisteluiden alta. (Al-Jazeera 2020; BBC News, 2020). EU:n ”rajaspektaakkelin” uusin näytös herätti jälleen tunteita ja reaktioita ympäri Eurooppaa.

Pakolaisuutta, siirtolaisuutta ja rajoja mediassa on tutkittu paljon (esim. Maasilta & Nikunen 2018, Chouliaraki & Stolic 2019, Horsti 2016, 2019), mutta haluan tutkielmassani viedä vertailevan tutkimusasetelman avulla fokusta pakolaisuuskeskustelun eurooppakeskeisestä narratiivista globaaliin viitekehykseen. Tutkielmani pyrkii haastamaan ja tarkastelemaan kriittisesti median valtarakenteita, sekä tarjoamaan aineiston analyysin kautta vaihtoehtoja ihmisoikeusmyönteisempään viestintään.

Tutkielmani tarkastelee Välimeren pakolaistilanteen uutisointia kahden mediajätin, BBC Newsin ja Al Jazeera Englishin uutisdiskurssien kautta. Al Jazeera ja BBC valikoituivat tarkasteltaviksi medioiksi, sillä britannialainen BBC on mediatutkimuksessa luokiteltu yhdeksi vallitsevista, perinteisistä uutisvirroista (Thussu, 2007, 12). Qatarilainen Al Jazeera puolestaan on toiminut monessa mediatutkimuksessa esimerkkinä eräänlaisesta postkolonialistisesta vastavirrasta, jossa uutisvirta ei siirrykään enää läntisistä maista globaaliin etelään, vaan virta on siirtynyt suuremmassa määrin etelä-etelä-akselille ja jossain määrin myös etelä-pohjoinen-akselille (Thussu, 2007). Haluan vertailevan tutkimuksen avulla tuoda esiin sen, millaisiin rooleihin globaali media asettaa marginaalisessa asemassa olevat, sekä sen, ovatko nämä diskurssit yhteneviä ja millä tavoin.

Koska uutisointia aiheesta on valtavasti, aineistoni rajautuu yllä mainittuun uutistapahtumaan keväältä 2020: Turkin rajojen avaamiseen ja sitä seuranneisiin tapahtumiin. Aineistoni koostuu Al Jazeeran ja BBC Newsin uutisartikkeleista sekä niihin liitetyistä kuvista. Tekstiaineiston analyysimenetelmäksi valitsin diskurssianalyysin, jossa hyödynnän Carol Bacchin (2009) WPR-analyysimenetelmää (”mikä ongelman representoidaan olevan?”²). Hyödynnän tutkielmassani myös kuva-analyysia visuaalisten järjestysten (Seppänen, 2001) kautta.

Suurista media-alustoista on tehty jonkin verran vertailevaa kansainvälistä tutkimusta. Globaali mediakenttä ja sen valtasuhteet ovat muuttuneet viime vuosina, mikä on tuottanut myös tutkimusta aiheesta (esim. Al-Najjar, 2009; Schenk & Ahmed, 2011). Lisäksi yhteiskunnan

² WPR-analyysin etukirjaimet tulevat sanoista ”what’s the problem represented to be?” (Bacchi, 2009)

digitalisaatio ja uudet sosiaalisen median muodot ovat nopeuttaneet tätä muutosta, sekä vaikuttaneet media-aineiston kiertoon ja uudelleen representaatioon (Wahl-Jorgensen ym. 2016).

Kuitenkin nykyinen tutkimus uutisvirtojen muutoksesta liittyy paljolti siihen, kuinka ne vaikuttavat alueellisesti (esim. Wu, 2013). Tuoko Al Jazeera uutta, paikallista näkökulmaa Lähi-idän konflikteihin (Figenschou, 2013)? Tuoko NewsAsia erilaista näkökulmaa Itä-Aasian uutisaiheisiin kuin läntinen media (Wu, 2013)? Koska pakolaisuus ja siirtolaisuus Välimerellä on transnationaali ilmiö, ja koska kyse on ihmisistä näiden maantieteellisten ja kulttuuristen alueiden rajoilla, välitiloissa Euroopan, Aasian ja Afrikan risteyksessä, haluan selvittää sitä, kenen ääni uutisoinnista kuuluu, kenen näkökulmasta uutinen kerrotaan? Tutkielmani pyrkii tuomaan uutta, kriittistä keskustelunavausta siihen, jääkö turvapaikanhakijoiden ääni globaalin median tuottavuuden, eurooppalaisen syrjivän politiikan ja turvallistetun maailmanpolitiikan puristukseen.

Tutkimuskysymykseni muodostuu tämän perusteella seuraavasti: *Miten EU:n rajat ja Välimeren pakolaistilanne rakentuvat globaaleissa uutisdiskursseissa?* Koska tutkimuskysymys on laaja ja edellyttää tarkennuksia, operationalisoin tutkimuskysymykseni seuraavien alakysymysten avulla: *Millaisia representaatioita uutisoinnista löytyy ja missä tilanteissa?*

Tutkielmani aihe sijoittuu sosiologiassa mediatutkimuksen, rajatutkimuksen, sekä representaatiosta ja vallasta käytyyn keskusteluun. Teoreettinen taustani sijaitsee sosiologian reuna-alueella mediavirtojen ja rajatutkimuksen kentällä, ja se hyödyntää sosiologian teorioiden lisäksi ihmismaantieteitä sekä viestintää.

Tutkielmassani käyn ensin läpi aiheesta kirjoitettua aiempaa tutkimusta. Avaan luvussa 2 siirtolaisuusilmiön kehitystä Välimerellä, sekä globaaleja mediavirtoja ja BBC:n sekä Al Jazeeran paikkaa niissä. Lisäksi käsittelen poikkitieteellistä rajatutkimusta ja rajasta käytyä sosiologista keskustelua. Luvussa 3 avaen tutkielmani teoreettista viitekehystä: lähestyn representaation käsitettä pääosin Stuart Hallin (1992) näkökulmasta. Koska representaatio ja diskurssit liittyvät läheisesti toisiinsa ja koska analysoin aineistoani diskurssianalyysin kautta, toisena keskeisenä käsitteenäni on diskurssi. Foucault (1980a) teorisoi diskurssien vaikutuksia valtaa tuottavana voimana, jonka pohjalta Bacchi (2009) on puolestaan kehittänyt WPR-analyysin, jota käytän aineistoni analyysissä.

Luvussa 4 esittelen kuva- ja tekstiaineistoni sekä avaan Bacchin (2009) analyysimetodia yksityiskohtaisemmin. Seuraavassa luvussa analysoin aineiston kysymys kysymykseltä. Luku 5.6. "Missä/miten representoitu "ongelma" on tuotettu, levitetty ja puolustettu?" käsittelee journalismin ja median roolia ja vastuuta tiedontuottajana. Luku 5.7. nitoo analyysin yhteen ja avaa sen päähavainnot. Viimeisenä, luvussa 6, pohdin analyysistä tehtäviä päätelmiä ja sitä, millaisessa murroksessa globaalit uutisdiskurssit elävät. Loppupäätelmäni sisältävät pohdintaa ja mahdollisuuksia moniäänisempään journalismiin ja sitä kautta globaaliin julkiseen keskusteluun.

Aiempi tutkimus

Euroopan ulkorajat: Välimeri väestöllisenä ja poliittisena jakolinjana

Siirtolaisuus nähdään tämän päivän maailmassa usein vastakohtana kansalaisuudelle, vaikka liikkuvuus on aina ollut tärkeässä osassa ihmiskunnan historiaa (Karakayali & Rigo, 2010). Siirtolaisuus on kuitenkin perinteisestikin ollut ilmiö, jota viranomaiset ovat pyrkineet hallitsemaan. Toisen maailmansodan jälkeisessä Euroopassa maahanmuuttopolitiikka oli laajalti vierastyöläisyyteen nojaavaa, ja sitä tehtiin yhdessä ammattiliittojen ja työnantajien kanssa. Sen jälkeen eurooppalaiseen yleiseen tietoisuuteen nousivat turvapaikanhakijat ja pakolaiset, mikä hallitsi keskustelua ja poliittista päätöksentekoa 1990-luvulle asti. Tämä ei puolestaan jättänyt paljoa tilaa muille keinoille päästä laillisesti EU-maihin. Sen jälkeen ”laittomasta” maahanmuuttajasta on tullut monesti korvaava hahmo muulle maahanmuutolle, mutta se ei tarkoita sitä, etteikö sääntöjen vastaista maahanmuuttoa olisi ollut aiemminkin. (mt.).

Karakayali & Rigon (2010) mukaan yllä mainitut ”laittoman” ja laillisen maahanmuuton kategoriat muodostuvat ennen kaikkea hallitusten omien tarpeiden pohjalta. Esimerkiksi Saksassa toisen maailmansodan jälkeen maahan palkattu ulkomainen työvoima oli pitkälti epävirallisesti tai säännösten vastaisesti palkattua. Tämän päivän Saksan maahanmuuttopolitiikka heijasteleekin aiemmin muodostuneen säännösten vastaisen maahanmuuton vakinaistettuja käytäntöjä, joita valtio on pyrkinyt sittemmin hallinnoimaan. (mt.).

Kuten johdannossa mainitsin, Schengenin sopimuksen astuessa voimaan vuonna 1995, vahvisti se osaltaan myös Unionin ulkoisia rajoja (Karakayali & Rigo, 2010). Barberon (2012) mukaan etenkin Välimerestä ja sitä ympäröivistä valtioista on tullut neoliberaalin politiikan näyttämöitä, jotka harjoittavat valikoidusti kontrolloitua maahanmuuttoa. Välimeri nähdään Euroopan näkökulmasta, paitsi poliittisena, väestöllisenä ja taloudellisena jakolinjana, myös ideologisena ja moraalisenä rajana. Se näyttäytyy fyysisenä rajalinjana demokratian ja sekularismin, sekä totalitarianismin ja fundamentalismin välillä. (Driessen, 2010).

Euroopan valtiot ovat allekirjoittaneet lukuisia merenkäyntiin ja pelastusoperaatioihin liittyviä sopimuksia, kuten vuoden 1974 Kansainvälinen yleissopimus ihmishengen turvallisuudesta merellä (SOLAS), vuoden 1979 Kansainvälinen yleissopimus etsintä- ja pelastusoperaatioista merellä (SAR), vuoden 1982 Yhdistyneiden kansakuntien merioikeusyleissopimus (UNCLOS) ja niin edelleen. Tämä ei kuitenkaan ole estänyt Välimerellä tapahtuneita tragedioita (Musaro, 2017).

Vuonna 2003, Euroopan unionin neuvosto pyrki edelleen vahvistamaan Unionin ulkoisia rajoja perustamalla yhtenäisen merirajan Välimerelle (Komission tiedonanto neuvostolle ja Euroopan parlamentille, 2009). Sen ajatuksena oli osaltaan heikentää YK:n merioikeusyleissopimusta (UNCLOS) vuodelta 1982, jonka mukaan avomeri on yhteistä aluetta, ja

niin ollen kaikkien käytettävissä (Karakayali & Rigo, 2010; UNCLOS 1982). Neuvoston päätöksen seurauksena minkä tahansa jäsenvaltion alus pystyi nyt tarkastamaan sellaisen aluksen, jota epäiltiin "laittomasta" maahantulosta; kun taas UNCLOSin lauselman ei sallinut muun valtion kuin lippuvaltion merenkulkuviranomaisten pysäyttää ja tarkastaa avomerellä olevaa alusta epäiltynä "laittomasta" maahantulosta (Karakayali & Rigo, 2010; UNCLOS 1982). Karakayali & Rigo (2010) pitävät tätä yhtenä esimerkkinä EU:n pyrkimyksestä ulkoistaa (*externalize*) Unionin rajoja sen varsinaisen alueen ulkopuolelle. Avaan rajojen ulkoistamisen keinoja ja periaatteita enemmän kappaleessa 2.2. Kuten Karakayali & Rigo (2010) huomauttavat, nykypäivänä jokainen alus Välimerellä on virtuaalinen raja, etenkin kun sen matkustajien kansalaisuudet ovat epävarmoja.

De Genova (2002) mukaillen, Musaron (2017) mukaan Välimeren "rajaspektaakkeli" on vahvasti mediatisoitu näytös, joka myös vie huomion pois EU:n sisäisen rajapolitiikan ongelmista ja jakolinjoista. Myös monet Unionin sekä Frontexin rajaoperaatiot ja niiden tuottamat mediakuvat, kuten viime vuosina lanseeratut Mare Nostrum (2013- 2014), Operaatio Sophia (2015- 2020) sekä Operaatio Triton (2014- 2018) pyrkivät peittämään Unionin sisäiset kiistat ja tuottamaan kuvaa Välimeren pelastusoperaatioista ensisijaisesti humanitaarisina projekteina, eivätkä sotilaallisina missioina, joita ne ennen kaikkea ovat (Musaro, 2017).

Barberon (2012) mukaan Välimereen ja sen yli saapuvaan siirtolaisuuteen liitetään lopulta paljon orientalistisia asenteita eurooppalaisten puolelta: Edward Saidin (1978) ajatuksiin perustuen, Barbero (2012) käsittelee orientalisoinnista (*orientalization*) strategiana, joka vahvistaa maahanmuuttoinfrastruktuurin legitimoimista. Orientalismi olettaa että rodullistettuja, ei-valkoisia vartaloita täytyy asettaa tiettyihin kategorioihin ja hallinnoida tietyin tavoin (Said, 1978), sillä heillä on perustavanlaatuisia yhteensopimattomuuksia "eurooppalaisten" arvojen kanssa, arvot kuten demokratia, laki ja yksilönvapaus ja niin edelleen.

Pallister-Wilkins (2016) on kuitenkin osaltaan kritisoinut Välimeren politiikan ja siirtolaisuuden keskittyvän liikaa kriisikeskeiseen sekä eurooppakeskeiseen diskurssiin. Jeandesboz ja Pallister-Wilkins (2014) huomauttavat, että Välimeren "pakolaiskriisi" on pitkäaikaista seurausta jokapäiväisistä poliittisista käytännöistä, sosio-poliittisen tilanteen muutoksista ja geopoliittisista myllerryksistä johtuen. Weber & Pickering (2014) ovat samaa mieltä: suurin osa kärsimyksestä, jota tapahtuu EU:n rajoilla, johtuu Unionin viimeisen yli 20 vuoden rajapolitiikasta, joka on tehnyt turvallisen ja laillisen rajanylityksen Eurooppaan miltei mahdottomaksi. Maahanmuuttokeskustelua nykyisin ohjaava presentismi, joka ei huomioi historiaa tai maahanmuuton laajempaa viitekehystä, estää syvällisemmän ymmärryksen ja analyysin Välimeren ja EU:n poliittisesta dynamiikasta (Pallister-Wilkins, 2016).

Lisäksi Pallister-Wilkins (2016) esittää, että kyseisen "kriisin" kehystäminen yksinomaan "Välimeren" tai "eurooppalaisena" kriisinä vahvistaa ajatusta Euroopasta eräänlaisena

”poikkeuksellisena alueena”, minkä lisäksi se korostaa ”hallinnan ja rajaamisen” näkemystä, joka on vallinnut aihetta käsittelevässä tutkimuksessa jo pitkään (Pallister-Wilkins 2016, 312). ”Kriisi” ei ole mitenkään alueellisesti rajattu niille ihmisille, jotka saapuvat Välimeren läpi Eurooppaan. Tulevan tutkimuksen tulisi ottaa ennen kaikkea huomioon siirtolaisuus monimutkaisena historiallisena ilmiönä, joka kattaa useita maantieteellisiä alueita, sen sijaan että se rajattaisiin vain Euroopan sisälle tai sen ulkorajoille. (mt.).

Rajatutkimuksen kenttä

Tutkielmani lähtökohtana on, että liikkuvuutta ja rajaa ei voida erottaa toisistaan, sillä ne ovat vahvasti kytköksissä toisiinsa. Rajatutkimus on kehittynyt viime vuosikymmeninä kriittisempään suuntaan (ks. esim. Balibar 2002, Walters 2002, Casas-Cortes ym. 2015), sellaiseen, joka haastaa rajan merkitystä ja niitä valtarakenteita, jotka ovat rajoilla läsnä. Kuten esimerkiksi Walters (2002) on tuonut ilmi tutkiessaan Schengen-alueen muodostamista, rajat eivät ole neutraaleja tai luonnollisia eikä niitä tulisi sellaisina tarkastella. Balibariin (2002) nojaten, tutkielmassani rajat ovat olemassa paitsi fyysisinä rajoina, myös kulttuurisina ja rodullistettuina rajoina.

Tarkastellessaan rajojen luonnetta artikkelissaan, Balibar (2002) pyrkii selvittämään sitä, mikä lopulta on raja? Hän on erottanut kolme rajojen keskeisintä ominaisuutta: 1. Rajat eivät ole olemassa vain kahden valtion välillä, vaan niillä on geopolittisia toimintoja 2. Rajat ovat monimerkityksellisiä, ja siksi ne tuottavat eri merkityksiä riippuen siitä, kuka ne ylittää. Niissä tapahtuu syrjiviä käytäntöjä, sillä ne erottelevat yksilöitä luokan ja/tai ihonvärin perusteella 3. Rajat ovat heterogeenisiä, sillä jotkut rajat eivät sijaitse fyysisillä rajoilla enää ollenkaan, vaan ne ovat levittäytyneet osaksi muuta elämää. (Balibar, 2002). Olivat rajat sitten luonteeltaan kulttuurisia tai fyysisiä, ne ovat paikkoja, joissa valtaa harjoitetaan. Lisäksi niistä on rakentunut sitä kautta instituutioita, jotka muodostavat uudenlaisia sosiaalisia tiloja (mt.).

Balibarin (2002, 81- 82) mukaan rajojen ollessa monimerkityksisiä, ne on tiettyyn pisteeseen asti suunniteltu juuri sitä ajatellen: virallisesti rajat näyttäytyvät kaikille samanlaisina, mutta todellisuudessa ne eivät ole olemassa kaikille samalla tavalla. Ne paitsi antavat eri ryhmille erilaiset kokemukset laista ja perusoikeuksista, niin ne tekevät lisäksi myös aktiivista eroa riippuen yksilön sosiaalisesta ryhmästä (mt.).

Shahram Khosravin (2007) auto-etnografiassa *The ”Illegal” Traveller: an Auto-ethnography of Borders*, yllä mainitut rituaalit ja esteet rajanylityksessä tulevat näkyviksi, kun hän tarkastelee omaa matkaansa Eurooppaan ja Euroopassa. Hän koki eurooppalaisten rajojen paradoksit sekä sitä ennen, että sen jälkeen, kun hänestä tuli EU:n kansalainen. Khosravi, joka joutui etnisen profiloinnin kohteeksi hänen ollessaan Isossa-Britanniassa työmatkalla, esittää että elämme ”maailman apartheidin” aikakautta, jossa raja toimii erottelevana tekijänä yksilöiden välillä, jotka

kategorisoidaan tyypillisimmin ihonvärin perusteella. Euroopan liikkumisen vapaus perustuu poissulkemiselle: Schengen ja vapaa liikkuvuus osalle ihmisistä on mahdollista vain, jos ”muut” poissuljetaan (Khosravi, 2007). Ihonvärin lisäksi, kuten Karakayali & Rigo (2010) huomauttavat, rajat seuraavat siirtolaisia Euroopassa laillisen statuksen kautta (opiskelija, turvapaikanhakija, työluvalla oleskeleva ja niin edelleen).

Rajan muodostaessa uusia sosiaalisia tiloja (Balibar, 2002), ne myös tuottavat uusia merkityksiä. Kettunen (2020) on pro gradu-tutkielmassaan tutkinut rajan merkityksellistämistä EU:n virallisessa diskurssissa. Hän tarkastelee EU:n sisäasioista, muuttoliikkeestä ja kansalaisuudesta vastaavien komissaarien puheita vuosilta 2010- 2019. Kettunen lähestyy rajaa teoreettisesti poikkitieteellisen rajatutkimuksen kautta. Analyysistä käy ilmi, että vuosina 2010- 2019 EU:n painopiste rajan eri merkityksistä on muuttunut suuresti. Kettunen löytää viisi diskurssia rajakeskustelussa, joita luodaan komissaarien puheessa eri keinoin: tehostamiskurssi, turvallisuusdiskurssi, oikeusdiskurssi, humanitaarinen diskurssi ja hyötydiskurssi. Siitä hän pääättelee, että EU merkityksellistää omia rajojaan ristiriitaisena, mikä osoittaa myös sen, että raja näyttäytyy erilaisena yksilöstä riippuen. Tämä osoittaa myös sen, ketkä ovat EU:n näkökulmasta haluttuja rajanylittäjiä, ketkä nähdään turvallisuushkana ja kenellä on oikeus saada suojelua. (Kettunen, 2020).

Rajalle annetaan uusia merkityksiä myös julkisessa keskustelussa ja mediassa. Kuten mainitsin johdannossa sekä luvussa 2.1., De Genovan (2002) mukaan, rajoilla tapahtuva ylimilitarisoitu ”teatteri” tarjoaa valtiolle mahdollisuuden tuottaa rajaspektaakkelia, jonka puitteissa on mahdollista luoda lain tuottama kuva ”laittomasta ihmisestä”. Todellisuudessa kuitenkin ”varsinainen viisumin umpeutuminen, jonka vuoksi suuri määrä ihmisistä päätyy paperittomiksi, ei ole kovinkaan dramaattinen tapahtuma.” (de Genova 2002, 436; oma suomennos). Lain näennäinen näkymättömyys ”laittomuuden” tuottamisessa, vaatii osaltaan toimeenpanon näytöstä rajalla. Tämä tekee rodullistetun siirtolaisen ”laittomuuden” näkyväksi, ja oikeuttaa mitoitettut toimet ”luonnollisiksi”. (de Genova, 2002).

Kuten esitin luvussa 2.1., monet EU:n poliittiset toimenpiteet Unionin ulkorajoilla ovat ulottuneet jopa sen virallisista rajoista kauemmas. Tähän Karakayali & Rigo (2010) viittaavat termillä *externalization*, mikä tarkoittaa rajapolitiikan ulkoistamista ”kolmansiin maihin”, kuten Turkkiin, Libyaan ja Marokkoon. Rajat ovat siirretty alkamaan jo siirtolaisuuden lähtömaista tai kauttakulkumaista, jotta ei-haluttu siirtolaisuus pystyttäisiin estämään aikaisessa vaiheessa (Barbero, 2012). Barbero (2012) esittää, että rajojen ulkoistaminen sekaantuu lähtö- ja kauttakulkumaiden suvereniteettiin, sillä Eurooppa sotkeutuu siten myös kyseisten maiden omaan maahanmuuttopolitiikkaan. EU pyrkii vakiinnuttamaan rajat turvallisuuden nimissä, estääkseen ei-haluttua siirtolaisuutta sekä samaan aikaan edistääkseen omaa geopolitiittista ja taloudellista etuaan

kyseisissä maissa (Barbero, 2012). Karakayali & Rigo (2010) argumentoivat samoin: Euroopan ”turvallinen kolmannen maan politiikka”, jossa turvapaikanhakijat luovutetaan uudelleen EU:hun kuulumattomiin maihin, jonka kautta he kulkivat, tai ulkoistamispolitiikka, jossa turvapaikanhakijat lähetetään ”käsittelykeskuksiin” Unionin ulkopuolisiin maihin sillä aikaa kun heidän hakemuksensa käsitellään, ovat myös eurooppalaisia rajajärjestelmiä (*border regimes*), koska siirtolaiset identifioivat ne sellaisiksi.

Rajanylitykseen liittyy poliittisten käytäntöjen lisäksi paljon ihmisoikeuskysymyksiä. Ayten Gündoğdu (2020), joka on tutkinut ihmisoikeuksien luonnetta rajoilla poliittisessa teoriassa, on eritellyt kolme syytä siihen, miksei valtioita tai valtiollisia toimijoita aseteta vastuuseen rajalla sattuneista kuolemista: 1. ”itsepuolustus” – ei-valkoiset, rodullistetut vartalog nähdään lähtökohtaisesti uhkaavina, ja rajatoimija joutuu siten puolustamaan itseään 2. laki rajalla – mitkä lait pätevät? Rajat mielletään transnationaaleiksi, tulkinnanvaraisiksi alueiksi, joissa laki on epäselvä ja joissa sen mielivaltainen sovellus on hyväksyttyä. 3. ”traagisuus” – kuolemat kehystetään mediassa traagisiksi onnettomuuksiksi, joita leimaa eräänlainen välttämättömyys. (Gündoğdu, 2020). Keikkuvat siirtolaisveneet Euroopan rajalla, ihmiset, jotka hukkuvat Yhdysvaltain ja Meksikon väliseen rajajokeen, nähdään ”luonnollisena” tapahtumana, josta kukaan ei ole vastuussa. Judith Shklar (1990) väittää kuitenkin, että raja sen välillä, mikä nähdään luonnollisena ja vääjäämättömänä ja siinä, mikä nähdään estettävissä olevana ja kontrolloitavana, ei ole luonnollinen tai itsestään selvä. Tämä raja on jatkuvasti uudelleen vedettävissä esimerkiksi ideologisten näkökulmien tai kulttuuristen normien perusteella. (mt.).

Casas-Cortes ym. (2015) ovat ehdottaneet militanttia tutkimustapaa (*militant investigation*) siirtolaisuus- ja rajatutkimukseen. Militantti tutkimus pyrkii ottamaan huomioon maahanmuuttopolitiikan jatkuvat muuttujat, siirtolaisten kohtaaman ja tuottaman politiikan, erinäiset sosio-demografiset tekijät siirtolaisten kokemuksissa, sekä usein sen epäsäännöllisen prosessin, jonka kautta siirtolaiseksi tullaan ja/tai siksi kategorisoidaan. Toiseksi, militantti tutkimus ”kyseenalaistaa sellaisia epätasa-arvoisia valta-asetelmia, jotka subjektifioivat siirtolaiset tiedon tuottamisen prosesseissa” (Casas-Cortes ym. 2015, 64). Niin ollen se pyrkii haastamaan sellaisia käytäntöjä, jotka määrittelevät siirtolaiset yksinomaan tutkimuksen objekteina ja tutkijat neutraaleina tekijöinä (Casas-Cortes ym. 2015). Militantti tutkimus kartoittaa niitä aukkoja, joita epätasa-arvoiset valta-asetemat akatemiassa tuottavat.

Rajatutkimuksessa puhutaan yhä useammin rajajärjestelmistä (*border regime*) silkan rajan sijaan (esim. Casas-Cortes ym. 2015, Kasperek 2002). Kun keskustelu käännetään rajajärjestelmiin, se korostaa ”epistemologista, käsitteellistä ja metodologista muutosta tavassa, jossa tutkimme, kuvittelemme ja ajattelemme rajoja.” (Casas-Cortes ym. 2015, 69). Rajajärjestelmät tunnustavat rajojen heterogeenisyyden ja niiden toimijoiden moninaisuuden, jotka ovat läsnä rajoilla

(Kasperek, 2002). Kuten Casas-Cortes ym. (2015) esittävät, siirtolaisuus on olennainen ainesosa, joka rakentaa rajaa poliittisena tilana.

Waltersin (2002) mukaan nimenomaan Schengen-alue auttaa meitä näkemään rajan ja kansallisvaltion yhteyden pikemminkin historiallisena rakenteena kuin luonnollisena tosiasiana. Tosin vaikka Schengen muodostaa alueellisen eikä kansallisen rajan Euroopassa, se on jatketta kansalliselle rajalle sekä sitä ympäröivälle poliittiselle tilalle (mt.). Walters (2002) puhuu Schengenistä biopoliittisena rajana. Muistuttaen rajajärjestelmiä, biopoliittinen raja ottaa huomioon rajoilla vallitsevat suhteet väestöjen, liikkuvuuden, varakkuuden ja muun välillä. Se kritisoi sellaista teoriaa, jossa maahanmuutto ja ”globaalit virrat” (Walters 2002, 562), nähdään rajan ainoana funktiona ja tarkoituksena.

Globaalin median valtasuhteet: Al Jazeera English ja BBC

Mediavirtoihin keskittyvä tutkimus on kehittynyt moneen suuntaan, kuten globalisaatioteorioihin (ks. esim. Appadurai 1996, Beck 2000, Hall 1991) sekä verkostojen tutkimukseen, kuten Manuel Castellsin kuuluisaan teokseen *The Information Age: Rise of the Network Society* (1996). Nykyään mediateoria sekä globalisaatioteoria ovatkin auttamatta toisiinsa kytkeytyneitä (Ampuja, 2012). Mediavirtojen akateeminen tarkastelu ei rajoitu yksinomaan journalismiin, vaan siihen sisältyy olennaisesti myös muut median muodot, kuten elokuvat, tv, musiikki ja nykyisin myös sosiaalinen media. Tämä luku pyrkii keskittymään erityisesti uutisvirtoihin ja niistä käytyyn globaaliin akateemiseen keskusteluun. Journalismin ollessa kuitenkin osa suurempaa mediakenttää, osa teoriasta ulottuu myös muille median osa-alueille.

Poliittinen talous (*political economy*) käsittelee niitä valtasuhteita, jotka muodostavat yhdessä resurssien tuotannon, jakamisen ja kuluttamisen yhteiskunnassa (Mosco 1996, 25). Median poliittinen talous keskittyy etenkin siihen, miten kapitalismi vaikuttaa mediatuotantoihin (Ampuja, 2012), sekä millaisia kulttuurisia, sosiaalisia ja poliittisia seurauksia sillä on (Boyd-Barrett, 1995). Kaikelle mediateollisuudelle yhteistä on se, että ne toimivat myös kapitalististen periaatteiden pohjalta. Mediasta on tullut markkinavetoisempaa, joka ilmenee esimerkiksi mainostuloissa ja mediasisältöjen kaupallistumisessa (Ampuja, 2012).

Akateeminen huoli globaalien uutisvirtojen epätasaisuudesta ulottuu jo 1840- 1930-luvuille, kun englantilainen Reuters, ranskalainen Havas sekä saksalainen Wolff hallitsivat kansainvälisiä uutistiloja (Boyd-Barrett & Thussu, 1992). Sittenmin globalisaatio on osaltaan rikkonut tätä asetelmaa ja tuonut pluralistisimpia ääniä maailman mediakentälle, mutta kuten Hall (1991) argumentoi, globalisaatiolla - tai globaalilla massakulttuurilla, joksi hän sitä kutsuu - on kuitenkin yhä kaksi pääpiirrettä. Ensinnäkin massakulttuuri on edelleen taloudellisesti vahvasti länteen keskittynyttä; Länsi on asettanut normit mielikuville, kulttuurille, kielelle, taloudelle – ja medialle.

Toinen pääpiirre on globaalin massakulttuurin eräänlainen homogenisaatio. Sillä Hall ei tarkoita sitä, että kulttuurinen representaatio muuttuisi yhtenäisemmäksi ja länsimaalaisemmaksi, vaan se pyrkii pikemminkin sulauttamaan erilaisuuden laajemmaksi viitekehykseksi, joka nojautuu lopulta amerikkalaiseen (tai läntiseen) ymmärrykseen maailmasta. Toisin sanoen se on sellainen pääoman muoto, joka hallitsee maailmaa paikallisten pääomien kautta. Kyseinen pääoma hallitsee yhteisesti muiden taloudellisten ja poliittisten eliittien kanssa, ei tarkoituksenaan tuhota niitä, vaan pikemminkin operoida paikallisten kulttuurien kautta. (Hall, 1991). Esimerkkejä tästä löytyy mediakentältä riittämiin: BBC:n arabiankieliset uutiset tai amerikkalaisen NBC:n omistama Telemundo-televisioverkko, joka tuottaa suuren määrän latinalaisamerikkalaisia *telenoveloita*, eli saippuaoperoita.

Hallin mukaan (1980, 134- 138) median sisältöjä voidaan tuki tulkita eri tavoin, mutta hän esittää että kyseiset sisällöt yleensä käsittävät ideologisesti latautuneita merkityksiä, joka asettaa rajoja kuluttajan tulkintoihin. Nämä merkitykset ovat vallitsevia, sillä niistä on tullut osa ”arkijärkeä”, ja ne sisältävät tiedostamattomia, omattuja sosiaalisia todellisuuksia. (Hall, 1980, 134).

Mediatutkimus on usein poikkitieteistä, ja esimerkiksi kulttuurintutkijat ovat edistäneet tieteenalaa paljon. Morley (2014) on tutkinut median kulttuuria, ja hän tunnistaa samat eurooppakeskeiset ongelmat mediassa kuin Hall. Hän tunnistaa yhdeksi ongelmaksi median mediakeskeisyyden ja teknologisen determinismin. Mediakeskeisyydellä hän tarkoittaa sitä, että medioita ei useimmiten voida tarkastella erillisenä niistä kulttuurisista konteksteista, joissa ne operoivat. Toinen keskeinen ongelma on tieteenalan länsikeskeisyys, jota Morley (2014) nimittää Eurooppa-Amerikkakeskeisyydeksi (*EurAmcentrism*). Media-antropologia osoittaa, miten viestintä ja media toimii edelleen läntisten, rikkaiden maiden malleilla. Haasteena onkin Morleyn (2014) mukaan ei-läntisten yhteiskuntien sosiaalisen järjestyksen ja ”arkijärjen” löytäminen, kuunteleminen ja niille tilan antaminen.

Andre Gunder Frank (1969), on tutkinut riippuvuuden ja kehityksen välistä suhdetta. Hänen mukaansa kehitys ei ollut neutraali prosessi, sillä se perustui kolonialismin perinnölle sekä epätasa-arvoisille kauppasuhteille ja resurssien virroille, jotka hyödyttivät läntisiä valtioita ja yrityksiä. 1970-luvulla monet kriittiset mediatutkijat sekä UNESCO tekivät töitä *New World Information and Communication Order* (NWICO)-aloitteen eteen. NWICO:n tarkoitus oli tasavertaistaa Lännen monopolisoimaa kansainvälistä mediakenttää sääntelyn avulla (Ampuja, 2012). Nykypäivän mediakenttä on kuitenkin monitasoista, vaihdellen yksityisistä julkisiin toimijoihin, ja sen sääntely olisi käytännössä hyvin hankalaa (mt.).

Kulttuurinen imperialismi, jonka lähtökohdista mediavirtojen ja vastavirtojen (*contra-flow tai subaltern flow*) ajatus on kotoisin (Boyd-Barrett 1977, 117), painottaa seuraavia ajatuksia: 1. maailmanjärjestelmän jakautuminen ”ydinmaihiin” ja periferioihin (Wallerstein, 1974), 2. ydinmaiden

kohdistama paine, joka muokkaa maiden mediajärjestelmiä niin, että ne hyödyttävät ytimiä 3. epätasainen mediavirtojen jakautuminen globaalin etelän ja pohjoisen välillä, ja 4. Eksistentiaalinen uhka, jonka yllä mainittu aiheuttaa paikallisille kulttuureille.

Boyd-Barrettin ja Thussun (1992) mukaan, vastavirrat ovat sellaisia mediatuotteiden virtoja, jotka haastavat historiallisesti hallitsevia länsimaisia mediavirtoja, joko etelä-pohjoinen-akselilla tai horisontaalisesti etelä-etelä-akselilla. Globaalit mediavirrat eivät siitä huolimatta ole vieläkaan tasa-arvoisia (varsinkaan taloudellisesti), mutta hidasta muutosta on havaittavissa. Digitaalinen teknologia, yksityistetyt ja markkinavapaat satelliittiyhteydet ja -lähetykset ovat 2000-luvulla tuoneet virtoja kasvavissa määrin myös globaalista etelästä pohjoiseen (mt.). Vastavirtojen kysyntä pohjoisessa on kasvanut myös siirtolaisuuden myötä (Thussu, 2007). Thussu (2007) jakaa mediavirrat kolmeen kategoriaan: 1. globaalit virrat 2. transnationaalit virrat ja 3. geo-kulttuuriset virrat. Globaalit virrat (kuten BBC) luokitellaan myös hallitseviksi virroiksi, kun taas transnationaalit (kuten Al Jazeera) ja geo-kulttuuriset virrat luokitellaan vastavirroiksi. Transnationaaliksi virraksi Al Jazeera on luokiteltu siksi, että vaikka sillä on vahva alueellinen läsnäolo, sen sisältö on suunnattu myös ensisijaisen yleisön ulkopuolelle. Geo-kulttuurisiksi virroiksi Thussu luokittelee sellaiset mediat, jotka suuntavat sisältöään ensisijaisesti tietyille kulttuuris-kielellisille ryhmille, kuten erilaisille diasporayhteisöille ympäri maailman.

Vastavirran käsite itsessään on moniulotteinen ja myös monella tapaa ongelmallinen (Ampuja, 2012). Esimerkiksi Sakr (2007) on kritisoinut vastavirran käsitettä siitä, että sillä tulee olla muutakin sisällöllistä arvoa kuin vain pinnallinen, maantieteellinen mediavirtojen muutos. Hänen mukaansa Al Jazeeran kaltaisessa ilmiössä vastavirran tulee myös aktiivisesti haastaa olemassa olevia valtarakenteita, mitä tulee tiedon tuotantoon ja sen levitykseen (Sakr, 2007). Myös Figenschou (2013) on sitä mieltä, että vaikka uutisvirrat ja niiden vastavirrat ovat herättäneet akateemista kiinnostusta, se mikä itseasiassa luonnehtii näitä virtoja, jää usein hämärän peittoon. Myös Thussu (2007) itse suhtautuu termiin varauksella:

”...Kaupalliset vastavirrat ovat vapaamarkkinakapitalismin tuotteita, jota tukevat yksityistettyä ja kaupallistettua mediajärjestelmää. Siksi on vältettävä kiusausta arvottaa niitä vastahegemonisina hallitsevalle *Americanalle*. Vastavirroilla ei todennäköisesti ole merkittävää vaikutusta maailmanlaajuisten mediakulttuurien amerikkalaiseen hegemoniaan, joka on kiistatta vahvistunut, eikä sittenkään heikentynyt mediasisällön paikallistumisen vuoksi, vaikka maailmanlaajuinen media onkin hajautuneempi nykyään.” (Thussu, 2007, 26).

Kritiikki kytkeytyy siis vahvasti länsimaiseen kapitalismiin, sekä sen syviin juuriin nykyisessä maailmanjärjestelmässä. Kulttuurisen imperialismin varteenotettavasta kritiikistä huolimatta esimerkiksi Tomlinson (1997) on sitä mieltä, että teoria nostaa esiin tärkeitä kysymyksiä,

kuten länsimaisten kulttuurituotteiden läsnäolon kaikkialla, imperialismiin pitkän perinnön, sekä kapitalismin merkityksen kulttuurille (Tomlinson 1997, 174 -180). Myös Morleyn (2006, 30) mukaan kulttuurinen imperialismi haastaa globalisaatioteorian, joka usein jättää historian sekä sen tuottamat valtasuhteet huomiotta.

Kuten yllä mainitsin, BBC on mediatutkimuksessa usein esimerkki globaaleista, hegemonisista virroista (Thussu 2007, Painter 2008), kun taas Al Jazeera on esimerkki transnationaaleista, oletetusti vastahegemonisista virroista (Figenschou 2013, Thussu 2007, Sakr 2007). Vaikka Al Jazeerasta länsimaisten uutisten vastavirtana on tehty tutkimusta, niin empiirinen tutkimus siitä, toimiiko Al Jazeera todellisuudessa vastavirtana tai vastahegemonisena voimana länsimaalaisille uutisvirroille, on valitettavan vähäistä (Figenschou, 2013). Figenschou tutkii teoksessaan laajalti Al Jazeera Englishin, eli Al Jazeeran englanninkielisen vastineen, suhdetta maailman mediakenttään, organisaation sisäistä rakennetta, historiaa ja rakenteellisia ristiriitoja. Al Jazeera Network on toiminut 2000-luvulla arabimaailman sekä sisäisenä että ulkoisena äänitorvena, ja se on tarjonnut maailmalle syvällisempää uutisointia etenkin Lähi-Idän ja Afrikan alueellisista ilmiöistä. Nykyään Al Jazeera Network toimii myös monissa länsimaissa, ja sillä on oma ajankohtaiskanavansa AJ+, jolla on vahva läsnäolo etenkin sosiaalisessa mediassa.

Figenschoun (2010) mukaan, mitä tulee Al Jazeeran uutisoinnin alueelliseen painottumiseen, suurin osa uutisista (61 prosenttia) painottui globaaliin Etelään. Sen lisäksi Al Jazeera käsitteli uutisointiaan globaalista Etelästä syvällisemmin, tarjoten yksityiskohtaisempia keskusteluita ja taustatietoa, kuin sen uutisoinnista Euroopassa ja Yhdysvalloissa. Yhtiöllä on myös suurempi määrä kirjeenvaihtajia Etelässä kuin Lännessä. (mt). Tulokset vastaavat Painterin (2008) vertailevaa tutkimusta Al Jazeeran, BBC:n ja CNN:n välillä, jonka mukaan Al Jazeeralla oli huomattavasti enemmän uutisointia globaalista Etelästä kuin BBC:llä ja CNN:llä.

Numerot eivät kuitenkaan kerro kaikkea, kuten kulttuurisen imperialismiin ja vastavirtojen kritiikki yllä osoittaa. Lisäksi, kuten Sakr (2005, 148- 149) huomauttaa, Al Jazeeran syntystrategiaan on vaikuttanut juurikin britannialainen BBC. Qatarin silloinen hallitsija Sheikh Hamad kouluttautui Yhdistyneissä kuningaskunnassa katsoen BBC:n välittämiä arabiankielisiä uutisia saudien omistamassa tv-palvelu Orbitissa. Orbit lopetti sopimuksensa BBC:n kanssa vuonna 1996, kun kanavan uutisointi Saudi-Arabista ei ollut kuningaskunnan mieleen. BBC:n jättämä aukko avasi tilaa Al Jazeeran lanseeraukselle, ja myös monet kanavan entiset journalistit siirtyivät Al Jazeeralle. (mt).

Kulttuurisen imperialismiin näkökulmasta on selvää, että moniäänisen median vahvistuminen hyödyttäisi koko yhteiskuntaa, kuten Thussu (2007) esittää. Median vastavirrat voisivat vähentää epätasa-arvoisia rakenteita median saavutettavuudessa, muokata kulttuurisia

identiteettejä ja nostaa marginalisoituja ryhmiä esiin, sekä pitkällä tähtäimellä vaikuttaa jopa kansainväliseen poliittiseen dynamiikkaan (mt).

Empiiristä tutkimusta mediarepresentaatioista ja siirtolaisuudesta on tehnyt esimerkiksi Horsti (esim. 2016, 2019). Hän on tutkinut muun muassa kuoleman representaatiota rajoilla, muistotilaisuuksia, digitaalista mediaa ja online-journalismia. Horsti on tehnyt myös kehysanalyysiä BBC Newsin uutisalustoista (2016) sekä tarjonnut uusia analyttisiä työkaluja representaatioiden tutkimiseen (2019). Horsti analysoi BBC Newsin online-uutisalustaa koskien paperittomien kehystämistä mediassa. Hänen mukaansa siirtolaiset kehystetään BBC:ssä useimmiten joko uhaksi tai uhreiksi, vaikkakin kehystys vaihteli uutistyyppistä riippuen. EU oli myös useimmiten uutisissa siteerattu toimija, ja se työnsi järjestelmällisesti siirtolaisten omat kokemukset ja tiedon syrjään. (Horsti, 2016). Vaikka online-journalismi tarjoaakin suurempia mahdollisuuksia ihmisoikeusjournalismille, sillä se pystyy tehokkaammin tuottamaan taustaa, kontekstia ja monipuolisuutta uutisiin, niin BBC:n tapauksessa tämä mahdollisuus jäi lähinnä marginaaliseksi lisäksi muuten kovin Eurooppa-keskeiseen journalistiseen näkökulmaan. (mt.).

Myös vuoden 2015 tapahtumia, jolloin Eurooppaan saapui yllätyksellisen suuri määrä turvapaikanhakijoita, on tutkittu laajasti median kontekstissa. Georgiou & Zaborowskin (2017) mukaan, eurooppalaisella journalismilla oli suuri rooli turvapaikanhakijoiden kehystämisessä ”kriisin lähteeksi” Euroopalle. Uudet tulijat luokiteltiin pääasiassa joko haavoittuvaisiksi ulkopuolisiksi tai vaarallisiksi ulkopuolisiksi. Ajallinen muutos oli myös selkeä: ensin uutisointi oli halki miltei koko Euroopan empaattista ja humanitaarista turvapaikanhakijoita kohtaan, mutta sävy muuttui syksyllä 2015 vihamielisempään ja epäluuloiseen suuntaan (Georgiou & Zaborowski, 2017). Turvapaikanhakijoille annettiin harvoin oma ääni artikkeleissa, ja suurimmalta osin heidät esitettiin hiljaisina uhreina kuvissa ja teksteissä.

Siirtolaisuutta ja mediaa on tutkittu myös Eurooppaa laajemmassa viitekehyksessä. EuroMed-raportti (2017) tutkii siirtolaisuuden narratiiveja mediassa vuosina 2015- 2016 17 eri Välimerta ympäröivästä maasta. Raportti on journalistien kokoama, ja se nostaa esiin sekä median toimintaan liittyviä käytännön ongelmia (resurssien puute, ajallinen painostus, koulutuksen puute jne.), sekä pinnan alla piileviä havaintoja eri narratiiveista mediassa. Kuten Georgiou & Zaborowskin (2017) tutkimuksessa, myös EuroMedin raportti korosti humanitaarisuutta ja turvallistamista yli muiden diskurssien.

Raportin (EuroMed Migration, 2017) mukaan suurimmat haasteet halki Välimeren medioiden ovat siirtolaisuuden irrottaminen alueen laajemmasta sosiaalisesta ja poliittisesta kontekstista, siirtolaisten äänen puuttuminen uutisista (suurin osa uutisista ja siteeratuista henkilöistä tuli viranomaislähteistä) sekä löysä kielenkäyttö, kuten laittoman maahanmuuton ja

siirtolaisuuden sekoittaminen, puhe "aalloista", tunkeutumisesta ja niin edelleen. Nämä havainnot toistuivat osin myös MENA- maiden (Lähi-Idän ja Pohjois-Afrikan alue) uutisissa. Monessa Pohjois-Afrikan valtiossa, kuten Marokossa, Tunisiassa ja Algeriassa on paljon siirtolaisia Saharan eteläpuolisesta Afrikasta, ja heihin kohdistui uutisissa paljon rasistista puhetta. Toisaalta esim. Egyptissä poliittisen turbulenssin vuoksi siirtolaisuus ei ole maassa suurikaan puheenaihe, ja media puhuu siirtolaisista ja pakolaisista yleensä positiiviseen sävyyn. Libanonissa puolestaan ongelmaksi muodostui datan puute esimerkiksi syyrialaisista pakolaisista. (EuroMed Migration, 2017). Raportti osoittaa ennen kaikkea median siirtolaiskeskustelun laajemman, globaalimman kontekstin ja sen, miten journalistiset tavoitteet vaikuttavat poliittiseen ja julkiseen keskusteluun.

Teoreettinen viitekehys

Lähestyn tutkimusongelmaani ensisijaisesti representaation ja diskurssin käsitteen kautta. Representaatiota lähestyn pääosin Stuart Hallin (1997) kulttuurisesta näkökulmasta, sillä analyysini keskiössä on representaatio: miten tutkimusongelmani representoidaan ja miksi? Lisäksi käyn läpi Foucault'n aloittamaa keskustelua diskursseista, sekä niiden toimintaa tiedon ja vallan tuottamisen prosesseissa. Representaatio ja diskurssi ovat käsitteinä hyvin yhteen kiteytyneitä ja osittain limittäisiä, joka käy ilmi sekä teoreettisessa viitekehyksessä että myöhemmin aineistoni analyysissa.

Representaatio

Stuart Hall (1991) kysyy esseessään *The Local and the Global: Globalization and Ethnicity*

"Mikä on identiteetin tarkoitus, jos se ei ole pysyvä? Siksi toivomme jatkuvasti, että identiteetit opastavat matkaamme, sillä muu maailma on niin sekava: kaikki muu muuttuu, mutta identiteettien kuuluisi olla vakaita lähtökohtia, joita ne olivat aiemminkin, joita ne ovat nyt ja tulevat jatkossakin olemaan, kiinnepisteitä kääntyvässä maailmassa." (Hall 1991, 22).

Hall (1991) puhuu brittiläiseen identiteettiin liitetystä mielikuvista, sen homogeenisyydestä ja valkoisuudesta, representaatiosta, joka ei ole koskaan pitänyt täysin paikkaansa, tai pikemminkin sellaisesta, joka on jättänyt muut representaatiot näkymättömiksi. Hall (1997a) purkaa myöhemmin ajatuksiaan representaatiosta, liittäen käsitteen vahvasti konstruktionistiseen lähestymistapaan.

Representaatio on "tarkoituksen antamista kielen avulla" (Hall 1997a, 11). Kulttuurintutkimuksessa, jossa kulttuurilla tarkoitetaan tiivistettynä "jaettuja tarkoituksia" (*shared meanings*), representaatiolla on kolme eri lähestymistapaa: 1. reflektiivinen 2. tarkoituksellinen ja 3. konstruktionistinen. Koska konstruktionistinen näkökulma ottaa huomioon diskurssien kannalta olennaisimmat kysymykset, keskityn teoriassani viimeksi mainittuun. Konstruktionistinen tapa tutkia

representaatiota pohjautuu vahvasti semiotiikkaan ja tarkemmin Ferdinand de Saussuren (1916) ajatuksiin, sekä diskursiiviseen näkökulmaan, jota Foucault edisti teoriallaan (Hall, 1997a).

Konstruktionistinen näkökulma lähtee liikkeelle siitä, että koska kieli on kulttuurisesti rakentunutta, kaikki merkit (*signs*) ovat keinotekoisia. Hall (1997a, 17- 20) nimeää kaksi eri representaatiojärjestelmää (*systems of representation*): ensimmäinen on päänsisäinen representaatio, jota ilman emme kykenisi ymmärtämään maailmaa ja antamaan asioille merkityksiä alun perinkään. Päänsisäinen representaatio on linkki konseptien ja kielen välillä, ja sen avulla kykenemme *sanallistamaan* kyseisiä konsepteja. Yksinkertaistettuna näin kykenemme nimeämään objekteja ja konsepteja sekä yhdistämään ne yhteisesti jaettuun kieleen, oli se kieli mikä tahansa. Hall (1997a) kutsuu tätä representaatiojärjestelmäksi, sillä se koostuu yhteisistä tavoista muodostaa ja käsitellä eri konsepteja ja niiden välisiä suhteita. Näin kykenemme erottamaan esimerkiksi erilaisuuden ja samankaltaisuuden konseptit toisistaan. Luonnollisesti kaikkien ihmisten jaetut konseptit eivät ole samanlaisia, jonka vuoksi myös tulkitsemme maailmaa eri tavoin, eri "jaetuista merkityksistä" (*shared meanings*), toisin sanoen kulttuurista riippuen (ks. esim. Du Gay ym. 1997).

Toiseksi representaatiojärjestelmäksi Hall (1997a) nimeää kielen, sillä pystyäksemme jakamaan jaetut merkityksemme, meidän pitää ymmärtää toisiamme kielellisin keinoin. Se ei välttämättä tarkoita vain puhuttua kieltä, vaan myös kuvia tai ääntä. Eri konseptien ja merkkien (*signs*) merkityksiä tuotetaan kielessä, ja tämä on representaation ydin. Me rakennamme kielen merkitykset niin että niistä tulee pysyviä, ja ymmärryksemme niiden merkityksistä rakentuvat sosiaalisesti ja kulttuurisesti. (mt.).

Palatakseni konstruktionistiseen representaatioon, symbolit ovat keskeisessä asemassa. Konstruktionismi ei keskity niinkään materiaaliseen maailmaan, vaan niihin kielellisiin keinoihin, jolla ilmaisemme ja representoimme materiaalista maailmaa. (Hall, 1997a). De Saussure, yksi kielitieteen merkittävimmistä teoreetikoista, käsitteli paljon representaation kysymyksiä teoriassaan (1916). De Saussure jakoi merkit (*signs*) kahteen eri kategoriaan: kutsun niitä tässä nimellä merkitsijä (*signifier*) ja tarkoitus (*signified*). Merkitsijä on varsinainen materiaallinen asia tai konsepti (kuten kuva tai sana), ja tarkoitus, joka on se idea tai konsepti, joka yksilöllä on päässään kyseisestä asiasta. Kummatkin tuottavat merkityksiä, mutta niiden välinen yhteys on se, joka tuottaa representaatioita. Saussure jakoi myös kielen sen sosiaaliseen rakenteeseen (*la langue*), sekä yksilölliseen kommunikaatioon (*la parole*). Näin tekemällä hän rikkoi arkijärkisen ajatuksen siitä, miten kieli toimii. Se ei lähde liikkeelle yksilöistä, vaan kieli on ennen kaikkea sosiaalinen ilmiö. (Hall, 1997a).

Saussuren teoria on saanut kritiikkiä siitä, että rakenteellisesta näkökulmastaan huolimatta, se ei huomioi kielellisiä valtasuhteita. Vähemmälle huomiolle teoriassa on jätetty se, että kieli tapahtuu useimmiten dialogissa, jotka ovat puolestaan täynnä valtarakenteita. (Hall, 1997a).

Toinen kuuluisa akateemikko, Foucault, on puolestaan täyttänyt tämän aukon ja käsitellyt valtaa ja tietoa teoriassaan hyvinkin laajasti. Hän viittaa ajattelussaan diskursseihin Saussuren käyttämän kielen sijasta. Tarkastelen Foucault'n ajatuksia syvällisemmin seuraavassa luvussa, 3.2.

Artikkelissaan *Spectacle of the 'Other'* Hall (1997b) pureutuu syvemmälle representaatioon ja erilaisuuteen, sekä niihin liittyviin kysymyksiin vallasta. Hall keskittyy erityisesti etniseen ja rodullistettuun erilaisuuteen, mutta samoja kysymyksiä voisi esittää myös puhuttaessa vaikkapa sukupuolesta, seksuaalisuudesta, luokasta tai vammaisuudesta. Yhdellä artikkelilla, lauseella tai kuvalla voi olla monenlaisia representaatioita, kyse on vain siitä, mikä kyseisen representaation *ensisijainen* tarkoitus on? Kyse ei ole siis oikeasta tai väärästä, vaan siitä, millainen representaatio nousee hegemoniseksi yli muiden. (mt.).

Hall (1997b) on kiinnostunut erityisesti siitä, miksi toiseus tai erilaisuus on niin olennainen osa representaatiota. Hän ottaa avukseen jälleen kielitieteet ja kielen sosiaalisen rakenteen. Sanoilla itsellään ei siis ole varsinaista olemusta:

“Tiedämme mitä sana musta tarkoittaa, Saussure väittää, mutta emme siksi että ‘mustuudella’ olisi varsinainen olemus, vaan siksi että voimme kontrastoida sen sen vastakohtaan, valkoiseen. Sanan tarkoitus, hän päättelee, on relationaalinen. Se, joka kielessä lopulta kantaa merkitystä, on ero mustan ja valkoisen välillä.” (Hall, 1997b, 234).

Näiden binääristen erojen ja vastakohtien merkitys on, kuten Hall (1997b) huomauttaa, se että vain harvat niistä ovat neutraaleja. Vastakohdat kykenevät kuvaamaan maailman monimuotoisuutta ja helpottavat ymmärtämään sitä, mutta niistä voi tulla myös liiaksi yksinkertaistettuja ja supistettuja, jolloin ne eivät jätä tilaa sille kaikelle, mikä jää näiden jakojen väliin. Binääriset erot sisältävät valtasuhteita, sillä toinen vastakohdista on yleensä aina vallitseva, kuten Derrida (1972) argumentoi. Kolonialismin perintö on varmistanut sen, että näistä kahtiajaoista on tullut rodullistettuja ja sukupuolistettuja, jossa rodullistetut ja vähemmistöt ovat useimmiten altavastaajan asemassa (Hall, 1997b).

Representaatioon ja valtaan kuuluu myös kulttuurinen näkökulma, jonka mukaan sosiaaliset ryhmät muodostavat merkityksiä jakamalla asioita luokittelujärjestelmiin, joka puolestaan muodostaa symbolisen järjestyksen ja sitä kautta kulttuurin (Douglas, 1966). Douglaksen (1966) mukaan kulttuurista järjestystä häiritsee etenkin se, kun ihmiset tai asiat eivät mahdu niihin yksinkertaistettuihin kategorioihin, joihin olemme heidät kenties asettaneet. Silloin niistä, jotka “eivät mahdu”, pyritään eroon. (mt.). Hall (1997b) huomauttaa kuitenkin, että erilaisuus on kuitenkin ristiriitaista, sekä positiivista että negatiivista. Erilaisuuden tekeminen on erittäin tärkeää merkitysten, kielen, kulttuurin ja sosiaalisten identiteettien muodostamiseksi, mutta samaan aikaan se on vaarallista ja aggressiivista niitä kohtaan, jotka mielletään “toisiksi”. Se voi myös johtaa

stereotypisointiin, jolla tarkoitetaan konseptien ja ihmisten pelkistämistä muutamaankin yksinkertaiseen, pelkistettyyn piirteeseen. (mt).

Lopuksi Hall (1997b) muistuttaa, että representaatioiden merkitykset eivät ole pysyviä, vaan niitä voidaan haastaa ja monipuolistaa. Vaikka jotkut representaatiot saavatkin enemmän valtaa kuin toiset ja vaikka yritämmekin tehdä niistä pysyviä, yksilöt ja yhteisöt voivat aina kyseenalaistaa ja muuttaa representaatioita ja ovat niin tehneetkin historian saatossa. Näitä, ”transkoodauksen” (*trans-coding*) strategioita ovat kehittäneet etenkin antirasistiset sosiaaliset liikkeet 1960-luvulta lähtien. (Hall, 1997b).

Diskurssien valta

Kuten edellisessä kappaleessa mainitsin, keskeisimpiä teoretisointeja diskurssien ja representaation kentällä on Michel Foucault’n tuotanto vallasta ja tiedosta, jota hyödynnän laajasti tutkielmassani. Foucault (1976) puhuu vallasta tuottavana voimana, ei erityisenä ominaisuutena. Hän ei pyri esittämään varsinaista teoriaa vallasta, vaan on kiinnostunut siitä, miten se operoi, mitä valta tuottaa? Foucault kiinnittää huomiota diskurssien vaikutuksiin, ei niinkään niiden sisältöihin. Vaikka valtasuhteita löytyykin kaikesta vuorovaikutuksesta, Foucault keskittyy enemmän hallinnollisiin valtasuhteisiin, eli instituutioihin, jotka pyrkivät muokkaamaan ihmisten käytöstä tavalla tai toisella. Hänen lopullinen kohteensa on selvittää sitä, miten ihmiset muodostuvat subjekteiksi tietyissä historiallisissa tai yhteiskunnallisissa olosuhteissa. (mt.).

Foucault tarkoittaa diskurssilla kulttuurisesti jaettuun merkityksellistämisen tapoja, jotka muokkaavat ja rakentavat sosiaalista todellisuutta (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 25- 26). Kielellä luodaan siis sosiaalista todellisuutta ja toisinpäin: kunkin sosiaalinen todellisuus luo kieltä ja vaikuttaa kielenkäyttöön. Lähtökohtaisesti diskurssitutkimuksessa olennaista on se, että kielenkäyttö ja diskurssit ovat osa yhteiskunnallista toimintaa, sillä niillä on valtaa. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 17- 22.)

Jokinen ym. (1993, 27- 28) mukaan diskurssit ovat aina tulkintoja, jotka tutkijan on analysoitava ja tulkittava omasta sosiaalisesta todellisuudestaan käsin. Diskurssitutkimus analysoi erilaisia tapoja tuottaa puhetta ja kieltä, minkä lisäksi se mahdollistaa diskurssien välisten ja sisäisten jännitteiden tarkastelun (Parker 1992, 5). Toisin sanoen, diskursseilla luodaan ja jaetaan tietyllä tavalla jäsennettyä ja tietyistä näkökulmasta tuotettua tietoa. Tämä puolestaan johtaa erilaisiin tiedon merkityksellistämisen tapoihin, jotka sisältävät tietyt konseptit ja toisaalta poissulkevat toisia. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 53- 54).

Foucault puhuu luennossaan (1976, 93) kolmijakoisesta voimasta: valta, oikeus ja tieto. Hänen mukaansa kaikissa yhteiskunnissa on valtasuhteita, jotka muokkaavat sosiaalista

maailmaa, ja ne toimivat diskurssien ehdoilla. Vallan harjoittaminen ei ole mahdollista ilman tiettyä tiedon diskursseja: me altistumme tiedolle ja sen tuotannolle vallan kautta, mutta toisaalta voimme harjoittaa valtaa vain tiedon tuotannon kautta (mt.)

Hall (1992) tukeutuu Foucaultin ajatuksiin diskursseista teoksessaan *The West and the Rest*. Hänen mukaansa sillä tavalla, jolla ilmaisemme asioita, on todellisia merkityksiä käytännössä. Diskurssit kilpailevat toistensa kanssa, ja se, mikä diskurssi hegemonisoituu, on kamppailua vallasta. Toisin sanoen, tiettyjen diskurssien saadessa tarpeeksi valtaa, niillä on valta tehdä itsestään totta. Hall käsittelee diskurssien luonnetta historiallisin esimerkein: eurooppalaiset ovat tuoneet heidän oman omat käytäntönsä, kielensä ja ajattelunsa Uuteen Maailmaan. Kun yritetään pakottaa vieraita ihmisiä, kulttuureja ja järjestelmiä vanhoihin viitekehyksiin ja omiin representaatioihin, kysymys on pohjimmiltaan siitä, että diskurssit yhdistyvät aina valtaan, ja niiden kautta valta myös leviää. He, joilla on valtaa tuottaa diskursseja, on myös valtaa tehdä niistä totta ja perustella niiden tieteellinen arvo. Diskurssit eivät toimi vain historian piirissä, vaan Hall osoittaa, että samat diskurssit operoivat maailmassa edelleen, tosin muuntuneina ja hienovaraisempina: Lännen asenne ja kuva itsestä, sen tarve jaotella "me" ja "muut", ja länsimaiset valta-asetelmat "muita" kohtaan. (Hall 1992, 224).

Toisin kuin Hall, Foucault (1976) ei nimeä mitään erityistä valtaapitävää ryhmää teoriassaan, vaan hänen näkökulmastaan valta on kiertävä voima. Foucault'n mukaan valta ei vakiinnu kenenkään käsiin, eikä sitä voida kohdella kuin hyödykettä. Valta tapahtuu sosiaalisissa suhteissa, ja yksilöt ovat vallan välittäjiä, eivät sen käyttökohteita. (mt.). Foucault puhuu pikemminkin alistetusta tietämyksestä (*subjugated knowledges*), jolla hän viittaa ensinnäkin historiallisiin tapahtumiin, jotka ovat aina olleet läsnä, mutta ne ovat hautautuneet historian "toiminnallisen johdonmukaisuuden" alle (Foucault 1976, 82). Toiseksi, alistettu tietämys on tietoa, joka ei ole saanut tarpeeksi valtaa: se on alhaalla hierarkiassa ja luokiteltu tieteellisesti riittämättömäksi. (em.)

Foucault (1976) on analyysissään kiinnostunut vallasta sen äärimäisissä muodoissaan, silloin kun sitä harjoitetaan hallinnollisissa instituutioissa. Olennainen kysymys ei ole se, miksi ihmiset haluavat hallita ja mikä on heidän tavoitteensa. Olennaista on pikemminkin se, miten asiat toimivat alistamisen ja riippuvuuden eri tasoilla, "prosessien, jotka alistavat kehoamme, hallitsevat eleitämme, sanelevat käyttäytymisemme ja niin edelleen." (Foucault 1976, 96.)

Tutkielmassani käytän diskurssin ja representaation käsitteitä avukseni tutkiessani vallan ja diskurssien suhdetta mediassa ja julkisessa keskustelussa. Kuten Kettunen (2020, 29) esittää: "Diskurssianalyysin etuna on ennen kaikkea se, että se (uudelleen) kehystää tarkastelun kohteen ja mahdollistaa sen, että sitä ei käsitellä ainoana totuutena, vaan yhtenä totuuksista, joita tuotetaan ja ylläpidetään kielen ja vallan avulla." Kohdistan huomioni siihen, miten media tuottaa valtasuhteita ja totuuksia sekä siihen, millaisia subjektipositioita eri ihmiset niissä saavat.

Subjektipositio selittää sitä, miten ihmiset rakentavat kielenkäytössään itsestään tai muista määritelmiä (Jokinen ym., 2016).

Aineisto ja menetelmät

Aineiston esittely

Kuten johdannossa avasin, Euroopan eteläisten raja-alueiden maahanmuutto ja pakolaisuus ovat laajasti uutisoitu aihe ja ajallisesti pitkä ilmiö, ja siksi rajasinkin oman aineistoni Turkin rajojen avaamiseen, joka tapahtui helmi-maaliskuussa 2020. Uutistapahtuman valinta on perusteltua, sillä kyseinen tapahtuma on paitsi viimeaikainen ja ajallisesti mielekkäästi rajattavissa, siinä on ennen kaikkea vahvasti läsnä toimijoiden moninaisuus, geopoliittiset intressit sekä rajadiskurssi.

Keräsin tutkielman aineiston aiheeseen liittyvistä uutisista, rajaten kuitenkin erikoisartikkelit, kuten kolumnit, teemajutut, ja muut mediamuodot kuten podcastit, pois. Etsin aineistoa BBC:n ja Al Jazeera Englishin alustoilta hakukoneen avulla. BBC Newsin ja Al Jazeera sivustoilla on varsin erilaiset hakukoneet, jotka tuottivat erilaisia tuloksia hakusanoista riippuen. Aluksi käytin miltei samoja hakusanoja kummallakin sivustolla, mutta jälkeenpäin BBC:llä jouduin muuttamaan hakusanoja hieman, sillä BBC:n hakukone ei ollut yhtä saavutettava kuin Al Jazeeraan (hakutuloksia ei voinut rajata tai järjestää esimerkiksi julkaisupäivän mukaan). BBC News-sivustolla on valmiita hakukategorioita, ja kaikki tekstiaineisto tämän aiheen julkaisuista oli aiheen "Europe migration crisis" alla. Al Jazeeraalla uutiset oli kategorisoitu useampiin osioihin ja sen hakukoneessa käytin seuraavia hakusanayhdistelmiä: "turkey" "border" "refugees", "turkey" "border" "migrants", "greece" "border" "refugees", "greece" "border" "migrants", "EU" "border" "refugees", ja uutisosumat olivat lähestulkoon samat kaikilla hakusanoilla. Pääuutiskategoriat, jotka Al Jazeeraan sivu muodosti tästä aiheesta, olivat: Syria's war, refugees, EU, migration, Turkey-Syria border, human rights. Aineisto sijoittuu ajalle 28.2.2020- 12.3.2020, jonka jälkeen uutisointi ilmiöstä laantui COVID-19-pandemian rantautuessa Eurooppaan ja monien sisärajojen mennessä kiinni.

Hakiessani aineistoa huomasin, että jo hakusanoilla ja sivustojen luomilla uutiskategorioilla on vahvoja diskursiivisia latauksia. BBC:n luokittellessa miltei kaikki uutiset saman uutiskategorian "Europe migration crisis"-alle, sisältää diskurssin siitä, että kriisin lähde on siirtolaisuus, ja että se on kriisi ennen kaikkea Euroopalle (ks. esim. Krzyżanowski ym. 2018, Holmes & Castañeda 2016). Lisäksi kategorian sijoittuessa heti uutisen alkuun, se ohjaa lukijan jo diskurssin sisään ennen varsinaista tekstiä. Al Jazeeraan kategoriat olivat laajempia, ja ne oli tarkemmin luokiteltu uutisen sisällön mukaan, jopa niinkin tarkasti, että esimerkiksi syyrialaisista puhuttaessa

viitattiin luokittelussa pakolaisiin ("refugees"), kun taas muista maista paenneista tai lähteneistä luokittelussa viitattiin yleensä siirtolaisiin ("migrants").

Yllä mainittujen hakujen perusteella, Al Jazeeraalla oli yhteensä 36 julkaisua aiheesta, joista 24 oli uutisjulkaisuja, viisi oli erikoisjulkaisuja, yksi oli podcast, yksi keskusteluohjelma ja viisi oli videoreportaasia. BBC Newsillä oli puolestaan 23 julkaisua, joista 13 oli uutisia, yhdeksän videoreportaasia ja yksi pitkä Newshour-ohjelma. Rajasin aineiston 10 uutisartikkeliin kultakin sivustolta, sillä kyseinen määrä (yhteensä 20 artikkelia) mahdollistaa syvällisen aineiston analyysin. Media-aineistoksi se on kuitenkin sopivan iso, jotta sen analyysistä ja vertailusta voidaan tehdä mielekkäitä johtopäätöksiä. Tapahtumat Turkin ja Kreikan rajalla levittäytyivät ajallisesti uutisissa muutaman viikon jaksolle, joten pyrin valikoimaan monipuolisesti uutiset eri päiviltä. Analyysin kannalta huomionarvoista on se, että monessa uutisartikkelissa oli päällekkäisyyksiä ja samaa sisältöä, jota oli edellisissäkin aiheesta kertovissa uutisissa, joten monet lauseet toistuvat aineistossa. Kuva-aineisto puolestaan sisältää koko artikkeliaineistoon liitetyn kuvamateriaalin, mikä tekee yhteensä 31 kuvaa. Kuva-aineistossa huomioitavaa on, että suurin osa kuvista on etsitty muiden uutistoimistojen, kuten Reutersin tai AFP:n kautta. Ne kaikki eivät siis ole media-alustojen itsensä tuottamia, vaan eri medioissa kierrätettyjä. Al Jazeeraan ja BBC:n valitsema kuvamateriaali eroaa silti vahvasti toisistaan.

Aineisto on englanninkielinen, joten suomennan analyysissani suorat otteet tekstistä, liittäen alkuperäisen version alaviitteeksi. Käännösten käsittelyssä oli kiinnitettävä erityistä huomiota terminologiaan, sillä monet englanninkieliset maahanmuuttoon liittyvät käsitteet eivät kuvaa suomeksi asiaa samassa mitassa tai tarpeeksi tarkasti. Otin avukseni käsitteiden suomentamiseen Euroopan muuttoliikeverkoston Maahanmuutto- ja turvapaikkasanaston (2019)³. Käsitteiden asiallinen ja tarkka käännös on myös tutkielmani kannalta oleellinen eettinen kysymys.

Tekstiaineiston lisäksi päätin ottaa analysoitavaksi myös uutisiin liitetyn kuva-aineiston, sillä ne ovat olennainen osa uutisen sisältöä ja ilmiön kehystämistä. Uutiskuvilla on yhä suurempi merkitys digitaalisilla alustoilla, sillä uutisia jaettaessa sosiaaliseen mediaan, sen silmiinpistävin osa on usein juuri uutiseen liitetty kuva. Al Jazeera English tukeutuu paljon visuaaliseen kuvamateriaaliin, kun taas BBC käyttää uutisoinnissaan enemmän videokuvaa. Tutkielmani rajallisuuden vuoksi analysoin kuitenkin tutkielmassani vain kuvamateriaalia, sillä kummankin median uutisiin on aina liitetty kuva osaksi kokonaisuutta. Videoaineiston jättäminen pois luonnollisesti aiheuttaa tiettyjä rajoituksia tutkimalleni aiheelle. Tiettyjä rajoituksia aiheuttaa myös erikoisjulkaisujen, kuten feature-artikkeleiden ja mielipidekirjoitusten poisjättö, sillä kuten Horsti

³ Sanasto löytyy [täältä](#)

(2016) ilmensi analyysissään siirtolaisten näkyvyydestä ja kehystyksestä uutisissa, esimerkiksi feature-uutiset tarjoavat erilaisia vivahteita siirtolaisten kokemuksista ja kehystämisestä mediassa.

Metodi: "Ongelman" diskurssi ja representaatio WPR-analyysissä

Tekstiaineiston analyysimenetelmäksi valitsin diskurssianalyysin. Nykyään todella harva meistä välttää mediassa esitettyjen diskurssien voimalta, jos kukaan. Mediasta on tullut suurimmalle osalle ihmisistä ensisijainen keino ymmärtää ympäröivää maailmaa. Media on tiedon luomisen väline, jonka kautta rakennetaan myös sosiaalisesti konstruoituja problematisointeja (*problem representations*). Näin ollen medialla, ja etenkin journalismilla, on myös keskeinen rooli hallintavallassa (*governing*). (Bacchi 2009, 242).

Jokinen ym. (2016) mukaan tietyssä merkityssysteemissä ihmiselle rakentuu tietynlaisia subjektipositiota. Subjektipositiot voivat luoda "lamaannuttavia" identiteettejä, jos vuorovaikutuksessa diskurssien väliset valtasuhteet ovat luoneet epätasa-arvoisia valta-asemia. (Jokinen ym., 2016). Nämä lamaannuttavat identiteetit sekä epätasa-arvoiset valta-asemat uutisoinnissa ovat asioita, joita pyrin analyysini avulla tuomaan näkyväksi. Jokinen ym. (2016, 65-75) keskustellessaan diskurssien välisistä valtasuhteista, haastavat tutkijan miettimään, millaisissa prosesseissa näennäiset itsestäänselvyydet rakentuvat, ja rakentuvatko ne tietoisesti vai toimijoiden huomaamatta.

Bacchi (2009) on käyttänyt kirjassaan *Analysing policy: what's the problem represented to be?* apunaan WPR-lähestymistapaa tarkastellessaan sitä, miten yhteiskunnalliset ongelmat konstruoidaan ja representoidaan politiikan analyysissä. WPR-analyysi perustuu kolmeen pääajatuksen: 1. mitä ohjataan problematisointien kautta 2. näitä problematisointeja täytyy tutkia "ongelmien" ohella, ja 3. Problematisointeja tulee kyseenalaistaa ja tutkia niiden tuottamien vaikutusten ja representaatioiden kautta (Bacchi 2009, xxi). WPR (what's the problem represented to be?)- analyysimenetelmä on kehitetty politiikka-analyysiin, sillä Bacchi (2009) näkee sanan *policy*, linjaus, kulttuurisena tuotteena, joka sisältää ajatuksen epäsuorasta ongelmasta, asiasta joka täytyy korjata, jotain täytyy muuttaa. Koen, että menetelmä sopii hyvin omaankin tutkielmaani aineiston erilaisuudesta huolimatta, sillä Välimeren pakolaistilanne, ja etenkin turvapaikanhakijat, on kehystetty uutisissa nimenomaan ongelmaksi, kriisiksi, joka myös edellyttää EU-tason poliittisia toimenpiteitä. (esim. Horsti, 2016). Aineistoni eroaa kuitenkin politiikka-analyysistä siinä mielessä, että journalismi on moniäänistä ja se usein lähestyy ilmiötä eri näkökulmista. Journalismilla on myös oma itsesääntelyjärjestelmänsä, sääntönsä ja tehtävänsä yhteiskunnassa - valvoa valtaapitäviä (esim. Seppänen & Väliaverronen, 2014).

Koska omaa aineistoani voisi lähestyä monista eri kehystyksistä, tarkennan että pyrin analysoimaan aihetta nimenomaan rajojen ja pakolaisuuden viitekehyksistä. En siis ole

analyysissani erityisen kiinnostunut esimerkiksi Syyrian sodan strategisesta kehittämisestä ja sen geopolittisesta merkityksestä, jotka usein taustoittavat tapahtumia artikkeleissa, ellei sillä ole suoraa diskursiivista yhteyttä tutkimaani kysymykseen.

WPR-analyysissä tutkitaan ongelman representaatiota seuraavien kysymysten kautta, joiden avulla lähdän purkamaan myös omaa aineistoani (Bacchi, 2009):

1. Mikä on representoitu "ongelma" kyseisessä aineistossa?
2. Mitkä edellytykset tai oletukset löytyvät representoidun "ongelman" alta?
3. Miten representoitu "ongelma" on muodostunut?
4. Mitkä asiat ovat jätetty kyseenalaistamattomiksi/ei-problemaattisiksi "ongelman" representaatioissa? Missä ovat hiljaisuudet?
5. Millaisia vaikutuksia tuotetaan "ongelman" representaatiosta?
6. Missä/miten representoitu "ongelma" on tuotettu, levitetty, ja puolustettu? Miten sitä voitaisiin kyseenalaistaa ja muuttaa?

Näiden kysymysten avulla aion purkaa aineistoni ja löytää sitä kautta pakolaisuudesta ja rajasta rakennetut diskurssit. En kuitenkaan ota analyysiini mukaan kysymystä 3 (Miten representoitu "ongelma" on muodostunut?). Rajasin kysymyksen analyysini ulkopuolelle, sillä tässä osassa analyysia tulisi tarkastella sellaisia ei-diskursiivisia olosuhteita, jotka ovat osaltaan johtaneet vallitsevan "ongelman" representaatioon. Kysymys pyrkii avaamaan foucaultilaista geneologian (1980b) teoriaa mukaillen historiallisia kehityskulkuja vähemmän "luonnollisena" kehityksenä, ja enemmänkin sosiaalisena rakenteena, joiden takana on valtasuhteita. Koska journalistinen aineisto keskittyy vahvasti nykyhetken ilmiöihin, se ei voi mielekkäästi vastata Bacchin esittämään kysymykseen.

Käytännössä puran aineistoni niin, että tarkastelen kysymyksiä kustakin artikkelista, jonka jälkeen tuon niiden tulokset yhteen, tarkastellen BBC Newsin sekä Al Jazeeraan tuottamien diskurssien mahdollisia eroja ja yhtäläisyyksiä. Tiivistin aineistolle esitetyt kysymykset ja värikoodasin ne Exceliin, jonka jälkeen lähdin muodostamaan yhteyksiä artikkeleiden välille ja vertailemaan kummankin median tuottamaa kokonaiskuvaa esitetyn kysymyksen kautta (ks. liite 2).

Kuva-aineistoa analysoin puolestani keskittyen siihen, millä tavoin kuva kehystää uutista sekä tarkastellen sitä, millaisia visuaalisia järjestyksiä kuvat ja artikkelit rakentavat. Visuaalisella järjestyksellä Seppänen (2001) tarkoittaa sitä, että visuaalinen ei ole satunnaista, vaan siihen muodostuu rakenteita ja järjestyksiä. Järjestys on "inhimillisen toiminnan tulosta: ihminen muokkaa ja rakentaa visuaalista ympäristöään ja tekee kuvallisia esityksiä erilaisissa yhteiskunnallisissa käytännöissä". (Seppänen 2001, 35.) Valta on läsnä myös kuvallisissa järjestyksissä; Seppänen (2001, 44) kehottaakin miettimään sitä, mitä kuvista jätetään ulkopuolelle tai näkymättömäksi? Keskityn siksi myös siihen, ketä tai keitä kuvataan ja millaisia positioita kuvattavat saavat.

Tarkoitukseni ei ole tarkastella jokaisen kuvan yksityiskohtia erikseen, vaan sitä kautta millaisina ne näyttäytyvät kokonaisuutena ja tekstiin vertautuen.

EU:n rajat ja Välimeren pakolaistilanne globaaleissa uutisdiskursseissa

Pakolaisesta siirtolaiseksi: kuka ”kelpaa” median silmissä pakolaiseksi?

YK määrittelee pakolaisen ”henkilöksi, jolla on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa kotimaassaan vainon kohteeksi rotunsa, uskontonsa, kansallisuutensa tai mielipiteensä vuoksi tai sen takia, että hän kuuluu tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään, ja joka oleskelee kotimaansa ulkopuolella ja joka tällaisen uhan vuoksi ei voi tai ei halua palata kyseiseen maahan.”⁴

YK:n lainmukainen määritelmä on kattavuudestaan huolimatta – tai ehkä juuri siitä syystä – saanut mediassa monia vivahteita viime vuosina. Al Jazeera oli vuonna 2015 pääkirjoituksessaan kritisoinut siirtolainen (*migrant*) -sanankäyttöä puhuttaessa Välimeren yli pyrkivistä ihmisistä, sillä toimituksen mukaan sanan käyttö vähättelee heidän kokemuksiaan ja epäinhimillistää heitä (Malone, 2015.): ”Me edesautamme niitä hallituksia, joilla on poliittisia syitä olla kutsumatta Välimereen hukkuvia ihmisiksi käsitteellä, joita valtaosa heistä on: pakolaisia.”⁵ Päätoimitus ilmoitti samalla päätöksestään lopettaa siirtolainen-sanankäyttö tässä yhteydessä ja käyttää sen sijaan sanaa ”refugee”, pakolainen, täsmällisyyden ja humanitaarisuuden vuoksi.

”Yritämme tässä verkostossa toimia journalismimme kautta äänenä maailmassa heille, jotka syystä tai toisesta eivät pääse käyttämään omaa ääntään. Siirtolainen on sana, joka riistää ihmisiltä heidän äänensä. Sen korvaaminen sanalla pakolainen, on – edes pienimmällä mahdollisella tavalla – yritys antaa jotain siitä takaisin.”⁶

Linjaus herätti keskustelua mediassa terminologiasta, sen poliittisuudesta ja toisaalta täsmällisyydestä. BBC ei ole esimerkiksi tehnyt samanlaisia kannanottoja siirtolainen-sanankäytöstä⁷. Aineistosta käy kuitenkin ilmi, että myös Al Jazeera on poikennut linjastaan vuoden 2015

⁴ Vuoden 1951 YK:n [pakolaissopimus](#)

⁵ ”We become the enablers of governments who have political reasons for not calling those drowning in the Mediterranean what the majority of them are: refugees.” Malone, Barry. 2015. ”Why Al Jazeera will not say Mediterraneanen ‘migrants’”, haettu osoitteesta: <https://www.aljazeera.com/features/2015/8/20/why-al-jazeera-will-not-say-mediterranean-migrants>

⁶ ”At this network, we try hard through our journalism to be the voice of those people in our world who, for whatever reason, find themselves without one. Migrant is a word that strips suffering people of voice. Substituting refugee for it is – in the smallest way – an attempt to give some back.” Malone, Barry. 2015. ”Why Al Jazeera will not say Mediterraneanen ‘migrants’”, haettu osoitteesta: <https://www.aljazeera.com/features/2015/8/20/why-al-jazeera-will-not-say-mediterranean-migrants>

⁷ BBC on kuitenkin myös uutisoinut aiheesta, punniten eri termien [käyttöä](#)

jälkeen, sillä vaikka sen artikkeleissa käytettiin yhä eniten pakolainen-termiä (84 kertaa), myös siirtolainen-termiä käytettiin huomattavan usein, yhteensä 58 kertaa.

Al-Jazeera on myös saanut linjauksestaan kritiikkiä (esim. Vonberg 2016, Kyriakides, 2017). Al-Jazeeran luoman rajanvedon siirtolainen ja pakolainen -sanan välille voidaan katsoa myös vahvistavan sellaista narratiivia, jossa luodaan kuvaa ”hyvästä pakolaisesta” ja ”huonosta siirtolaisesta” (käännetty ”good” refugee, ”bad” migrant), pakolaisen ollessa se, joka ”kelpaa” Eurooppaan hakemaan turvapaikkaa. Huffington Postiin kirjoittaneen Judith Vonbergin mukaan, Al Jazeera kielenkäyttö vahvistaa (tiedostamattaan tai tietoisesti) sitä ajatusta, että siirtolaiset – tai kenties Suomessa enemmän käytetty ilmaisu ”maahanmuuttajat” – eivät ole eurooppalaisten suojelun arvoisia. Kuten Vonberg sanoo, joko on ongelmallinen siinäkin mielessä, että siirtolaisen ja pakolaisen ero käytännössä laillisesti on hyvin harvoin yhtä selkeä kuin mitä media antaa ymmärtää. (Vonberg, 2016). Pakkoliikkuvuus on usein monisyistä, ja monet joutuvat pakenemaan vainoa myös maista, jossa ei sodita (ks. esim. Schuster, 2011).

Vuonna 2020 sekä BBC että Al-Jazeera käyttivät vaihdellen sanoja siirtolainen, pakolainen ja turvapaikanhakija, ilman selkeitä perusteluja, tai ainoana perusteena ollessa henkilön kansalaisuus. Analysoimassani aineistossa eniten käytettiin siirtolainen-termiä puhuttaessa rajan yli pyrkivistä ihmisistä, jopa yhteensä 174 kertaa, kun taas pakolainen-termiä käytettiin 143 kertaa. BBC viittasi puolet useammin siirtolaisiin kuin pakolaisiin. Turvapaikanhakijaksi ihmiset luokiteltiin vain satunnaisesti, lähinnä silloin kun puhuttiin itse turvapaikkaprosessista. Al Jazeera viittasi useammin pakolaisiin artikkeleissaan, yhdistäen tosin termin useimmiten syyrialaisiin. Kun taas esiin nostettiin tiettyjä kansalaisuuksia tai ryhmiä, kuten afgaanit, pakistanilaiset tai länsiafrikkalaiset, kumpikin media puhui yksinomaan siirtolaisista. Näin ollen sekä BBC että Al Jazeera olivat jo lähtökohtaisesti kategorisoineet muista maista kuin Syyriasta lähteneet siirtolaisiksi, jolloin heidän legitimitteettinsä turvapaikan hakemiseksi Euroopasta on kyseenalainen. ”Maassa [Turkissa] on 3.7 miljoonaa syyrialaista pakolaista, minkä lisäksi myös siirtolaisia muista maista kuten Afganistanista - -” (BBC 28.2.2020)⁸

Lisäksi siirtolainen-sanaan liitetään uutisissa huomattavasti enemmän negatiivisia konnotaatioita kuin pakolaiseen: ”Turkin Erdogan syyttää Kreikkaa ’natsikidutuksista’ pakolaisia kohtaan”⁹ (Al Jazeeraan otsikko, 11.3.2020), ”Turkki ja EU allekirjoittivat yhteisen sopimuksen laittomista siirtolaisista maaliskuussa 2016”¹⁰ (Al Jazeera 1.3.2020). Siirtolaisuus yhdistettiin

⁸ ”The country [Turkey] is hosting 3.7 million Syrian refugees as well as migrants from other countries such as Afghanistan...” BBC 28.2.2020

⁹ ”Turkey’s Erdogan accuses Greece on ’Nazi tortures’ on refugees” – Al Jazeeraan otsikko, 11.3.2020.

¹⁰ ”Turkey and the EU signed a mutual exchange of illicit migrants in March 2016” – Al Jazeera 1.3.2020.

aineistossa etenkin liikkuvuuteen, laittomuuteen ja rajan yli pyrkimiseen. Pakolaisiin aineisto viittasi puolestaan suurimmaksi osaksi silloin, kun puhuttiin humanitaarisuudesta ja ihmisoikeuksista.

Aineistosta selviää, että vuonna 2020 "siirtolaisesta" on tullut mediassa lähinnä negatiivisiin asioihin yhdistetty kattotermi, joka niputtaa yksilöiden kokemuksista ja taustoista huolimatta kaikki Eurooppaan pyrkivät samaan kategoriaan ja epäinhimillistä heidät uutisissa. Ei ole olemassa "hyvää" pakolaista tai "huonoa" maahanmuuttajaa tai siirtolaista: termit ovat, kuten muutkin ilmaiset tässä aineistossa, sosiaalisesti ja kulttuurisesti rakentuneita diskursseja.

Mikä on representoitu "ongelma" aineistossa?

Bacchin (2009, 3) mukaan, representoidun "ongelman" tarkastelu on tärkeää siksi, että se usein paljastaa väitetyn ongelman alla piilevät ennakoasetelmat ja –ajatukset. Kuten Bacchi (mt.) argumentoi, päättäjien ajatellaan usein olevan "ongelmanratkaisijoita", ikään kuin "ongelmat" sijaitsisivat jossain politiikkaprosessien ulkopuolella. Journalismista ajatellaan usein samalla tavalla, niiden ajatellaan olevan "riippumattomia" ympäristöstään ja ne pyrkivät raportoimaan maailman tapahtumista objektiivisesti, etenkin jos ne eivät ole poliittisesti kytköksissä mihinkään, kuten BBC ja Al Jazeera¹¹. Mediaa tuottavat kuitenkin toimittajat, kuvaajat ja editoijat, jotka ovat omien kulttuuristen ympäristöjensä tuotteita, ja joilla on kaikilla tiedostamattomia tai tietoisia ajatusmalleja siitä, millä tavalla "ongelmat" representoidaan. WPR-analyysissä medially on tärkeä rooli siinä, millaisina ongelma nähdään ja miten poliittiset subjektit näkevät myös itsensä (Bacchi 2009, 242). Perinteiseen mediaan kuuluu paitsi vahva yhteiskunnallinen, myös kaupallinen ulottuvuus, joka usein pistää uutisen vetovoimaisuuden tai dramaattisuuden sen varsinaisen yhteiskunnallisen sisällön ja merkityksen edelle.

Lähdin tarkastelemaan uutisten representoitua "ongelmaa" näiden lähtökohtien kautta. Aineistossa pyrin huomioimaan myös sen, että joskus aineistosta voi löytyä myös useampi "ongelman" representaatio (Bacchi 2009, 4). Tämä on yleistä uutisartikkeleissa, jotka pyrkivät usein kattamaan ilmiöitä laaja-alaisella ja yleisellä tasolla. Aineistossani useimmista artikkeleista löytyi yksi tai kaksi vallitsevaa ongelman diskurssia.

Kokonaisuudessaan aineistossa keskeinen representoitu "ongelma" oli rajakontrollin poistuminen ja siihen liitetty turvallistamiskurssi, joka oli kaiken uutisoinnin sekä uutisoidun ilmiön ytimessä, ja joka löytyi miltei jokaisesta uutisesta (vain neljässä uutisessa kyseinen diskurssi ei ollut vallitseva, ks. liite 2). Uutisartikkelit uutisoivat enimmäkseen yleisesti yllä olevasta ongelman

¹¹ Al-Jazeeraa rahoittaa tosin Qatarin valtio, mikä voi vaikuttaa sen uutisointiin, jos kyseessä on Qatarin sisä- tai ulkopoliittiset asiat. Al-Jazeeran maailmanlaajuinen ja alueellinen menestys perustuu kuitenkin siihen, että se on ensimmäinen pitkälti sensuroimaton media Lähi-idässä. (Figenschou, 2013)

diskurssista, tai keskittyivät väliaikaisesti johonkin pienempään ilmiöön isomman uutisen, eli rajakontrollin poistumisen, sisällä. Avaan alla vallitsevaa ”ongelmaa” laajemmin.

”Ongelma”: Rajakontrollin poistuminen ja turvallistamisen diskurssi

Turkin päätös avata sen EU:n välinen raja aloitti uutistapahtuman, ja toimi siten vallitsevana diskurssina kummankin median uutisoinnissa. Rajan, joka oli estänyt pakolaisten pääsyn Eurooppaan vuodesta 2016 alkaen, kun EU ja Turkki solmivat sopimuksen, jonka mukaan EU:n tarjoaman rahallisen avun, viisumivapauksien ja tullihelpotuksien vastineeksi Turkki pitää pakolaiset omalla maaperällä (Euroopan komissio, 2016). Rajakontrollin poistuminen tarkoitti eurooppalaisille ja kreikkalaisille poliitikoille konfliktia: he korostivat aineistossa erityisesti EU:n yhtenäisyyttä ”muuta” vastaan.

”He, jotka haluavat testata Euroopan yhtenäisyyttä, tulevat pettymään. Me pidämme linjan ja yhtenäisyytemme tulee kestäväksi.” Ursula Von der Leyen (Euroopan komission presidentti) Al Jazeeraalle 3.3.2020.¹²

Rajojen avaamisen dramaattisuutta korostettiin kummassakin mediassa vahvin retorisin keinoin, käyttämällä sanavalintoja kuten ”murtaa läpi”, ”Eurooppalainen painajainen”, ”porttien avaaminen”, ”virtaus” ja ”laiton siirtolaisuus”.¹³

Turkin rajakontrollin poistumista tarkasteltiin sekä BBC:llä että Al Jazeeraassa suurimmaksi osaksi siitä näkökulmasta, että rajan avaaminen uhkaa Euroopan turvallisuutta. Sana ”border”, *raja*, esiintyi aineistossa 183 kertaa (BBC:ssä hieman useammin kuin Al Jazeeraassa), ja useimmin se yhdistettiin maantieteellisyyden lisäksi *turvallistamiseen* (Walters 2002, Wæver, 1995). Turvallistaminen on diskurssi, jota poliittista valtaa omaavat luovat puheen kautta rakentamalla puheen kautta kuvaa turvallisuusongelmasta. Tämä mahdollistaa sen, että ”ongelman” ratkaisemiseksi voidaan ottaa käyttöön poikkeuksellisia keinoja. (Wæver, 1995, 54 - 55). Waltersin (2002) mukaan turvallistamiskurssi on yksi hallintamuoto, jonka kautta jonkin valtion tietyt julistetut yhteiset ”intressit” ajavat tärkeysjärjestyksessä yli muiden kansojen tai ihmisten oikeuksien. Näin ollen ihmisten, jotka hakevat turvaa Euroopasta, tulee saavuttaa ei-uhkaava, uhrin identiteetti nykyisessä eurooppalaisessa epäluottamuksen kulttuurissa. (Kyriakides, 2017). Useimmiten sana *raja* yhdistettiin kummassakin mediassa termeihin kuten ”turvallisuus”, ”suojeleminen”, ”järjestys” tai ”pidättäminen”.

¹² ”Those who seek to test Europe’s unity will be disappointed. We will hold the line and our unity will prevail”, Ursula Von der Leyen (Euroopan komission presidentti), Al Jazeeraassa 3.3.2020.

¹³ ”break through”, ”European nightmare”, ”opening the gates”, ”influx”, ”illegal migration”.

Uutisten keskeisimmät toimijat, joita lainattiin, olivat EU:n, Kreikan, tai Turkin viranomaisia tai poliitikkoja, joiden lainaukset tulivat joko suoraan lausunnoista tai heidän sosiaalisen median kanavistaan. Muita toimijoita olivat riippumattomat järjestöt, paikalliset ihmiset ja turvapaikanhakijat. Paikallisia toimijoita kuunneltiin enemmän Al Jazeeraassa, järjestöjä yhtä paljon sekä Al-Jazeerassa että BBC:n artikkeleissa (ks. liite 1). Turvapaikanhakijoille annettiin toimijuutta vain kolmessa jutussa, ja silloinkin heitä kuultiin yleensä silminnäkijöinä, joilta puuttuu auktoriteetti tai välillisesti jonkin järjestön kautta ("Kolme miestä Afganistanista ja Senegalista kertoivat BBC:n Jonah Fisherille - - nähneensä kahta syyrialaista ammutun kuolettavasti päähän ja kaulaan"¹⁴, uutisessa *Turkki väittää siirtolaisen kuolleen Kreikan rajayhteenotossa*, BBC News 4.3.2020). Vain yhdessä aineiston uutisessa (Al Jazeera 1.3.2020) turvapaikanhakijoita haastatellaan heidän omilla nimillään ja heidän oman tilanteensa asiantuntijana.

Havainnot ovat linjassa Georgioun & Zaborowskin (2017) tutkimuksen kanssa, jonka mukaan eurooppalaisen median viitatessa pakolaisiin, useimmiten esiin nousi heidän kansalaisuutensa, noin 62 prosentissa tutkimuksen artikkeleista. Muut sosiodemografiset tekijät, kuten ikä, sukupuoli tai ammatti mainittiin harvoin, alle viidesosassa artikkeleista (Georgiou & Zaborowski, 2017). Tutkielmani kuva-aineistossa sen sijaan turvapaikanhakijat olivat keskeisiä, miltei ainoita toimijoita, osoittaen valtavan ristiriidan teksti- ja kuva-aineiston kanssa. Käsittelen tätä lisää luvussa 5.

Balibarin (2002) luonnehtima rajan monimerkityksisyys on aineistossa myös vahvasti läsnä. Euroopan komission johtaja Ursula von der Leyen luonnehti rajaa Euroopan "kilveksi", lainaten kreikan kielen sanaa *aspida*, lausahdus, joka pääsi jopa BBC:n artikkelin otsikkoon. Euroopalle Kreikan ja Turkin välinen raja on puolustuskeino suojaa hakevia ihmisiä vastaan. Uutisoinnissa kyseinen diskurssi naamioituu myös osittain siihen, että kyseessä olisi puolustuskeino Turkia ja sen geopoliittisia pelejä vastaan. Alla oleva lause on Kreikan pääministerin suusta, jota on lainattu BBC:n jutussa:

"Tämä ei ole enää pakolaisongelma. Tämä on julkea yritys Turkilta käyttää epätoivoisia ihmisiä hyväkseen, jotta se voi edistää omia geopoliittisia tavoitteitaan ja viedä siten huomion pois Syyrian kamalasta tilanteesta."¹⁵ BBC News, 3.3.2020.

Pakolaisista tulee poliittisia pelinappuloita, jossa heidät voidaan irrottaa erilleen rajakontrollin poistumisen diskurssista. Aineistossa pakolaisille Euroopan rajan ylittäminen ei myöskään välttämättä merkitse virallisesti Eurooppaan pääsyä, sillä he joutuvat silti pahimmassa tapauksessa

¹⁴ "Three men from Afghanistan and Senegal have told BBC's Jonah Fisher - - they said they saw to Syrians fatally shot in the neck and the head." BBC News 4.3.2020.

¹⁵ "This is no longer a refugee problem. This is a blatant attempt by Turkey to use desperate people to promote its geopolitical agenda and to divert attention from the horrible situation in Syria." BBC News 3.3.2020.

suoraan karkotetuiksi takaisin Turkkiin tai kotimaahansa, tai täpötäydelle suljetulle pakolaisleirille kuukausiksi.

”Meillä oli haastattelu tässä kuussa, 26. helmikuuta, mutta he eivät haastatelleet. He sanoivat, että me otamme vain haastatteluja ihmisiltä tänä vuonna ja meillä on haastattelu 10 kuukauden päästä.”¹⁶ – Abdul Habib Al Jazeeraalle 1.3.2020.

Aineiston representoitu ”ongelma” sisältää monia pienempiä tapahtumia, jotka osaltaan rakentavat rajakontrollin poistumisen diskurssia. Yksi niistä on vuonna 2016 solmittu EU-Turkki sopimus ja sen toimimattomuus. Sopimukselle annetaan aineistossa valtavasti painoarvoa, BBC:n uutisissa siihen tosin viitataan huomattavasti useammin kuin Al Jazeeraan artikkeleissa. Sopimuksen avulla Turkin Kreikan-vastaiselle rajalle haetaan vahvempaa, laillista legitimitettä jonka avulla pakolaiset voidaan pitää Turkissa, ja sen painoarvo on uutisissa esiintyneille poliitikoille suurempi kuin vaikkapa kansainvälinen laki, joka turvaa oikeuden hakea turvapaikkaa – oikeus, jonka Kreikka otti pakolaisilta pois kuukaudeksi maaliskuussa 2020 (BBC News, 2.3.2020). Esimerkiksi BBC esittelee uutisen yhteydessä yksityiskohtaisesti EU-Turkki -sopimuksen omassa osiossaan (ks. alla oleva kuva), mutta kun Kreikka perui turvapaikanhakuoikeuden, siihen viitataan vain niin, että useat ihmisoikeusjärjestöt ovat tuominneet menettelyn ja kyseenalaistaneet sen laillisuuden (Al Jazeera 11.3.2020, BBC News 3.3.2020).

What is the 2016 EU-Turkey deal?

- It was proposed as a solution to the migrant crisis in which almost one million refugees and migrants arrived in the EU in 2015 and thousands died in mass drownings
- On 20 March 2016 the EU and Turkey made a deal that saw Syrian refugees who arrived on Greek islands sent back to Turkey. In return **Turkey received €6bn (£5.2bn; \$6.7bn) in EU aid** for migrants and refugees
- For every Syrian person removed from Greece to Turkey, another would be resettled from Turkey to the EU
- The EU agreed to work towards lifting visa requirements for Turkish citizens by the end of June 2016
- After the deal was agreed, the number of migrants arriving in Greece declined sharply

Näyttökuvaa BBC:n uutisesta ” Turkey says millions of migrants may head to EU”, 2.3.2020

¹⁶ “We had an interview this month, 26 February, but they don’t take interview. They say we only take interview from people this year and we have an interview in 10 months” – Abdul Habib (Al Jazeera, 1.3.2020)

Myös Turkki käyttää sopimusta aktiivisesti poliittisessa puheessaan, viitaten esimerkiksi Al Jazeeraan uutisessa siihen, että EU ei ole pitänyt omaa osaansa sopimuksesta:

”Kyse ei ole vain siirtolaisten pitämisestä täällä rahaa vastaan, hän [Cavasoglu, Turkin ulkoministeri] lisäsi, huomauttaen että EU:n viisumihelpotukset ja päivitys uudistetusta tullisopimuksesta EU:n kanssa täytyy toteuttaa jotta pakolaisasia saataisiin selvitettyä.”¹⁷ – Al Jazeera, 10.3.2020.

Cavasoglun sanoissa korostuu etenkin se, että siirtolaisten pitäminen Turkissa rahallista korvausta vastaan – toisin sanottuna pakolaisten pitäminen poissa Unionista - on sopimuksen ensisijainen tarkoitus.

Mitkä edellytykset tai oletukset löytyvät representoidun ”ongelman” takaa?

Kun representoitu ”ongelma” (rajakontrollin poistuminen ja turvallistaminen) on tunnistettu, analyysia voidaan jatkaa tunnistamalla oletuksia, hiljaisuuksia ja ymmärryksiä diskurssin alla. Bacchin WPR-työkalun toinen kysymys etsii vastausta kysymykseen: mitkä oletukset löytyvät representoidun ”ongelman” takaa? Bacchi (2009, 4- 5) huomauttaa, että tarkoituksena ei ole etsiä esimerkiksi poliittisten vaikuttajien asenteita, vaan identifioida oletukset, jotka on rekisteröity ”ongelmien” sisään. Analyysi pyrkii ensisijaisesti etsimään syvälle juurtuneita kulttuurisia arvoja ja vaikutteita, jotka tukevat ”ongelmien” representaatioita. Bacchi (mts.) puhuu eräänlaisista perustavanlaatuisista maailmankuvista ja sosiaalisesta tajunnasta.

Omaamme kaikki syvään juurtuneita kulttuurisia vaikutteita ja oletuksia, ja niitä on siksi välillä vaikeaa tunnistaa (Bacchi 2009, 5). Bacchi ehdottaa näiden tutkimista kielen kautta: millaisia kahtiajakoja, kategorioita ja konsepteja tuotamme kielellisessä diskurssissamme? Tutkin ”ongelman” representaatioita analyysissani näiden elementtien kautta ja pyrin tunnistamaan aineistossa piileviä vaikutteita. Näiden tutkimisen selvittämisen käytännön työkaluiksi voidaan tunnistaa esimerkiksi kielessä käytetyt binäärijaottelut (nuori/vanha, kulttuuri/luonto jne.), kategorisoinnit sekä avainkonseptit ja se, millaisina ne on kuvattu. Nähdäänkö esimerkiksi lastenhoidon konsepti työnä (Bacchi 2009, 8) tai rajojen ylittäminen laillisena?

¹⁷ ”It is not only about keeping migrants in return for more money”, he [Cavasoglu, title] added, noting that EU visa liberalization and an update of the country’s customs union with the bloc must be implemented to help solve the refugee issue.” - Al Jazeera, 10.3.2020

Pakolaisuus taakkana ja rajan suojelun diskurssi

Aineiston läpileikkaavana oletuksena ”ongelman” alta paljastui 1. pakolaisten rajoitettu toimijuus ja se, että pakolaisuus näyttäytyy lähtökohtaisesti taakkana tai ongelmana maille, sekä 2. rajan suojelu kaikin mahdollisin keinoin. Oletus toistui media-aineistossa, ja sekä Turkin että EU:n virkamiesten kannanotoissa:

”Pakolaistaakka on ’liian painava yhdellekään maalle yksin kannettavaksi’ yhden viranomaisen siteerattiin sanovan.”¹⁸ – Al Jazeera, 28.2.2020.

”Turkin poliisi puskee Kreikan rajalla estääkseen siirtolaisten paluun”¹⁹ – Al Jazeeraan otsikko, 5.3.2020.

”Turkin viestintäjohtaja Fahrettin Altun sanoi siirtolaisten olevan nyt myös Euroopan ja muun maailman ongelma.”²⁰ - BBC, 28.2.2020.

Otteet teksteistä viittaavat siihen, että pakolaiset representoidaan lähtökohtaisesti ongelmana, jota työnnetään, kohdellaan huonosti ja joiden pääsy estetään kaikista suunnista. Ainoastaan kahdessa aineiston uutisessa, joista kummatkin olivat Al Jazeeraan tuottamia, viitattiin pakolaisiin aktiivisina toimijoina, joiden näkemyksillä tai mielipiteillä olisi ollut väliä. Toisessa niistä esimerkiksi annettiin toimijuutta syyrialaismiehelle, joka otti Human Rights Watchiin yhteyttä puhelimitse kertoakseen Kreikan epäinhimillisestä kohtelusta Lesboksen saarella olevalla aluksella, jonne oli suljettu yli 450 pakolaista (Al Jazeera, 11.3.2020). Pakolaisten rajoitettu toimijuus näkyy aineistossa myös performatiivisena säälinä eurooppalaisilta ja turkkilaisilta virkamiehiltä: ”Von der Leyen sanoi, että hän tuntee ’myötätuntoa siirtolaisia kohtaan, jotka on houkuteltu tähän epätoivoiseen tilanteeseen väärin lupausten vuoksi.”²¹ – Al Jazeera, 3.3.2020.

Yllä mainittu lause, kuten monet muutkin lauseet aineistossa, osoittavat oletuksen siitä, että pakolaiset olisivat helposti johdateltavissa ja hyväksikäytettävissä heidän epätoivoisen tilanteensa vuoksi. Pakolaisuus ongelmana ja heidän rajoitettu toimijuutensa näyttäytyy aineistossa myös oikeutettuna väkivaltana heitä kohtaan. Dal Lago (1999) kutsuu henkilöitä, joilta on otettu juridinen tai sosiaalinen legitimeetti pois, riskiksi pudota epähenkilöiksi. Silloin kun pakolaisille annetaan, kuten Horsti (2016) esittää, ”näkyvyyttä muttei ääntä”, nousee myös riski sille, että pakolaiset oletetaan lähtökohtaisesti mediassa ”epähenkilöiksi”.

¹⁸ ”The burden of hosting refugees ’is too heavy for any single country to carry’ one official was quoted as saying.” – Al Jazeera, 28.2.2020.

¹⁹ ”Turkish police bolster Greek border to stop migrants’ return” - Al Jazeeraan otsikko, 5.3.2020.

²⁰ ”Turkey’s communications director Fahrettin Altun said the migrants were now also Europe’s and the world’s problem.” - BBC, 28.2.2020.

²¹ ”Von der Leyen said she had ’compassion for the migrants that have been lured though false promises into this desperate situation.’” - Al Jazeera, 3.3.2020.

Väitän, että aineiston olettaessa pakolaisuuden lähtökohtaisesti taakkana ja uhkana kohdemailla, johtaa se myös oletuksiin siitä, että valtion väkivalta pakolaisia kohtaan on normalisoitua rajan suojelun nimissä. Aineistossa on läsnä vahva sodan retoriikka, jota korostetaan termeillä kuten ”siirtolaisuuden etulinja”, ”kilpi” ja ”pidätellä”.²² Myös alla oleva BBC:n otsikko kuvastaa väkivallan oikeutusta ja rajalla vallitsevaa kuoleman ”normaaliutta” (ks. Gündoğdu, 2020):

”Turkki väittää siirtolaisen kuolleen Kreikan rajayhteenotoissa”²³ – BBC, 4.3.2020

Otsikon alkuperäinen englanninkielinen sana *clash*, jonka suomensin yhteenotoksi, antaa vaikutelman siitä, että kyseessä olisi jonkinlainen tasavertaisten voimien välinen taistelu, vaikka tosiasiaa kyseessä on valtion harjoittama väkivalta siviilejä kohtaan. Kyseisen siirtolaisen kuolema vaikuttaa traagiselta onnettomuudelta, jonka aiheutti rajatilanteen yleinen kaaos, vaikka uutisen lähteiden mukaan kreikkalaiset sotilaat avasivat tulen ja ampuivat häntä, ja mies kuoli myöhemmin turkkilaisessa sairaalassa.

Edellä mainittuun liittyen, aineistossa esiintyy myös diskursiivista latausta väitetyistä ”fake news”²⁴, eli valeuutisista jotka seurasivat yleisestä kaaostilanteesta rajan tuntumassa. Kreikka kuittasi usein kaikki turkkilaisista lähteistä tulevat uutiset valeuutisina ja pystyi siten olemaan kommentoimatta monia ongelmallisia väitteitä rajan tapahtumista.

”Turkki sepittää ja kanavoi valeuutisia maattamme vastaan’, Petsas sanoi. ’Se keksi uuden valeuutisen tänään, koskien väitettyjä haavoittumisia, jotka olisivat tulleet Kreikan luodeista.’

Syytös tuli aiemmin keskiviikkona Edirnen kuvernöörin toimistosta, joka on luoteinen Turkin provinssi Kreikan rajan läheisyydessä.”²⁵ – Al Jazeera, 4.3.2020.

Aineisto uutisoi kahdesta kuolemantapauksesta rajalla, joista toisessa lapsi kuoli veneen kellahtaessa Lesboksen rannikolla. Toinen tapaus oli epäselvempi: pakolaisen väitettiin kuolleen Kreikan ampumista luodeista lähellä Edirnen maarajaa. Uutinen tuli turkkilaisista lähteistä, ja sitä tukivat vahvistamaton videomateriaali, sekä haastateltujen pakolaisten kommentit silminnäkijöinä (BBC 4.3.2020). Kummassakin tapauksessa ja kummassakin mediassa pääfokus ei ollut kuitenkaan kuolemantapauksissa itsessään, vaan ensimmäisessä tapauksessa fokus on siinä, kenen vastuulla lapsen kuolema on: Kreikan, Turkin vai pakolaisten itsensä? Toinen tapaus keskittyi Kreikan vastaiskuun koskien Turkin väitteitä siitä, että pakolainen olisi kuollut Kreikan luodista, ja

²² Käännetty sanoista ”migration front line”, ”shield” ja ”hold back”.

²³ ”Turkey claims migrant killed in Greek border clash” - BBC, 4.3.2020.

²⁴ Huomautettakoon, että ”fake news” on terminä kiistelty, ks. esim: Tandoc Jr., Wei Lim & Ling (2018), Pyrhönen & Bauvois (2019)

²⁵ ” ’Turkey fabricates and channels fake news against our country,’ Petsas said. ’It fabricated another piece of fake news today, concerning alleged injuries from Greek fire.’ The allegation was made by the office of the governor of Edirne, a northwestern Turkish province bordering Greece, earlier on Wednesday.” Al Jazeera, 4.3.2020.

että Kreikan viranomaiset käyttäisivät oikeita luoteja rajalla. Nämä tapaukset tukevat hyvin Gundodgun (2020) teoriaa vastuusta, tai oikeastaan vastuuttomuudesta rajalla ja sen hyväksyttävyydestä. Pakolaisten kuolema ei ole aineistossa uutisen kannalta sisällöllisesti merkittävää itsessään (vaikka ne ovat päätyneet otsikkotasolle), sillä ne toimivat vain työkaluna sille, minkä maan viranomaisen narratiivia tulisi uskoa. Kummassakin mediassa, ensimmäinen tapaus, lapsen kuolema merellä representoitiin onnettomuutena, ja se sivuutettiin nopeasti, ja toinen tapaus representoitiin epäselvänä sekä laillisesti tulkinnanvaraisena. Tutkimissani medioissa kuolemat representoivat kaiken kaikkiaan yleistä kaaosta ja spektaakkelia rajalla, eivätkä ihmishenkien menetystä, josta valtiot ovat vastuussa.

Kuolemat eivät olleet kuitenkaan ainoat ihmisoikeusloukkaukset rajan suojelun tärkeyden nimissä. Ajallisesti aineisto siirtyy hiljalleen kaaoksesta hallintaan, tai sen yritykseen. Tässä mediat eroavat toisistaan, sillä Al Jazeera ottaa uutisoinnin näkökulmaksi vahvemmin rajalla tapahtuvat, erityisesti Kreikan tekemät ihmisoikeusloukkaukset, kuten vapaudenriiston tapauksessa, jossa yli 450 ihmistä suljettiin kreikkalaiseen alukseen, ja jossa he kohtasivat vakavaa kaltoinkohtelua. BBC puolestaan keskittyy uutisoinnissaan enemmän EU:n ottamiin askeleisiin pakolaisten hyväksi, kuten sen, että muutamat Euroopan valtiot ottavat haavoittuvaisessa asemassa olevia lapsia leireiltä. BBC representoi ”ongelman” uudelleen vastuunjakoon EU-valtioiden sisällä.

BBC:n aineistossa eräänlaiset kulttuuriset vaikutteet ja eurooppakeskeisyyden tulkitsin myös uutisesta, jossa käsiteltiin EU:n valmiutta maksaa turvapaikanhakijoille rahallista korvausta siitä hyvästä, että he palaavat Kreikasta vapaaehtoisesti ”kotiin” (”EU to give migrants in Greece €2,000 to go home”, BBC 12.3.2020). Uutinen sisältää oletuksen siitä, että pakolaisilla olisi koti mihin palata, vaikka näin ei välttämättä ole. Esimerkiksi monet syyrialaiset eivät voi palata, eivät vain pitkittyneen sodan vuoksi, vaan myös hallinnon vainon takia.

Eroavaisuuksia löytyi myös BBC:n ja Al Jazeeraan välillä. Siinä missä kummankin median oletus ”ongelman” representaation alla on pitkälti sisäistetty ajatus siitä, että pakolaisuus on lähtökohtaisesti ”taakka” kohdemaille, Al Jazeeraan aineistossa ajatus korostui huomattavasti enemmän ja useammin. Aineistossa korostui etenkin se, että pakolaiset ovat taakka sekä EU:lle että Turkille.

”Turkki, jossa on noin neljä miljoonaa enimmäkseen syyrialaista pakolaista, on toistuvasti puhunut 2016 solmittua sopimusta vastaan, kuvaillen sopimusta epäreiluksi taakanjaksi - -”²⁶ – Al Jazeera, 10.3.2020.

²⁶ ”Turkey, which hosts approximately four million mostly Syrian refugees, has repeatedly railed against what it describes as unfair burden-sharing following a 2016 deal with the bloc - -” Al Jazeera, 10.3.2020.

Oletus siitä, että pakolaiset ovat taakka kohde- ja lähtömaille rajoittaa myös pakolaisten toimijuutta, sillä näin ollen heidän dominoiva subjektipositionsa yhteiskunnallisessa keskustelussa on "rasite" muulle yhteiskunnalle.

Rajan suojelun diskurssi esiintyi myös Al Jazeeraan aineistossa, mutta BBC:n aineistossa oletus siitä, että rajaa tulee suojella, oli huomattavasti vallitsevampi ja sitä korostettiin vahvin retorisin keinoin. Brown (2010, 81), puhuu rajoihin liitetyistä diskursiivisista kannanotoista. Hänen mukaansa tällä vuosituhannella nousseet rajamuurit ovat pikemminkin vastatoimia erilaisia taloudellisia, sosiaalisia ja uskonnollisia virtoja vastaan kuin vastatoimia muiden valtioiden hyökkäyksiä vastaan. Näillä "virroilla" (*flows*) ei kuitenkaan ole valtion suvereniteetin tapaisia voimia takanaan (mts.). Rajan suojelun diskurssia vahvisti myös se, että maahantulo nähtiin laittomana tekona, asiana joka ei niinkään korostunut Al Jazeeraan uutisissa.

"Maa [Kreikka] nosti turvallisuustoimenpiteitään ja pidätti kuukaudeksi kaikki turvapaikkahakemukset siirtolaisilta, jotka olivat tulleet Kreikkaan laittomasti."²⁷ – BBC News, 4.3.2020.

Kuten yllä olevassa otteessa todetaan, rajalla korostuu vahva turvattomuuden ja toisaalta laittomuuden diskurssi. Kreikka, EU sekä Frontex nostivat hälytystasonsa korkealle heti Turkin avattua rajansa ja Kreikan puhemies Stelios Petsas teki jo "kriisin" alkaessa selväksi, että "hallitus tekee mitä tahansa, pystyäkseen suojelemaan rajojaan" (BBC News, 29.2.2020)²⁸. Kreikan rajan, eli EU:n ulkorajan "suojaus" menee BBC:n uutisissa kaiken muun edelle, mikä kertoo myös BBC:n eurooppakeskeisyydestä ja uutisten kohdeyleisöstä. Rajan suojeleminen menee myös ihmishenkien suojelun edelle aineistossa.

[Mikä on jätetty kyseenalaistamattomaksi "ongelman" representaatioissa?](#)

Kysymys pyrkii osoittamaan WPR-analyysin kriittisen potentiaalin, sillä kuten yllä mainitsin, analyysin perimmäisenä tarkoituksena on "problematoida problematisointeja" (Bacchi 2009, 12). Kysymys haastaa tarkastelemaan problematisointien rajoitteita ja hiljaisuuksia. Aineiston representoituja "ongelmia" on tärkeää tarkastella myös hiljaisuuksien ja kyseenalaistamattomuuksien kannalta, sillä ongelmien ratkaisuehdotukset rajoittuvat representoituun "ongelmaan". Bacchin (2009, 12) mukaan kysymyksen päämääränä on nostaa ja pohtia "ongelman" representaation keskustelun hiljaisuuksia. Etenkin analyysin toinen kysymys auttaa asian tarkastelussa. Tutkimalla diskurssin alta löytyviä oletuksia ja kulttuurisia vaikutteita,

²⁷ "It [Greece] increased security measures and halted for a month all asylum claims from migrants who had entered Greece illegally." - BBC News, 4.3.2020.

²⁸ "The government will do whatever it takes to protect its borders", Stelios Petsas quoted in BBC News, 29.2.2020

pyrin tunnistamaan niitä representaatioita, jotka ovat jääneet huomiotta ja joiden kautta representoitua ”ongelmaa” olisi voitu ajatella eri tavalla.

Pakolaisten poissulkeminen Euroopasta ja väkivallan normalisointi

Uutisaineiston pyrkiessä olemaan kattavampia ja yleismaailmallisempia kuin esimerkiksi poliittiset tekstit, hiljaisuuksia oli paikoin haastavampaa paikantaa. Aineistosta löytyi kuitenkin muutamia hallitsevia kyseenalaistamattomuuksia, jotka leikkasivat läpi sekä BBC:n että Al Jazeeraan artikkelit. Läpi koko uutistapahtuman, yksikään artikkeli tai siinä haastateltu henkilö ei mainitse mahdollisuudeksi sitä, että pakolaiset otettaisiin EU:hun, lukuun ottamatta viimeistä BBC:n artikkelia (12.3.2020), jossa puhutaan reilusta vastuunjaosta jäsenmaiden kesken. Turvapaikanhakijoiden avun tarve jää vallitsevan ”EU vastaan Turkki” diplomaattisen kriisin jalkoihin, ja kumpikin media korostaa tätä omilla tahoillaan: Al Jazeera keskittyy geopolittiseen diskurssiin (”EU tukee Kreikkaa pakolaiskonfliktissa Turkkia vastaan”²⁹ Al Jazeeraan otsikko 3.3.2020), BBC taas selkeämmin rajan suojelun diskurssiin. BBC:lle jokseenkin ominaista on alaotsikoiden asettaminen kysymysmuotoon ja alaotsikko eräässä uutisessa on esitetty seuraavasti: ”Miksi Turkki antaa pakolaisten lähteä?”³⁰ (BBC, 28.2.2020). Sama kysymys voisi olla myös esimerkiksi: ”Miksei EU ota pakolaisia vastaan?”.

Toinen hallitseva ja jokseenkin huolestuttava asia, jota aineisto ei kyseenalaista, on rajalla harjoitettu väkivalta. Kreikan (ja Turkin) harjoittama väkivalta turvapaikanhakijoita kohtaan on aineistossa jo melko normalisoitu asia, niin etteivät edes raportoidut kuolemat vaikuta valtioiden vastuunottoon. Jonesin (2017) mukaan EU:n ulkoraja on politisoituneisuudessaan maailman tappavin raja. Kansainvälisen siirtolaisjärjestön (IOM) mukaan, Välimerellä raportoitiin vuonna 2020 1422 kuolemaa, mikä on huomattavasti enemmän kuin missään muulla maailmassa (missingmigrants.iom). Vuoden 2021 elokuuhun mennessä järjestö oli raportoinut jo 1214 kuolemaa (mt.). Nämä lukumäärät eivät sisällä koko totuutta, sillä paljon pakolaisten kuolemia jää myös piiloon. Alla oleva ote tekee näkyväksi sen, miten arkipäiväisenä turvapaikanhakijoihin kohdistettu väkivalta nähdään mediassa.

”He sanovat, että päästyään sinne [Kreikkaan], poliisi hakkasi heidät, takavarikoi heidän puhelimensa, heidän rahansa, heidän tärkeät dokumenttinsa ja nopeasti karkottivat heidät.”³¹ – Natasha Ghoneim, reportoi Al Jazeeraalle, 4.3.2020.

Lisäksi sekä BBC:n että Al Jazeeraan aineisto korostaa viimeaikaisia rajatapahtumien kehityksiä pääasiassa Syyrian sodan näkökulmasta, sillä sodan eskaloituessa Idlibissä, monet syyrialaiset joutuivat pakenemaan taisteluiden alta Turkin rajalle. Uutiset jättävät hiljaisuudeksi sen,

²⁹ ”EU throws support behind Greece in refugee conflict with Turkey” - Al-Jazeeran otsikko, 3.3.2020.

³⁰ ”Why is Turkey letting migrants leave?” – BBC 28.2.2020.

³¹ ”They say, once there [Greece], the police beat them, confiscated their phones, their money, their vital documents and quickly deported them.”- Natasha Ghoneim, reporting to Al Jazeera, 4.3.2020.

että katastrofaalinen tilanne Kreikassa on itseasiassa vuosien seurausta EU:n hyvin epäonnistuneesta pakolaispolitiikasta. Uutiset korostivat aiemmin mainittua, vuonna 2016 solmittua EU-Turkki -sopimusta ”ratkaisuna” ”pakolaisongelmaan”, sillä se vähensi pakolaisten saapumista EU:hun. Kuten BBC asian ilmaisi: ”Kun sopimus oli sovittu, Kreikkaan saapuvien siirtolaisten määrä laski dramaattisesti”³², pakolaisten määrän vähentymisen ollessa siis ilmeisesti aineiston mukaan sopimuksen lopullinen tavoite (BBC News, 3.3.2020). Hiljaisuus esiintyi jopa uutisissa, joiden painopiste oli nimenomaan politiikassa. Esimerkiksi uutisessa ”Turkki toivoo uutta pakolaissopimusta EU:n kanssa ennen maaliskuun 26:tta päivää”³³, (Al Jazeera otsikko, 10.3.2020) pääpaino oli vain Turkin ja EU:n välisessä sopimuksessa. EU:n pakolaispolitiikan epäonnistuminen johti siis myös hiljaisuuteen pakolaisten vastaanottamisesta.

Kummankin median hiljaisuudet ovat analyysin perusteella pohjimmiltaan siis samanlaisia, vaikka niihin päädytäänkin eri asioita korostamalla. WPR-analyysin toinen kysymys oletuksista ongelman alla osoittaa, että Al Jazeera korostaa geopolitiittisuutta uutisoinnissaan huomioimalla ja antamalla turkkilaisille lähteille enemmän ääntä, kun taas BBC korostaa rajan suojelua uutisoinnissaan. Näin hiljaisuudeksi usein jää pakolaisten oma ahdinko ja heidän kokemansa väkivalta. Kummankin median osalta myös kansainvälinen laki jää osin hiljaisuudeksi, sillä vaikka siihen viitataan useasti, sille ei anneta varsinaista painoarvoa itse uutisissa.

”Kreikka on estänyt kaikki uudet turvapaikkahakemukset seuraavaksi kuukaudeksi, syystä jota se kutsuu ’koordinoiduksi ja massiiviseksi’ laittomaksi maahanmuutoksi Turkista. ... Mutta YK:n ihmisoikeuskomitea sanoi, että Kreikalla ei ole laillisia perusteita turvapaikkaprosessin väliaikaiselle perumiselle.”³⁴ – BBC News, 3.3.2020.

Al Jazeerassa kaksi ajanjakson lopussa olevaa uutista käsitteli Kreikan ihmisoikeusloukkauksia, mikä oli täyskäännös verrattuna sen aikaisempaan uutisointiin. Oikeuden riistoa käsiteltiin kuitenkin silloinkin useimmiten Turkin näkökulmasta, jolloin Kreikan ja EU:n viranomaiset saattoivat julistaa ne valeuutisiksi, kuten alla olevassa otteessa tapahtuu:

”Turkki on aiemmin syyttänyt Kreikan turvallisuusjoukkoja neljän ihmisen ampumisesta kuoliaaksi, syytös jonka Ateena torjui ’valeuutisina’. Kreikka sanoi, että sillä on velvollisuus suojella EU:n rajaa.”³⁵ – Al Jazeera, 11.3.2020.

³² After the deal was agreed, the number of migrants arriving in Greece declined sharply” – BBC News, 3.3.2020.

³³ Turkey hopes for new refugee deal with EU before March 26” - Al Jazeera otsikko, 10.3.2020.

³⁴ ”Greece has blocked any new asylum applications for the next month, because of what it calls the ‘coordinated and massive nature’ of illegal migration from Turkey. But the UN Human Rights Council said Greece had no legal justification for suspending asylum procedures.” - BBC News, 3.3.2020

³⁵ ”Turkey has previously accused Greek security forces of shooting dead four people, a claim rejected by Athens as “fake news”. Greece said it has a duty to protect the EU border.” – Al Jazeera, 11.3.2020.

Mitä vaikutuksia tuotetaan "ongelman" representaatiosta?

Analyysin toiseksi viimeinen kysymys kaivautuu yhä syvemmälle kriittisen analyysin sisään. WPR-analyysin lähtökohtana on, että jotkin problematisoinnit asettavat tiettyjä ihmisryhmiä epätasa-arvoiseen asemaan ja tuottavat vaikutuksia tai seurauksia heidän elämiinsä. Vaikutukset ovat erilaisia, jonka vuoksi on tärkeää tutkia problematisointeja voidaksemme nähdä, missä ja miten nämä vaikutukset toimivat toisten hyväksi ja toisten haitaksi. Bacchi (2009, 15) ehdottaa, että huomio tulisi kiinnittää siksi niihin vaikutuksiin, joita "ongelmat" tuottavat. Hän tunnistaa kolme eri vaikutusta, joista kahteen keskityn tutkielmassani. Seuraavat kaksi vaikutusta nostan analyysissäni ylös:

1. Diskursiiviset vaikutukset. Ne liittyvät vahvasti aikaisempiin kysymyksiin ja niihin hiljaisuuksiin, jotka "ongelman" representaatiot jättävät sanomatta. "Jos jotkut sosiaalisen intervention vaihtoehdot suljetaan siksi, että ongelma on representoitu tietyllä tavalla, sillä voi olla murskaavia vaikutuksia joillekin ihmisille" (Bacchi 2009, 16).
2. Subjektifioivat vaikutukset (*subjectification effects*). Bacchin kuvaamat subjektifioivat vaikutukset mukailevat Jokinen ym. (2016) ajatuksia subjektipositioista ja diskurssien sisäisistä valtasuhteista. Bacchin (2009, 16) ajatuksen mukaan yksilöt omaksuvat tiettyjä subjektipositioita osittain sen kautta, miten politiikka rakentaa sosiaalisia suhteita, ja meidän asemaamme niissä. Toisin sanottuna diskurssit asettavat yksilöitä tiettyihin subjektipositioihin, ja ihmiset näkevät maailman sen position kautta mihin heidät on asetettu.

Subjektifioimiseen kuuluu osana dynamiikka, jota Foucault (1982, 208) kutsuu "jakamisen rutiineiksi" (*dividing practises*). Näistä esimerkkinä toimivat vastakkainasettelut, kuten työttömät ja työssäkäyvät, tupakoivat ja tupakoimattomat ja niin edelleen. Sen lisäksi, monissa ongelman representaatioissa on sisäänrakennettu ajatus siitä, kuka on vastuussa "ongelmasta", ja edellä mainitut jakamisen rutiinit toimivat niin, että usein ryhmä, jota kyseinen linjaus koskee, nähdään itse vastuussa "ongelmasta" (Bacchi 2009, 17): esimerkiksi keskusteltaessa maahanmuuttajien työllistymisen ongelmista, diskurssi rakentaa usein maahanmuuttajat ongelmaksi, jättäen huomiotta ne epätasa-arvoiset yhteiskunnan rakenteet, jotka estävät maahanmuuttajia työllistymästä.

Tämä osa analyysistä eroaa aiemmasta siten, että subjektifioivien vaikutusten tarkasteluun otan avukseni myös kuva-aineiston. Kuten mainitsin luvussa 4.1., kuvien ja tekstin välillä on ristiriita siinä mielessä, että kuvissa pakolaisilla on hallitseva asema ja he ovat lähes ainoita subjekteja, vaikka tekstiaineisto paljastaa tapahtumaan liittyvän valtavan määrän eri toimijoita. Sen lisäksi monet kuvat kehystävät pakolaiset uhreina, vaikka tekstissä keskityttäisiin heihin lähes yksinomaan turvallisuushkana, jota käsittelen enemmän tässä luvussa.

Diskursiiviset vaikutukset: ongelman representaatio ja koventunut rajadiskurssi

Yhteistä tutkimissani medioissa on se, että kummankin vallitsevan ongelman representaation ensisijainen diskursiivinen vaikutus on *koventunut rajadiskurssi*. Koventuneella rajadiskurssilla tarkoitan rajan turvallistamista sekä rajan konkreettista suojelua ensisijaisena prioriteettina muihin toimenpiteisiin nähden. Koventuneet keinot näkyvät monipuolisesti kummassakin mediassa, ja niihin johtaa pääasiassa uutisten sekä poliitikkojen turvallisuuspainotteinen kielenkäyttö. Toinen tärkeä ulottuvuus on geopolitiittinen ”kriisi”, joka menee humanitaaristen tavoitteiden edelle.

Turvallistamisen kautta koventunut rajadiskurssi ilmenee aineistossa pääasiassa pakolaisiin kohdistettuihin menetelmiin rajalla, sekä niiden kyseenalaistamattomuuteen. Kun Kreikka jäädytti turvapaikkahakemukset kuukaudeksi tilanteen johdosta, esimerkiksi Al Jazeeraassa ei pohdittu päätöksen laillisuutta tai konsultoitu kansainvälisen lain asiantuntijoita asian johdosta.

”Kriisin uusimmassa, tähän mennessä dramaattisimmassa käänteessä, Kreikan pääministeri ilmoitti jäädyttävänsä turvapaikkahakemukset tavattuaan kansallisen turvallisuuskomitean.

”Tästä eteenpäin, me emme tule hyväksymään uusia hakemuksia kuukauteen, Kyriakos Mitsotakis twiittasi sunnuntai-iltana.”³⁶ – Al Jazeera, 1.3.2020.

Päätös oli tosiaan dramaattinen, mutta kuten myöhemmin tapahtuman kontekstissa käy ilmi, myös kansainvälisen lain vastainen (Human Rights Watch, 2020). Turvallistaminen näkyi myös aineistossa nopeina pakkopalautuksina: ”Meidän tavoitteemme on palauttaa heidät [turvapaikanhakijat] heidän maihinsa”³⁷, sanoi Kreikan siirtolaisuusministeri Notis Mitarachi uutisvälineille (Al Jazeera, 5.3.2020).

Koventuneen rajadiskurssin mahdollistaa myös BBC jo otsikkotasolla. Päivä rajan aukeamisen jälkeen BBC:n otsikko oli seuraava: ”Syyrian sota: Turkki sanoo tuhansien siirtolaisten ylittäneen rajan EU:hun.”³⁸ Kuten uutisen tekstiosiesta käy kuitenkin ilmi, lukuja ei ollut itseasiassa vahvistettu. Vain pari päivää kyseisen artikkelin jälkeen BBC uutisoi hyvin samankaltaisen otsikon, jossa vain numerot olivat muuttuneet: ”Turkki sanoo, että jopa miljoonat siirtolaiset voivat suunnata EU:hun”³⁹ (BBC News, 2.3.2020). Tämäkin luku jäi kuitenkin vahvistamattomaksi, kuten BBC ilmaisee varsinaisessa tekstissä:

³⁶ ” In its most dramatic reaction during the crisis to date, Greece’s prime minister announced he was freezing asylum applications following a meeting of the National Security Council. ‘As of now, we will not be accepting any new asylum applications for one month,’ Kyriakos Mitsotakis tweeted on Sunday evening.” - Al Jazeera, 1.3.2020.

³⁷ ”Our aim is to return them to their countries”, Kreikan maahanmuuttoministeri Notis Mitarachi uutisvälineille (Al Jazeera, 5.3.2020).

³⁸ ”Syria war: Turkey says thousands of migrants have crossed to EU” - BBC News 29.2.2020.

³⁹ ”Turkey says millions of migrants may head to EU” - BBC News 2.3.2020.

"Turkin johtaja ei antanut todisteita arvioistaan, sillä välin kun Kreikka sanoi noin 1000 siirtolaisen saapuneen Kreikan itäiselle Egeanmeren rannikolle Turkin puolelta sunnuntaiaamun jälkeen.

Kreikka sanoi lisäksi pysäyttäneensä lähes 10000 siirtolaisen pyrkimykset ylittää Kreikan maaraja viimeisen 24 tunnin sisällä."⁴⁰ – BBC News, 2.3.2020.

BBC:n retoriikka kuvastaa hyvin "rajaspektaakkelia", josta de Genova (2002) puhuu. Vaikka todelliset numerot jäivät kauas miljoonista, otsikot ja varoittavat numerot maalaavat kuvan siitä, että tapahtumat voisivat olla jatketta vuoden 2015 - 2016 liikkeille EU:n ulkorajoilla.

"EU on epätoivoinen välttäänsä toistamasta vuosien 2015 -16 kriisiä, jolloin yli miljoona enimmäkseen sotaa ja köyhyyttä pakenevaa ihmistä Lähi-idästä ja muualta, saavutti blokin Turkin ja Kreikan kautta - -"⁴¹ – Al Jazeera, 11.3.2020.

Toinen diskursiivinen vaikutus, josta rajatoiminnan koventuminen aiheutui, oli tapahtumien geopolittinen ulottuvuus. Kummassakin mediassa tapahtumaan liittyvät sopimukset ohittivat turvapaikanhakijoiden avun tarpeen, sillä tapahtuma kehystettiin ennen kaikkea Turkin ja EU:n väliseksi diplomaattiseksi kamppailuksi, kuten seuraava otsikko ja ote osoittavat: "*Turkki toivoo uutta pakolaissopimusta EU:n kanssa ennen maaliskuun 26.päivää*"⁴²(Al Jazeeran otsikko, 10.3.2020).

"Mutta Ankara on toistuvasti syyttänyt blokkia [EU:ta] siitä, että se ei ole täyttänyt sitoumuksiaan sopimukseen liittyen, sisältäen viisumivapaan matkustuksen turkkilaisille, sekä uudistetun tulliliiton."⁴³ – Al Jazeera, 10.3.2020.

Prioriteettina ovat selkeästi EU:n ja Turkin välinen sopimus ja järjestyksen ylläpitäminen kummankin valtion puolella, diskurssi, jossa turvapaikanhakijat jäävät toissijaiseksi:

"—Euroopan Unionin Neuvosto on syyttänyt Turkia siitä, että se käyttää siirtolaisia poliittisiin tarkoituksiin ja se on kehottanut maata pitämään vuoden 2016 sopimuksesta kiinni."⁴⁴ – BBC News, 4.3.2020.

Vaikka aineiston diskursiiviset vaikutukset keskittyivät laajalti rajadiskurssin koventumiseen, pari poikkeustakin löytyi. Al Jazeeran uutinen kreikkalaisesta aluksesta, joka kohteli

⁴⁰ "The Turkish leader gave no evidence for his figures, while Greece said about 1,000 migrants had reached its eastern Aegean islands from Turkey since Sunday morning. In addition, Greece said it had stopped almost 10,000 migrants from crossing its land border in 24 hours." - BBC News, 2.3.2020.

⁴¹ "The EU is desperate to avoid a repeat of the 2015-16 crisis, when more than one million people, mostly fleeing war and poverty in the Middle East and beyond, reached the bloc via Turkey and Greece –" - Al Jazeera, 11.3.2020.

⁴² "Turkey hopes for new refugee deal with EU before March 26" - Al Jazeera, 10.3.2020.

⁴³ "But Ankara has repeatedly accused the bloc of not fulfilling its commitments under the deal, including visa-free travel for Turkish citizens and an enhanced customs union." - Al Jazeera, 10.3.2020.

⁴⁴ "—The European Council accused Turkey of using migrants for political purposes and it called on the country to abide by the 2016 deal." - BBC News, 4.3.2020.

turvapaikanhakijoita laittomasti syyllistyen mahdollisesti vapaudenriistoon, haastoi muussa aineistossa läsnä ollutta kovaa rajapolitiikkaa. Se antoi äänen ihmisoikeusjärjestöille ja syyrialaiselle turvapaikanhakijalle, joka oli yksi monista jumissa aluksessa. Uutinen toimi todisteena siitä, että Kreikan (ja EU:n) politiikkaa Välimerellä ei tule ottaa automaattisesti kritiikittömästi vastaan. Uutisen ollessa kuitenkin vain yksi kahdesta (ks. liite 2) se ei riittänyt järjestyttämään muun aineiston tasapainoa. Diskursiivisesti kiinnostavaa kyseisessä uutisessa oli myös se, että siinä puhuttiin yksinomaan *pakolaisista*, ei siirtolaisista. BBC puolestaan uutisoi aineiston lopussa EU:n toimenpiteistä muuttoliikkeen hallintaan liittyen. Uutiset haastoivat hieman koventunutta rajadiskurssia, sillä ne mainitsivat, että EU:n tulee jakaa vastuu saapuvista turvapaikanhakijoista. Kumpikin uutinen teki kuitenkin selväksi, että vaikka EU ottaa leireiltä haavoittuvaisessa asemassa olevia lapsia (BBC News, 9.3.2020) ja antaa 2000 euroa turvapaikanhakijoille, jotka ovat valmiita ”vapaaehtoiseen paluuseen” (BBC News, 12.3.2020), turvapaikanhakijat ovat kuitenkin lopulta ei-haluttuja, ei-tervetulleita: ”Meidän pitää puhua hyvin selkeästi siitä, että se mitä tapahtui viime viikonloppuna, ei saa tapahtua uudestaan – ”⁴⁵, Ursula Von der Leyen BBC Newsille 9.3.2020. Artikkelit päätyivät siis myös koventamaan rajadiskurssia, vaikka vallitseva ”ongelman” diskurssi ei ollutkaan rajakontrollin poistuminen vaan sen hallinta.

Toki jo EU:n valmius maksaa turvapaikanhakijoille siitä, että he palaavat ”kotiin” kertoo siitä, että heitä ei luultavasti haluta Eurooppaan. Uutisissa on lisäksi läsnä eräänlainen hyväntekeväisyysdiskurssi, joka korostaa EU:n asemaa auttajan roolissa, huolimatta siitä, että Kreikan ja EU:n rajaviranomaiset harjoittavat liiallista voimankäyttöä rajalla. ”Neiti Von der Leyen sanoi, ’me tunnustamme, että Turkki tekee paljon huolehtiessaan miljoonista pakolaisista, *meidän* avullamme.’”⁴⁶ – BBC News, 9.3.2020 (oma korostus).

Koventunut rajatoiminta diskursiivisena vaikutuksena ja toiminnan oikeutus syntyy lopulta siitä, että loppujen lopuksi pakolaiset *eivät ole tervetulleita Eurooppaan*. Sen tekee selväksi moni toimija, jolle on annettu tilaa aineistossa:

”He eivät tule maahan. He ovat säännösten vastaisesti oleskelevia siirtolaisia, emme aio päästää heitä sisään’ [Kreikan] valtion viranomainen sanoi Reutersin uutistoimistolle. ’Kreikka on kiristänyt sen maaraja- ja merivalvontaa maksimaaliselle tasolle.’”⁴⁷ – Al Jazeera, 28.2.2020.

⁴⁵ ”We need to talk very clearly about the fact that what happened last weekend cannot happen again - -” Ursula Von der Leyen, BBC News 9.3.2020.

⁴⁶ ”Ms. Von Der Leyen said ’we recognise Turkey is doing a great deal, looking after millions of refugees, with our help.’ - BBC News, 9.3.2020 (oma korostus).

⁴⁷ ”’They will not enter the country. They are irregular migrants, we won’t let them enter,’ a government [Greece] official told Reuters news agency. ‘Greece has tightened the guarding of its land and sea borders to the maximum degree possible.’” - Al Jazeera, 28.2.2020.

”Tänään oli vain muutama yritys [siirtolaisilta jotka yrittivät ylittää rajan]”, hän [Kreikan armeijan viranomainen] sanoi. ”Toivotaan että viesti meni perille.”⁴⁸ – BBC News, 3.3.2020.

Bacchi (15- 19, 2009) kehottaa kysymään, kuka hyötyy ja ketä satutetaan tässä ongelman representaatioissa. Lienee sanomattakin selvää tässä vaiheessa, että kovimman hinnan aineistossani representaatiosta maksavat turvapaikanhakijat. Hyötyjän asemoiminen aineistossa on vaikeampaa, sillä se vaihtelee hiukan uutisesta riippuen. Representaation hyötyjiä ja ”häviäjiä” voidaan tarkastella myös aineistossa esiintyvien eri subjektipositioiden kautta, joita käyn läpi alla sekä kuva- että tekstiaineiston avulla.

Uhri vai uhka? Subjektifioivat vaikutukset ja turvapaikanhakijoiden ristiriitaiset positiot mediassa

Aineistossani esiintyy monipuolisesti toimijoita paikallisista ja EU-viranomaisista ihmisoikeusjärjestöihin, poliiseihin ja turvapaikanhakijoihin. Kuten luvussa 5.2. käy ilmi, turvapaikanhakijoille on annettu vähiten toimijuutta ja omaa ääntä aineistossa. Heille on kuitenkin muodostunut tiettyjä, melko ahtaita subjektipositioita, joissa turvapaikanhakijat nähdään lähinnä uhan tai uhriaseman kautta. Muut toimijat, kuten Turkki, Kreikka, EU-viranomaiset ja järjestöt muodostavat liukuvampia subjektipositioita, liikkuen ”roiston” asemasta auktoriteettiasemaan ja välillä myös uhrin asemaan. Esimerkiksi Kreikkaa kohdellaan tekstissä sekä ”siirtolaisuuden etulinjana” tai ”kilpenä” kuten Von der Leyen asian ilmaisi, sekä toisaalta myös ihmisoikeuksia polkevana eurooppalaisena valtiona, joka käyttää kovia keinoja pakolaisten tulon estämiseksi (Al Jazeera 11.3.2020). Keskityn analyysissäni pääosin turvapaikanhakijoiden subjektipositioihin kummassakin mediassa, sivuten kuitenkin myös muiden toimijoiden positioita suhteessa pakolaisiin. Vaikka pakolaisia haastateltiin ja siteerattiin muutamassa artikkelissa, heidän lausunnoilleen ei annettu itse asiassa paljoakaan arvoa, vaan kumoavana auktoriteettina toimi lähes aina EU tai Kreikka.

”Kolme miestä Afganistanista ja Senegalista kertoivat BBC:n Jonah Fisherille aikaisemmasta selkkauksesta tiistai-iltana, jonka aikana he kertoivat nähneensä kahta syyrialaista ammuttaneen kuolettavasti kaulaan ja päähän. -- Kreikan viranomaiset kertoivat BBC:lle että siirtolaisia ei ole kuollut tai haavoittunut.”⁴⁹ – BBC 4.3.2020.

Sama pätee Turkin syytöksiin EU:ta ja Kreikkaa kohtaan. Turkki käyttää vahvaa poliittista retoriikkaa aineistossa, syyttäen rajanaapuriaan Kreikkaa esimerkiksi ”natsikidutuksista”

⁴⁸ ”’There were only a few attempts today [by migrants to cross the border],’ he [Greek army officer] said. ‘Let’s hope they get the message.’”-BBC News, 3.3.2020.

⁴⁹ ”Three men from Afghanistan and Senegal have told the BBC’s Jonah Fisher of an earlier incident on Tuesday night in which they said they saw two Syrians fatally shot in the neck and head. --- Greek authorities told the BBC that no migrants had either been killed there or injured.” – BBC News, 4.3.2020.

(Al Jazeera, 11.3.2020) ja väkivallasta pakolaisia kohtaan. Turkin viranomaisten sanomisiin suhtaudutaan etenkin länsimaaisessa mediassa varauksella, vaikka turvapaikanhakijoiden kokemukset vastaisivatkin Turkin narratiivia ("Kreikka kiistää tappaneensa siirtolaisen, joka pyrki rajan yli Turkista", Al Jazeeraan otsikko 4.3.2020, uutisoidessaan samasta tapauksesta kuin BBC yllä)⁵⁰.

Turvapaikanhakijoiden oman äänen kuulematta jättämisen lisäksi, heidän subjektipositioonsa vaikuttavat olennaisesti myös ne sanat ja diskurssit, joita heihin liitetään. Turvapaikanhakijoiden yhteydessä puhuttiin usein joko *heihin kohdistettavista toimista* tai heidän *kohdistamaansa toiminnasta* (ks. Chouliaraki & Stolic, 2019). Turvapaikanhakijoihin kohdistetut toimet olivat suurelta osin rakentamassa heidän uhripositiotaan aineistossa, johon viittaavat termit kuten "estää", "manipuloida", "ovat epätoivoisia", "avasivat tulen", "hyväksikäyttää", "karkottaa"⁵¹, ja niin edelleen. Turvapaikanhakijoiden itsensä kohdistamat toimet puolestaan konstruoivat heidän uhkaavaa positiotaan tekstissä, johon viittasivat esimerkiksi seuraavat termit: "laittomasti", "pidätetty", "hallitsematon virta", "ottaa yhteen", "lähestyvät rajaa"⁵² ja niin edelleen.

Kuva-analyysi: rajan ja pakolaisuuden visuaaliset järjestykset kuva-aineistossa

Kuvissa on voimaa monista eri syistä: ne muistetaan usein yksityiskohtaisesti, niistä tulee mahdollisesti ikoneja tai metaforia kuvaamaan tiettyä ilmiötä, niissä on esteettistä voimaa, ne herättävät tunteita ja reaktioita, ja joskus niissä on myös poliittista voimaa, jos poliittiset tahot käyttävät niitä strategisesti hyväkseen (Domke ym. 2002). Utiskuvista, sekä niiden kehystämisestä ja esittämisestä käydään myös jatkuvaa eettistä keskustelua. Pakolaisuuteen liittyen Chouliaraki ja Stolic (2019) ovat tutkineet vuoden 2015 länsimaista valokuvajournalismia Eurooppaan saapuneista turvapaikanhakijoista, jonka perusteella turvapaikanhakijat ja heihin kohdistetut toimenpiteet olivat esitetty pääosin kahdella eri tavalla: 1. toiminta, joka *kohdistui* saapuneisiin ihmisiin, sekä 2. turvapaikanhakijoiden oma toimijuus suhteessa eurooppalaisiin. Länsimaalaisten medioiden kriittinen tarkastelu kärsimyksen esittämisestä on aiheellista, mutta globaalin etelän medioiden kuvaus kärsimyksestä on jäänyt vähemmälle huomiolle, ja aiheesta kaivattaisiinkin lisää tutkimusta (esim. Chouliaraki, 2008).

Se, millaisia subjektipositioita turvapaikanhakijat saavat aineistossa, riippuu uutisen kuva-, ja tekstikokonaisuudesta. Kuva-analyysissä mediat erosivat toisistaan jonkin verran tuottaessaan subjektipositioita. Siinä missä Al Jazeera esitti melko johdonmukaisesti

⁵⁰ Greece denies killing migrant attempting to cross from Turkey" – Al Jazeeraan otsikko, 4.3.2020.

⁵¹ käännetty alkuperäisistä termeistä: "prevent", "manipulated", "are desperate", "opened fire", "take advantage", "deport."

⁵² käännetty alkuperäisistä termeistä: "illegally", "arrested", "uncontrolled flows", "clashed", "approaching the frontier".

turvapaikanhakijat uhreina sekä kuvissa että tekstiaineistossa, BBC:n uutisissa pakolaisten subjektipositio vaihtui aktiivisesti uhrin aseman ja uhan aseman välillä. BBC:n teksti- ja kuva-aineisto oli myös usein vahvasti ristiriidassa keskenään, tekstin rakentaessa turvapaikanhakijoille uhkapositiota ja kuvan taas näyttäessä pakolaiset haavoittuvina ja uhrin kaltaisina. Alla on esimerkki kyseisestä asetelmasta:

Kuva 1: Some migrants have made their way to Greece's Kastanies border crossing - but the Greeks have closed it/ REUTERS, BBC 28.2.2020.

Kyseessä on BBC:n uutinen helmikuun 2020 lopusta (28.2.2020). Pääuutiskuva on vahvan tunteellinen ja henkilöitynyt, ja siitä huokuu epätoivoa. Seppänen (2001, 182) puhuu Ferdinand de Saussurea lainaten valokuvan denotaatiosta eli kuvan ilmeisistä merkityksistä, sekä konnotaatiosta, joka puolestaan viittaa ”merkityksen ylijäämään”. Konnotaatio on semioottinen työkalu, joka sisältää kulttuurisia arvoja, ja sen avulla voidaan luoda samasta tilanteesta eri vaikutelmia (Seppänen 2001). Kuva ja uutisen teksti mahdollistavat erilaisia konnotaatioita: kuva rakentaa kuvaa pakolaisista uhreina Euroopan rajalla, mutta alla oleva teksti korostaa laittomuutta ja sitä, ettei heitä päästetä Eurooppaan.

”Kreikka ja Bulgaria – jotka ovat Turkin rajanaapureita – ovat lähettäneet vahvistuksia rajalle estääkseen ihmisiä saapumasta. Kreikan poliisi on estänyt rajanylityksiä sumuttamalla kyynelkaasua rajalla, lähteet kertovat.”⁵³ – BBC 28.2.2020

⁵³ “Greece and Bulgaria - which border Turkey - have sent reinforcements to prevent people entering. Greek police have been deterring attempts to cross the border with tear gas, reports say.” – BBC 28.2.2020

Monessa muussakin BBC:n artikkelissa pakolaiset olivat kuvien keskeisimmissä subjektipositioissa, kun taas Al Jazeeraan käyttämissä uutiskuvissa on huomattavasti enemmän toimijoita, ja rajalla on keskeisempi rooli kuvissa. Alla on esimerkki kummankin median kuva-aineistosta:

Kuva 2: Ankara declared its borders with the European Union open last month [Alexandros Avramidis/Reuters], Uutisesta "Greek police fire tear gas as migrants seek to enter from Turkey", Al Jazeera, 7.3.2020.

Kuva 3: Turkey says up to 30,000 could cross into the EU in the coming days/ AFP. Uutisesta "Syria war: Turkey says thousands of migrants have crossed to EU", BBC News, 29.2.2020.

BBC:n kuva-aineistossa näkymättömäksi ovat pitkälti jääneet muut rajalla olevat toimijat, mikä itseasiassa jopa vahvistaa Bacchin (2009, 17) mainitsemia subjektifioivia vaikutuksia, jossa pakolaiset nähdään vastuussa ”ongelmasta”, olivat he sitten uhreja tai uhkia Euroopalle. Al Jazeera onnistuu siten kuvaamaan kuvien kautta rajatapahtumia monipuolisemmin, joskin myös sen kuvissa jää monilta osin näkymättömäksi rajalla tapahtuva väkivalta. Al Jazeeraassa turvapaikanhakijoiden subjektiivisuus on rakentunut uhriuden varaan, ei niinkään uhkaavuuden, mikä voi olla seurausta Bacchin (2009, kysymys 2) esille nostamista tiedostamattomista kulttuurisista malleista, jossa eurooppalainen BBC näkee ei-valkoiset, rodullistetut henkilöt uhkaavampina kuin valkoiset (Gündoğdu, 2020). Tämä näkyy etenkin BBC:n ylemmässä esimerkkikuvassa, jossa tilanne rajalla vaikuttaa kaoottiselta ja jossa näkyy suurimmaksi osaksi miehiä huutamassa ja pyrkimässä eteenpäin Turkin rajalla.

Kuten yllä olevasta kuvaparista voi huomata, Al Jazeeran käyttämissä tai ottamissa kuvissa ei ole niin paljon selkeästi tunnistettavia yksilöitä, kun taas BBC turvautuu vahvasti yksilövetoisiin kuviin julkaisuissaan. BBC käyttää myös useammin lapsia uutiskuvissaan (jopa neljässä kuvassa kohteena oli lapsi tai lapsia), kun taas Al Jazeeraalla vain yhdessä aineiston kuvassa oli vauvaikäinen kohteena. Se on sikäli mielenkiintoista, sillä lapsia ei tekstiaineistossa mainita juuri koskaan. Lapsien kuvaamisesta ja sen etiikasta on keskusteltu paljon akateemisessa kontekstissa, ja esimerkiksi Myllyaho (2018) on tutkinut lasten kärsimyksen kuvaamista ja sen oikeuttamista muun muassa Alan Kurdin tapauksessa, joka kuoli vuonna 2015 Euroopan ulkorajalla Kreikan rannikolla. Al Jazeerakin kuvaa joissain tapauksissa ihmisiä tunnistettavasti rajalla, mutta uutistoimiston käyttämät kuvat kuvaavat enemmänkin *tunnelmia rajalla*, eivät ihmisiä rajalla, kuten alla olevassa kuvassa.

Kuva 4: The EU has scrambled to respond to the surge of thousands of migrants at the Greek border [Ozan Jose/AFP], uutisesta "Turkey's Erdogan accuses Greece of 'Nazi tortures' on refugees", Al Jazeera 11.3.2020.

BBC:llä kuvat ovat miltei yksinomaan turvapaikanhakijoista. Näyttäisi siis siltä, että turvapaikanhakijoilla on huomattavasti isompi rooli kuvissa kuin tekstiaineistossa, mutta se rooli on melko rajoitettu, sillä heidät kuvataan yksinomaan joko uhriuden (Al Jazeera ja BBC) tai uhkaavuuden (BBC) kautta. Tämä ei sinänsä ole uusi ilmiö ainakaan eurooppalaisessa kontekstissa, kuten esim. Bergholm ja Toivanen (tulossa) esittävät tarkastellessaan narratiiveja pakolaisten osaamisista ja taidoista eurooppalaisissa instituutioissa. Pakolaisten subjektipositiot määräytyvät sen mukaan, kuka tai ketkä diskursseja hallitsevat; useimmiten heidät nähdään kriisin lähteinä, tuntemattomina, haavoittuvaisina, vaarallisina, tai matala-ammattitaitoisena työvoimana (Bergholm & Toivanen, tulossa). Pakolaisten ja paperittomien uhriksi ja toisaalta uhaksi kehystämistä käsittelee myös Horsti (2016) BBC:tä koskevassa kehysanalyysissään.

[Missä ja miten "ongelman" representaatiota levitetään, tuotetaan ja puolustetaan? Miten ongelman voisi kyseenalaistaa ja korvata?](#)

WPR-analyysin viimeinen kysymys keskittyy nimenomaan mediaan tiedon tuottajana ja levittäjänä (Bacchi 2009). Sovellan kysymystä analyysiini hieman eri tavalla, sillä toisin kuin WPR-analyysissä yleensä, aineistonani on media. Kysymyksellä pyritään selvittämään, mitkä tietyt ongelman representaatiot tavoittavat niiden tavoiteyleisöt ja saavat uskottavuutta sitä kautta, sekä sitä keillä on mahdollisuus päästä käsiksi tiettyyn diskurssiin. Kysymys tavoittelee haitallisten

representaatioiden haastamista. (Bacchi 2009, 19). Keskityn analyysin viimeisessä kysymyksessä median rooliin tiedon tuottajana ja sitä kautta valtasuhteiden ylläpitäjänä (Bacchi 2009, 242).

Al Jazeera ja BBC ovat nykypäivänä kumpikin valtavia media-alustoja, joilla on vakiintunut asema globaalissa mediaverkostossa. Massamediana toimimisessa on etunsa esimerkiksi resurssien, tiedon saatavuuden ja rahoituksen suhteen, mutta ne asettavat myös tiettyjä raameja ja haasteita ihmisoikeuksien ja ”objektiivisuuden” kannalta. Massamedian pyrkiessä puolueettomuuteen tilanteissa, jossa subjektien valta-asemat ovat epätasapainossa, jää moni muu representaatio esittämättä. ”Tieto” (*knowledge*) on vallan tuottamaa, ja siten media tietoinstituutina on aktiivinen ”ongelmien” luomisessa ja representaatioissa (Bacchi 2009, 242). Kuten aineistossani käy ilmi, suurin osa auktoriteeteista ja artikkeleissa kuunnelluista ihmisistä ovat valtapositionsa olevia, yleensä eurooppalaisia tai turkkilaisia virkamiehiä, jolloin uutisointi ilmiöstä jää usein ylhäältä alaspäin tulevaksi narratiiviksi. Tällaisessa tilanteessa turvapaikanhakijoiden ääni jää useimmiten marginaaliin, mikä puolestaan tuottaa vääristyneen representaation ilmiön kokonaiskuvasta.

Toimitusten omat periaatelinjat toimivat ohjenuorina mediatalojen uutisointia koskien. Periaatelinjat tulee ottaa huomioon kaikessa uutisoinnissa ja sisällöntuotannossa. Mediasta riippuen ne käsittelevät laajalti journalismin totuudenmukaisuutta, etiikkaa, ja puolueettomuutta. Joissain tapauksissa kuitenkin, kuten BBC ilmaisee omassa linjauksessaan, puolueettomuus ei välttämättä tarkoita neutraaliutta, vaan eri näkökulmien huomioimista ja äänen moninaisuutta.⁵⁴ BBC:n periaatelinjat ovat huomattavan kunnianhimoiset ja ne tähtäävät inklusiivisuuteen ja vallan vahtimiseen: linjaukset tähtäävät refleктоimaan alustan sisältöjä monipuolisesti sekä huomioimaan uutisilmiöiden ajallisen kontekstin laajan representaation saavuttamiseksi. BBC vakuuttaa kunnioittavansa haavoittuvaisessa asemassa olevia ja heidän yksityisyyttään sekä ihmisarvoaan.⁵⁵

Al Jazeeraan toimituksen periaatelinjat poikkeavat BBC:stä jonkin verran, vaikka päätavoitteet ovatkin samat. Al Jazeera ei niinkään korosta inklusiivisuutta tai representaatiota ohjeistuksessaan, vaan sen sijaan niissä korostetaan sekä kielellistä että teknistä tarkkuutta. Lisäksi sen toimitukselliset standardit ovat huomattavasti yksityiskohtaisemmat kuin BBC:n. Al Jazeeraan standardit liikkuvat tarkkuuden ja puolueettomuuden kirjossa, korostaen rationaalisuutta kaikessa uutisoinnissaan. Periaatelinjaukset on ulotettu kaikille Al Jazeera-mediaverkoston eri osa-alueille, ja niissä käsitellään laajasti kaikkia mediamuotoja sekä eri tilanteissa tapahtuvaa uutisointia (tosin pakolaisiin tai siirtolaisiin liittyvää uutisointia ei mainita ohjeissa kertaakaan).⁵⁶

Kaiken kaikkiaan vaikuttaisi siltä, että mitä tulee representaatioiden moninaisuuteen ja valtarakenteiden haastamiseen, aineistossani kummankaan media-alustojen uutisointi ei onnistu

⁵⁴ BBC Editorial guidelines: <https://www.bbc.com/editorialguidelines/guidelines>

⁵⁵ BBC Editorial guidelines: <https://www.bbc.com/editorialguidelines/guidelines>

⁵⁶ Al Jazeera editorial standards: <https://network.aljazeera.net/about-us/our-values/standards>

siinä tarkoituksessa: Al Jazeera siksi, etteivät sen periaatelinjaukset edes edellytä sitä, ja BBC taas siksi että huolimatta sen inklusiivisista tavoitteista ja arvoista, yhtiöltä puuttuu käytännön työkalut ja sitoutuminen sen toteuttamiseen. Analyysissäni BBC osoittaa, että sen uutislevitys on edelleen hyvin eurooppakeskeistä, ja kummassakin mediassa aiheen kiireellisyys ohitti mahdollisuudet syväluotaavan analyysin tekemiselle verkkoteksteissä.

Sosiaalinen media ja uudet digitaaliset tietoväylät ovat muodostaneet haastajan perinteisille media-alustoille. Tiedotusvälineet eivät enää hallitse sitä, mistä uutisoidaan: yhdestä silminnäkijävideosta voi nousta ilmiö, josta perinteisen mediankin on uutisoitava. Uudet tietovirrat mahdollistavat myös vaihtoehtoisten ja historiallisesti marginaaliin jääneiden äänten kuuntelemisen. Sen myötä on noussut myös niin sanotusti ”alhaalta ylöspäin”- kertovia uutisia, jossa periaatteessa kenellä tahansa on mahdollisuus kommentoida ja haastaa perinteisen median tuottamia diskursseja. Monet ihmisoikeusjärjestöt tuottavat omia artikkeleitaan ihmisoikeusnäkökulmasta, ja joillain media-alustoilla tuotetaan myös uutisia turvapaikanhakijoiden tai muiden vähemmistöjen narratiivista käsin. Monen kyseisen alustan ollessa kuitenkin suhteellisen pieni verrattuna Al Jazeeraan ja BBC:n kaltaisiin jätteihin, jää niiden alustojen vaikutus yhä suhteellisen marginaaliseksi ja yhteisön tai ryhmän sisäiseksi.

Analyyysin yhteenveto

Tutkielmani tavoitteena on tarkastella pakolaisuudesta ja rajasta käytyjä diskursseja, sekä kyseenalaistaa median vallitsevia valtarakenteita. Tutkimuskysymykseni rakentuivat tämän lähtökohdan pohjalta seuraavasti: *Miten EU:n rajat ja Välimeren pakolaistilanne rakentuvat globaaleissa uutisdiskursseissa?* Lähestyin tutkimuskysymystä Al Jazeeraan ja BBC Newsin uutisoinnin kautta ja pyrin selvittämään sitä, millaisia representaatioita uutisoinnista löytyy ja missä tilanteissa?

Purin media-aineistoni Bacchin (2009) WPR-analyysin kysymysten avulla, joiden kautta pyrin selvittämään uutisoinnin alle rakentuneen ”ongelman”, sekä sen kulttuurisesti järjestyneet oletukset, hiljaisuudet ja vaikutukset. Lisäksi analyysin viimeinen kysymys mahdollisti lähemmän tarkastelun mediainstituutioihin tiedon tuottajina.

Palatakseni analyysiin, ensimmäisen kysymyksen avulla pyrin löytämään representoidun ”ongelman” aineistosta. Analyysini perusteella keskeinen ”ongelman” representaatio koko aineistossa oli rajakontrollin poistuminen ja siihen liitetty turvallistamiskurssi. Turkin päätös avata raja uhkaa olennaisesti Euroopan turvallisuutta, jota kaikki uutisissa haastatellut virkamiehet painottivat, ja jota väritti koko aineistossa esiintyvä turvallistamisen diskurssi. Ajallisesti aineisto siirtyi vähitellen rajakontrollin poistumisesta *rajan hallintaan*, jota BBC ja Al Jazeera lähestyivät eri

tavoin: Al Jazeera tarkasteli kriittisemmin Kreikan ihmisoikeusloukkauksia rajalla tukeutuen Turkin narratiiviin, kun taas BBC keskittyi EU:n ottamiin askeleisiin pakolaistilanteen "hoitamiseksi".

Analyysin toinen kysymys puolestaan tutki niitä oletuksia, jotka löytyvät vallitsevan "ongelman" representaation alta. Aineistosta nousi esiin keskeisinä oletuksina turvapaikanhakijoiden rajoitettu toimijuus, jonka myötä pakolaiset representoitiin lähtökohtaisesti ongelmana muille maille. Näin valtion väkivalta siviilejä kohtaan nähdään normalisoituna rajan suojelun nimissä. Analyysini perusteella Al Jazeera korosti enemmän pakolaisuutta taakkana sekä Turkille *että* Kreikalle. BBC sen sijaan vahvisti erityisesti rajan suojelun diskurssia uutisoinnissaan, eniten turvallisuuden sekä laittomuuden kontekstissa.

Seuraava kysymys analyysissä pyrki avaamaan aineiston jättämiä hiljaisuuksia ja niitä asioita, joita ei tutkittavassa ilmiössä kyseenalaisteta. Painavin läpileikkaava hiljaisuus koko aineistossa oli se, että aineisto ei juurikaan mainitse mahdollisuudeksi sitä, että turvapaikanhakijat otettaisiin EU:hun. Uutisten keskittyessä pääosin joko tapahtuman geopolittiseen diskurssiin (Al Jazeera) tai rajan suojelun diskurssiin (BBC), hiljaisuudeksi jää pakolaisten oma ahdinko, heidän oikeutensa hakea turvapaikkaa EU:sta sekä heidän kokemansa väkivalta. Rajavaltioiden harjoittama väkivalta turvapaikanhakijoita kohtaan on aineistossa jo niin normalisoitu asia, etteivät edes raportoidut kuolemat vaikuta valtioiden vastuunottoon. Suurimmassa osassa aineistoa ei huomioida myöskään sitä, että nykyinen tilanne Kreikan rajalla on itse asiassa lopputulosta EU:n epäonnistuneesta pakolaispolitiikasta, eikä Syyrian sodan silloisista käänteistä.

Analyysin toiseksi viimeinen kysymys tutkii "ongelman" representaation tuottamia vaikutuksia. Lähestyin analyysissani vallitsevan "ongelman" tuottamia sekä diskursiivisia että subjektifioivia vaikutuksia turvapaikanhakijoita kohtaan. Tutkimissani medioissa yhteinen diskursiivinen vaikutus oli koventunut rajadiskurssi, joka muodostui uutisten sekä niissä siteeratuiden henkilöiden turvallistetusta puheesta. Lisäksi tapahtumien geopolittinen ulottuvuus, joka ohitti turvapaikanhakijoiden avun tarpeen, kovensi entisestään rajan "suojelun" diskurssia. Tämä puolestaan johtaa siihen, että loppujen lopuksi vallitsevaksi diskurssiksi muodostuu se, että *pakolaiset eivät ole tervetulleita Eurooppaan*. Tätä korostivat eri tahot aineistossa joko kierrellen tai hyvinkin suorasukaisesti. Pakolaisuuden näkeminen taakkana kohdemaille sekä rajan suojelun tärkeys viranomaisille, jotka olivat aineiston pinnan alla olevat oletukset, johtivat siihen, että koko ilmiön "ongelmaksi" muodostui turvallistaminen ja rajakontrollin poistuminen. Aineiston "ongelma" ja sen ratkaisuehdotukset keskittyivät siten miltei yksinomaan siihen, miten pakolaisten tulo saadaan estettyä, ja hiljaisuudeksi jäi näin ollen se, että turvapaikanhakijat otettaisiin EU:hun. Ainoastaan kaksi artikkelia koko aineistossa (kumpikin BBC:n tuottamia) nostivat mahdollisuudeksi sen, että turvapaikanhakijat otettaisiin EU-maissa vastaan.

Toinen vaikutus ilmensi turvapaikanhakijoiden subjektipositiota aineistossa. Johtuen turvapaikanhakijoiden oman äänen puutteesta aineistossa, analyysini perusteella sekä Al Jazeera että BBC muodostivat heille ahtaita subjektipositiota, joissa turvapaikanhakijat olivat yksinomaan joko uhan tai uhrin positiossa. Analysoimani kuva-aineisto korosti näitä ahtaita subjektipositiota, sillä kuvien visuaalisiin järjestyksiin (Seppänen, 2001) liittyy samoja kulttuurisia järjestyksiä ja valtarakenteita kuin teksteihinkin.

Analyysin viimeinen kysymys käsittelee median roolia tiedontuottajana ja valtasuhteiden ylläpitäjänä. Tutkin sekä Al Jazeeraa että BBC:n omia periaatelinjoja tarkastelemani aineiston valossa, sekä isojen mediatalojen roolia yhteiskunnassa. Analyysistä selviää, että kumpikaan media ei onnistu valtarakenteiden haastamisessa Turkin rajojen avaamisesta ja sitä seuranneesta rajaspektaakkelista kertovassa uutisoinnissa. BBC:n kunnianhimoisista tavoitteista huolimatta periaatelinjat eivät toteudu käytännössä, ja Al Jazeera ei puolestaan oikeastaan käsittele asiaa omissa linjauksissaan, vaan keskittyy pikemminkin uutisten kielelliseen tarkkuuteen.

Pohdinta ja johtopäätökset

Johtopäätökset: globaalien uutisdiskurssien murros

Tutkielmani tarkastelee Al Jazeera Englishin ja BBC Newsin tuottamia uutisdiskursseja Välimeren pakolaistilanteesta ja rajojen rakentumisesta sen kontekstissa. Analyysini perusteella kummankin median diskurssit ja niiden kautta syntyneet representaatiot ovat loppujen lopuksi samanlaisia, mutta ne rakennetaan eri keinoin kummassakin mediassa. Tämä johtuu medioiden erilaisista toimintatavoista ja keskittymisestä ilmiön eri ulottuvuuksiin. Tästä huolimatta turvapaikanhakijoiden ääni ei pääse aineistossa juurikaan kuuluviin, vaan uutisten paino on viranomaislähteissä ja valtioiden omissa intresseissä. Kumpikaan ei näin ollen edusta Boyd-Barrettin ja Thussin (1992) postkolonialistista ”vastavirtaa”, jos sillä tarkoitetaan vanhojen valtarakenteiden haastamista. Journalismin tehtävä yhteiskunnassa on kuitenkin valtaapitävien vahtiminen, joka vaatii myös journalismin omien kulttuuristen arvojen ja sosiaalisen tajunnan kriittistä tarkastelua.

Palatakseni vielä tutkimuskysymykseeni, analyysini ilmentää monia eri tapoja vallan vaikutuksesta diskursseihin. Ensinnäkin, tällöin turvapaikanhakijoiden oma ääni jää kuulumattomiin ja muodostaa heille ahtaan subjektiposition, jonka kautta heidät nähdään mediassa vain uhrina tai uhkana. Heidän rajoitettu toimijuutensa ei anna heille samanlaisia oikeuksia kuin muille uutisten toimijoille. Toiseksi, rajat näyttäytyvät turvallisettuina, valtaa tuottavina paikkoina, jossa väkivalta marginalisoituja vastaan normalisoituu. Se alkaa mikroaggressioista, kuten etnisestä profiloinnista (Khosravi, 2007), ja on pahimmillaan valtion fyysistä väkivaltaa siviilejä vastaan, kuten aineistoni osoittaa. Viimeiseksi, uutisten tuottama koventunut rajadiskurssi naamioi alleen vakavia

ihmisoikeusloukkauksia ja valtioille kuuluvan vastuun oikeudesta hakea turvapaikkaa⁵⁷ sekä inhimillisestä kohtelusta rajalla.

Analyysini osoittaa myös ajallisen murroksen Euroopan pakolaiskeskustelussa. Vuonna 2013, Välimerellä kuoli arviolta 600 turvapaikanhakijaa kahdessa eri haaksirikossa lokakuussa. Tapahtuneen vuoksi Italia vietti kansallista surupäivää lokakuun 18. päivä. Sen lisäksi Italia antoi kunniakansalaisuuden kuolleille, sekä lanseerasi operaatio Mare Nostrumin, jonka tarkoituksena oli pelastaa siirtolaisia merellä ja pidättää salakuljettajia (Musaro, 2017)⁵⁸. Vuonna 2021 puolestaan Välimerellä katosi 130 turvapaikanhakijaa pelkästään yksittäisessä haaksirikossa, eikä tapahtuma juurikaan ylittänyt uutiskynnystä (UN News, 23.4.2021). Alus lähetti hätäsignaaleja Libyan ja Italian rannikkovartiostolle, jotka kumpikin väitetysti jättivät aluksen huomiotta (The Guardian, 2021a). Edellä mainitut tapahtumat kertovat paljon yleisen asenteen koventumisesta rajanylittäjiä kohtaan viime vuosikymmenenä. Se kertoo lisäksi aineistossanikin esiintyneenä väkivallan ja tragedian normalisointina: hukkumisista, katoamisista, väkivallasta ja rajamuureista on tullut arkipäivää EU:n ulkorajoilla, mikä ei herätä journalismin kiinnostusta asiaan, eikä myöskään nostata julkista tuomitsemista valtioiden toimia vastaan - ainakaan samassa mitassa kuin aiemmin. Se, että turvapaikanhakijat eivät ole tervetulleita Eurooppaan, on hyväksytty diskurssi julkisessa keskustelussa, vaikka jotkin poliitikot vakuuttavatkin ”oven” Eurooppaan olevan auki:

”Me kerromme kaikille, että heidän ei tulisi yrittää tulla ikkunasta sisään. Siellä on ovi. Kuka ikinä onkaan oikeutettu suojeluun, tulisi koputtaa kyseiseen oveen jos he ovat oikeutettuja suojeluun kansainvälisen lain mukaan.”⁵⁹ – Stelios Petsas, Kreikan valtion puhemies Al Jazeeraalle 11.3.2020

Se, pääseekö edellä mainittuun ”oveen” edes koputtamaan ja miten, on kuitenkin tehty EU:n toimesta käytännössä mahdottomaksi monille niistä turvapaikanhakijoista, jotka haluaisivat jatkaa Turkista Eurooppaan. EU:lla on valtaa representoida rajaansa joko ”ovena” tai ”kilpenä”, riippuen siitä kuka siihen koputtaa.

⁵⁷ Turkki ei tosin tunnista turvapaikanhakijan käsitettä, ja muualta kuin Euroopasta tulevilla pakolaisilla on mahdollisuus saada Turkista vain tilapäisen suojelun status. (Asylum Information Database AIDA, haettu osoitteesta: <https://asylumineurope.org/reports/country/turkey/introduction-asylum-context-turkey/>)

⁵⁸ Italian hallitus ei kuitenkaan maininnut tapahtuneen yhteydessä sitä, että haaksirikosta selviytyneet saivat syytteen laittomasta maahantulosta, ja heidät laitettiin Lampedusan säilöönottokeskukseen. Lisäksi pelastusalusten henkilökuntaa syytettiin laittoman maahanmuuton edistämisestä (Musaro, 2017).

⁵⁹ ”We tell everyone that they shouldn’t attempt to get in through the window. There is a door. Whoever is entitled to protection should knock on that door and be entitled to protection based on international law.” – Stelios Petsas Al Jazeeraalle 11.3.2020

Lopuksi

Elokuussa 2021 Taliban valtasi Afganistanin amerikkalaisten joukkojen vetäytyessä maasta, ja tuhannet ihmiset pyrkivät ulos Afganistanista, niin ulkomaalaiset, kaksoiskansalaiset kuin afgaanitkin. Media täyttyi kuvista ja reportaaseista täpötäysistä evakointilentoista, ja Kabulin lentoasemasta, jossa ihmiset kuolivat yrittäessään paeta maasta. Kreikka rakensi Turkin vastaiselle rajalleen 64 kilometriä pitkän muurin estääkseen taas uutta pakolaisstressiä itäiseltä naapuriltaan. (HS, 21.8.2021). Turkki puolestaan on hyvin tietoinen Euroopan haluttomuudesta vastaanottaa pakenevia afgaaneja, joten se on alkanut rakentaa omaa rajamuuriansa Iranin vastaiselle rajalleen (Euronews, 2021). Nämä muurit toki eivät ole tehty estämään vain afgaaneja, vaan myös muualta tulevia turvapaikanhakijoita.

Median tuottama näkökulma sekä sitä kautta yleinen keskustelu rajoista ja ihmisoikeuksista on koventunut, eikä loppua sille näytä olevan. Tämä keskustelu on pitkän historiallisen prosessin tulos, jolle länsimainen imperialismi ja orientalismi on asettanut ehdot, ja joka heijastuu mediakenttään sekä pidemmän päälle myös EU:n tekemään politiikkaan (Kyriakides, 2017).

Pakolaisuuden ja siirtolaisuuden ollessa transnationaali välitila ja rajan toimiessa laillisen epäselvyyden paikkana (Gündoğdu, 2020), on tärkeää löytää sellaisia diskursiivisia työkaluja, joiden kautta rajanylittäjät saavat oman äänensä kuuluviin. Valtiot joutuvat hyvin harvoin lailliseen vastuuseen tekemistään ihmisoikeusloukkauksista ja kuolemantapauksista rajoilla. The Guardianin (2021b) julkaiseman raportin mukaan pelkästään COVID-19 pandemian aikana noin 2 000 siirtolaisen kuolemat liitettiin laittomiin ja väkivaltaisiin EU:n pakkopalautuksiin. The Guardianin data kerättiin YK:n ja rajalla työskentelevien avustusjärjestöjen avulla. Raportti on karua luettavaa, sillä se osoittaa EU:n eteläisten rajavaltioiden, kuten Kroatian, Italian, Maltaan ja Kreikan, harjoittaman brutaaliuden rajanylittäjiä kohtaan. Se on kuitenkin myös yksi niistä harvoista median tuottamista representaatioista, jotka haastavat tutkielmastani löytyneitä diskursseja pakolaisuudesta ja tiukasta rajapolitiikasta, pitäen ihmisoikeudet uutisoinnin keskiössä. Demokraattisessa yhteiskunnassa median toimiessa ”vallan vahtikoirana”, se että media ei osaltaan haasta valtiollisia toimijoita rajalla tapahtuvasta toiminnasta, antaa valtiolle hiljaisen hyväksynnän toteuttaa ihmisoikeuksien kannalta epäilyttävää politiikkaa rajalla (ks. myös Horsti, 2016).

Journalismin merkitys yhteiskunnassa on valtava, ja sillä mitä se tuottaa, on suuri yhteiskunnallinen merkitys. Median ja diskurssien parissa tehtävää tutkimusta on tuotettu ahkerasti, ja tulevaisuudessa, digitaalisten alustojen monipuolistuessa, tarve sille on entistäkin suurempi. Tämän tutkielman puitteissa en pystynyt selvittämään esimerkiksi tarkastelemieni uutisten levinneisyyttä, mikä olisi tärkeää ottaen huomioon se, että maahanmuutto on yksi nykypäivän keskustelua herättävämistä uutisaiheista. Kuten de Genova (2002) painottaa, rajat eivät ole pysyviä: ne muuttuvat jatkuvasti. Sen, mihin suuntaan ne muuttuvat ja mitä ne representoivat, tulisi

olla keskustelun aiheena. Mikä tärkeintä, keskusteluun tulisi päästää myös heidät, joilla on omakohtaista kokemusta niiden ylittämisestä.

Kirjallisuusluettelo

Al-Jazeera English. 2020. "Europeans tighten borders as Turkey 'opens the gates' to refugees". 28.2.2020. Haettu [tästä osoitteesta](#)

Al-Najjar, Abeer. 2009. "How Arab is Al-Jazeera English? Comparative study of Al Jazeera Arabic and Al-Jazeera English news channels". *Global Media Journal* 8:14, 1-12.

Ampuja, Marko. 2012. *Theorizing Globalization : A Critique of the Mediatization of Social Theory*. Brill: Leiden.

Appadurai, Arjun. 1996. *Modernity at Large. Cultural Dimensions of Globalization*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Asylum Information Database AIDA. *Introduction to the asylum context in Turkey*. European Council of Refugees and Exiles (ECRE), päivitetty 31.5.2021. Haettu osoitteesta: <https://asylumineurope.org/reports/country/turkey/introduction-asylum-context-turkey/>

Balibar, Etienne. 2002. "What is a border", teoksessa *Politics and the Other Scene*, toim. Etienne Balibar. London: Verso, 75-86.

Bacchi, Carol. 2009. *Analysing Policy: What's the Problem Represented to Be?* Pearson: Australia.

Barbero, Iker. 2012. "The legitimization of immigration regimes in the European Union", *Open Democracy*, London.

Bayoumi, Moustafa. 2018. "In America's news headlines, Palestinians die mysterious deaths", *The Guardian* 16.5.2018, haettu osoitteesta: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2018/may/16/israel-palestine-us-news-headlines-mysterious-deaths>

BBC News. 2020. "Syria war: Turkey lets refugees exit towards Europe". *BBC News* 28.2.2020. Haettu [tästä osoitteesta](#)

Beck, Ulrich. 2000. *What Is Globalization?*, käänös P. Camiller. Cambridge: Polity Press.

Bergholm, Bea & Toivanen, Reetta. Tulossa. Narratives on 'refugee knowledge' in the institutions of Europe, teoksessa *Refugee Scholarship and Refugee Knowledges of Europe*, toim. Magdalena Kmak & Heta Björklund, Routledge.

Boyd-Barrett, Oliver & Thussu, Daya Kishan. 1992. *Contra-flow in global news: international and regional news exchange mechanisms*. London: Libbey.

Boyd-Barrett, Oliver. 1977. "Media imperialism: towards an international framework for the analysis of media systems," teoksessa *Mass Communications and Society*, toim. J. Curran, M. Gurevitch & J. Woollacott. London: Arnold, 116– 135.

Boyd-Barrett, Oliver. 1995. "The Political Economy Approach," teoksessa *Approaches to Media. A Reader*, toim. O. Boyd-Barrett & C. Newbold. London: Arnold, 186– 192.

Brown, Wendy. 2010. *Walled States, Waning Sovereignty*. New York: Zone Books.

- Casas-Cortes, Maribel, Sebastian Cobarrubias, Nicholas De Genova, Glenda Garelli, Giorgio Grappi, Charles Heller, Sabine Hess, Bernd Kasperek, Sandro Mezzadra, Brett Neilson, Irene Peano, Lorenzo Pezzani, John Pickles, Federico Rahola, Lisa Riedner, Stephan Scheel & Martina Tazzioli. 2015. New Keywords: Migration and Borders, *Cultural Studies*, 29:1, 55-87. DOI: 10.1080/09502386.2014.891630
- Castells, Manuel. 1996. *The Information Age: Economy Society and Culture. Volume I: The Rise of the Network Society*. Oxford: Blackwell.
- Chouliaraki, Lilie & Stolic, Tijana. 2019. "Photojournalism as political encounter: western news photography in the 2015 migration 'crisis'", *Visual Communication* 18:3, 311 – 331.
- Chouliaraki, Lilie. 2008. *The Spectatorship of Suffering*. London: SAGE.
- Dal Lago, Alessandro. 1999. *Epähenkilöt*. Suom. Jussi Vähämäki, *Tiede & edistys* 24:4. Haettu [tästä osoitteesta](#)
- Domke, David & Perlmutter, David & Spratt, Meg. 2002. "The Primes of our Times? An Examination of the 'Power' of Visual Images" *Journalism*, 3, 131-159. DOI: 10.1177/146488490200300211.
- Driessen, Henk. 2010. "The 'new immigration' and the transformation of the European-African frontier" teoksessa *Border identities: Nation and State at International Frontiers*. Cambridge: Cambridge University Press, 96-116.
- Edson C. Tandoc Jr., Zheng Wei Lim & Richard Ling. 2018. "Defining 'Fake News', *Digital Journalism*, 6:2, 137-153, DOI: 10.1080/21670811.2017.1360143.
- EuroMed Migration. 2017. "How does the media on both sides of the Mediterranean report on migration? A study by journalists, for journalists and policy-makers: Migration media coverage in 17 countries from 2015 to 2016", *International Centre for Migration Policy Development (ICMPD)*, haettu [tästä osoitteesta](#)
- Euronews. 2021. "Turkey builds a border wall to stop refugees from Afghanistan", Euronews, 20.8.2021. Haettu osoitteesta: <https://www.euronews.com/2021/08/20/turkey-builds-a-border-wall-to-stop-refugees-from-afghanistan>
- Euroopan komissio. 2016. *EU-Turkey Statement*. Press release. Haettu [tästä osoitteesta](#)
- Euroopan komissio. 1985. "The Schengen acquis - Convention implementing the Schengen Agreement of 14 June 1985 between the Governments of the States of the Benelux Economic Union, the Federal Republic of Germany and the French Republic on the gradual abolition of checks at their common borders." *Asiakirja 42000A0922(02)*. Haettu osoitteesta: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2000:239:0001:0473:EN:PDF>
- Euroopan perusoikeusvirasto FRA. 2018. *Migration to the EU: five persistent challenges*. Haettu osoitteesta: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2018-february-migration-report-focus-five-challenges_en.pdf (viitattu 3.11.2020)
- Euroopan talousyhteisön perustamissopimus (Treaty of Rome). 1957. *EEC Treaty*. Haettu osoitteesta: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM%3Axy0023>
- Figenschou, Tine Ustad. 2010. "A voice for the voiceless? A quantitative content analysis of Al Jazeera English's flagship news," *Global Media and Communication* 6(1): 85– 107.
- Figenschou, Tine Ustad. 2013. *Al Jazeera and the Global Media Landscape: The South is Talking Back*. Routledge Advances in Internationalizing Media Studies.

- Foucault, Michel. 1976. "Two lectures - Lecture Two: 14 January 1976", teoksessa *Power/Knowledge: Selected interviews and other writings 1972-1977*, [1980] toim. C. Gordon. Pantheon Books: New York.
- Foucault, Michel. 1980a. *Power/Knowledge: Selected interviews and other writings 1972-1977*, toim. C. Gordon. Pantheon Books: New York.
- Foucault, Michel. 1980b. *Tarkkailla ja rangaista*. Helsinki: Otava.
- Foucault, Michel. 1982. "The Subject and Power", teoksessa Michel Foucault: *Beyond Structuralism and Hermeneutics 2nd edition*, toim. H. Dreyfus & P. Rabinow. Chicago: University of Chicago Press.
- Frank, Andre Gunder. 1969. *Capitalism and Underdevelopment in Latin America. Historical Studies of Chile and Brazil*. New York: Monthly Review Press.
- de Genova, Nicolas. 2002. "Migrant 'illegality' and deportability in everyday life", *Annual Review of Anthropology*, vol. 31, 419-447.
- Derrida, Jacques. 1972. *Positions*. Chicago: University of Chicago Press.
- Douglas, Mary. 1966. *Purity and Danger*. London: Routledge & Kegan Paul.
- de Saussure, Ferdinand. 1916. *Cours de linguistique générale*. Payot: Paris, 1971.
- du Gay, Paul, Hall Stuart, Mackay Hugh, Negus Keith, Madsen & Anders K. 1997. *Doing Cultural Studies: the story of the Sony Walkman*, London: Sage/The Open University.
- Georgiou, Myria & Zaborowski, Rafal. 2017. "Media coverage of the 'refugee crisis': A cross-European perspective". *Council of Europe report DG1(2017)03*.
- Gündoğdu, Ayten. 2020. "Border Deaths and the Crisis of Human Rights", avauspuhe konferenssissa *Paradoxes of Universalism-conference*, järjestänä The Centre of Excellence in Law, Identity and the European Narratives. 5.11.2020 Helsingin yliopisto.
- Hall, Stuart. 1980. "Encoding/Decoding," teoksessa *Culture, Media, Language. Working Papers in Cultural Studies, 1972-79* toim. S. Hall, D. Hobson, A. Lowe and P. Willis. London: Hutchinson, 128-138.
- Hall, Stuart. 1991. "The Local and the Global: Globalization and Ethnicity," teoksessa *Culture, Globalization and the World-System*, toim. A. D. King (toim.). London: Macmillan, 19-39.
- Hall, Stuart. 1992. "The West and the Rest: Discourse and Power" teoksessa *Formations of Modernity*, toim. S. Hall & B. Gieben. Cambridge: Polity Press/ Open University.
- Hall, Stuart. 1997a. *Representation: Cultural representations and signifying practices*. Sage Publications: Open University Press.
- Hall, Stuart. 1997b. "The Spectacle of the 'Other'", teoksessa *Representation: Cultural representations and signifying practices*, toim. S. Hall. Sage Publications: Open University Press.
- Holmes, Seth & Castañeda, Heide. 2016. "Representing the 'European refugee crisis' in Germany and beyond: Deservingness and difference, life and death", *American Ethnologist: Journal of the American Ethnological Society*, 43:1, 12- 24. DOI: <https://doi.org/10.1111/amet.12259>.
- Horsti, Karina. 2016. "Visibility without voice: Media witnessing irregular migrants in BBC online news journalism". *African Journalism Studies* 37:1, 1-20.

- Horsti, Karina. 2019. "Refracting the Analytical Gaze: Studying Media Representations of Migrant Death at the Border". *The Sage Handbook of Media and Migration*, 142- 156.
- Human Rights Watch. 2020. "Greece: Grant Asylum Access to New Arrivals", *Human Rights Watch Report*, 20.3.2020. Haettu [tästä osoitteesta](#)
- International Convention for the Safety of Life at Sea (SOLAS). 1974. Haettu [tästä osoitteesta](#)
- Jeandesboz, Julien & Pallister-Wilkins, Polly. 2014. "Crisis, enforcement and control at the EU borders." Teoksessa *Crisis and migration: critical perspectives*, toim. Anna Lindley (toim.). London: Routledge, 115-135.
- Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero. 1993. *Diskurssianalyysin aakkoset*. Tampere: Vastapaino.
- Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero. 2016. *Diskurssianalyysi: teorat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino.
- Jones, Reece. 2017. *Violent borders: Refugees and the Right to move*. London: Verso.
- Kansainvälinen yleissopimus etsintä- ja pelastuspalvelusta merellä (SAR). 1979. Haettu [tästä osoitteesta](#)
- Kansainvälinen siirtolaisuusjärjestö (IOM). 2020. Deaths by route, haettu [tästä osoitteesta](#)
- Karakayali, Serhat & Rigo, Enrica. 2010. Mapping the European Space of Circulation, teoksessa *Deportation Regime. Sovereignty, Space and the Freedom of Movement*, toim. Nicholas de Genova & Nathalie Peutz. Durham: Duke University Press, 123 -144.
- Kasperek, Bernd. 2002. "Borders and Populations in Flux: Frontex's Place in the European Union's Migration Management", teoksessa *The Politics of International Migration Management.*, toim. M. Geiger & A. Pécoud. Palgrave: Macmillan.
- Kettunen, Jenni. 2020. "Rajat jotka suojelevat Eurooppaa, joka pysyy avoinna"- Ihmisten liikkuvuus ja rajan roolin merkityksellistäminen EU:n virallisessa diskurssissa vuosina 2010–2019', *pro gradu-tutkielma*, Yhteiskuntatutkimuksen tutkinto-ohjelma. Tampereen yliopisto.
- Khosravi, Shahram. 2007. "The 'illegal' traveller. An auto-ethnography of Borders", *Social Anthropology* 15:3, 321-334.
- Komission tiedonanto neuvostolle ja Euroopan parlamentille. 2009. Haettu [tästä osoitteesta](#)
- Krzyżanowski, Michal, Anna Triandafyllidou & Ruth Wodak. 2018. "The Mediatization and the Politicization of the 'Refugee Crisis' in Europe", *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 16:1-2, 1-14, DOI: [10.1080/15562948.2017.1353189](https://doi.org/10.1080/15562948.2017.1353189).
- Kyriakides, Christopher. 2017. "Words don't come easy: Al Jazeera's migrant-refugee distinction and the European culture of (mis)trust", *Current Sociology*, 65:7, 933–952.
- Maasilta, Mari & Nikunen, Kaarina. 2018. *Pakolaisuus, tunteet ja media*. Tampere: Vastapaino.
- Malone, Barry. 2015. "Why Al Jazeera will not say Mediterraneanen 'migrants'", *Al Jazeera English*, 20.8.2015. Haettu [tästä osoitteesta](#)
- Mikkilä, Lotta. 2021. "Kreikka sai valmiiksi aidan Turkin rajalle: video näyttää rakennelman, jonka määrä estää Afganistanista tulevien siirtolaisten pääsy maahan", *Helsingin Sanomat* 21.8.2021. Haettu osoitteesta: <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000008208327.html>

- Morley, David G. 2006. "Globalisation and cultural imperialism reconsidered: old questions in new guises," teoksessa *Media and Cultural Theory*, toim. J. Curran & D. Morley. London: Routledge, 30– 43.
- Morley, David G. 2014. "Cultural Studies, Common Sense and Communications", *Cultural Studies*, 29:1, 23-31.
- Mosco, Vincent. 1996. *The Political Economy of Communication*. London: Sage.
- Musaro, Pierluigi. 2017. Beyond the Border Spectacle: Migration Across the Mediterranean Sea in *Entrapping Asylum Seekers, Transnational Crime, Crime Control and Security*, toim. F. Vecchio & A. Gerard. London: Palgrave Macmillan, 57-83.
- Myllyaho, Sanni. 2018. "Myös nämä ovat minun lapsiani" – lapsen kärsimyksen todistamisen oikeuttaminen artikkeli-, kommentti- ja haastatteluaineistossa", *pro gradu-tutkielma*, Valtiotieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto.
- Näre, Lena. 2018. "Olemme täällä näyttämässä, että olemme ihmisiä siinä missä muutkin" – Etnografinen tutkimus turvapaikanhakijoiden protestista Helsingissä, *Sosiologia*, 55:4, 350-365.
- Painter, James. 2008. "Counter-hegemonic news: a case study of Al-Jazeera English and Telesûr", *Reuters Institute of the study of Journalism*, University of Oxford.
- Pallister-Wilkins, Polly. 2016. "Interrogating the Mediterranean 'Migration Crisis'", *Mediterranean Politics*, 21: 2, 311–315. [DOI](#).
- Parker, Ian. 1992. *Discourse Dynamics: Critical Analysis for Social and Individual Psychology*. London: Routledge.
- Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne. 2009. *Kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.
- Pyrhönen, Niko & Bauvois, Gwenaëlle. 2019. Conspiracies beyond Fake News. Producing Reinforcement on Presidential Elections in the Transnational Hybrid Media System. *Sociological Inquiry*, 90:4, 705–731.
- Said, Edward. 1978, [1995]. *Orientalism: Western Conceptions of the Orient*. London: Penguin books.
- Sakr, Naomi. 2005. "The changing dynamics of Arab journalism", teoksessa *Making Journalists*, toim. Hugo de Burgh. London: Routledge, 142–56.
- Sakr, Naomi. 2007. "Challenger or lackey? The politics of news on Al-Jazeera" teoksessa *Media on the move. Global flow and contra-flow*, toim. Thussu, Daya Kishan. London & New York: Routledge.
- Schenk, Susan & Ahmed, Mohamed. 2011. "Does Al Jazeera make a difference? The framing of the Iranian election 2009 by Al Jazeera Arabic and CNN International". *Global Media Journal German Edition* 1:2, 1-23.
- Schuster, Liza. 2011. "Turning refugees into 'illegal migrants': Afghan asylum seekers in Europe", *Ethnic and Racial Studies*, 34:8, 1392-1407.
- Seppänen, Janne & Väliverronen, Esa. 2014. *Mediayhteiskunta*. Tampere: Vastapaino.
- Seppänen, Janne. 2001. *Katseen voima: kohti visuaalista lukutaitoa*. Helsinki: Vastapaino.
- Shklar, Judith. 1990. *The Faces of Injustice*. New Haven: Yale University Press.

- The Guardian. 2021a. "A mayday call, a dash across the Mediterranean... and 130 Souls lost at sea", *The Guardian*, 25.4.2021. Haettu [tästä osoitteesta](#)
- The Guardian. 2021b. "Revealed: 2,000 refugee deaths linked to illegal EU pushbacks", *The Guardian*, 5.5.2021. Haettu osoitteesta: <https://www.theguardian.com/global-development/2021/may/05/revealed-2000-refugee-deaths-linked-to-eu-pushbacks>
- Thussu, Daya Kishan. 2007. "Mapping global media flow and contra-flow" teoksessa *Media on the move. Global flow and contra-flow*, toim. Thussu, Daya Kishan. London & New York: Routledge.
- Tomlinson, John. 1997. "Cultural Globalization and Cultural Imperialism," teoksessa *International Communication and Globalization*, toim. A. Mohammadi. London: Sage, 170– 190.
- United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS). 1982. *Montego Bay, December 10th, 1982*. Haettu [tästä osoitteesta](#)
- UN News. 2021. "Libya shipwreck claims 130 lives despite SOS calls, as UN agencies call for urgent action", *UN News*, 23.4.2021. Haettu osoitteesta: <https://news.un.org/en/story/2021/04/1090462>
- Vonberg, Judith. 2016. "Al Jazeera Will Not Say Mediterranean 'Migrants' but We Should", *Huffington Post*, 25.8.2015. Haettu [tästä osoitteesta](#)
- Wæver, Ole. 1995. "Securitization and Desecuritization", teoksessa *On Security*, toim. R. Lipschutz. New York: Columbia University Press, 46-86.
- Wahl-Jorgensen, Karin, Williams, Andrew, Sambrook, Richard, Harris, Janet, Garcia-Blanco, Iñaki, Dencik, Lina, Cushion, Stephen, Carter, Cynthia & Allan, Stuart. 2016. "The Future of Journalism", *Digital Journalism*, 4:7, 809-815. DOI: 10.1080/21670811.2016.1199469.
- Wallerstein, Immanuel. 1974. *The Modern World-System I: Capitalist Agriculture and the Origins of the European World-Economy in the Sixteenth Century*. New York: Academic Press.
- Walters, William. 2002. "Mapping Schengenland: denaturalizing the border", *Environment and Planning D: Society and Space*, 20, 561 – 580.
- Weber, Leanne & Pickering, Sharon. 2014. *Globalization and Borders: Death at the Global Frontier*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Wu, Shangyuan. 2013. "Assessing the potential of Channel NewsAsia as the next 'Al Jazeera': A comparative discourse analysis of Channel NewsAsia and the BBC". *Global Media and Communication*, 9:2, 83-99.
- Yhdistyneet Kansakunnat. 1951. *Convention and Protocol Relating to the Status of Refugees*. Haettu [tästä osoitteesta](#)

Liitteet

Liite 1. [Aineiston toimijat](#)

Liite 2. [WPR-taulukko](#)